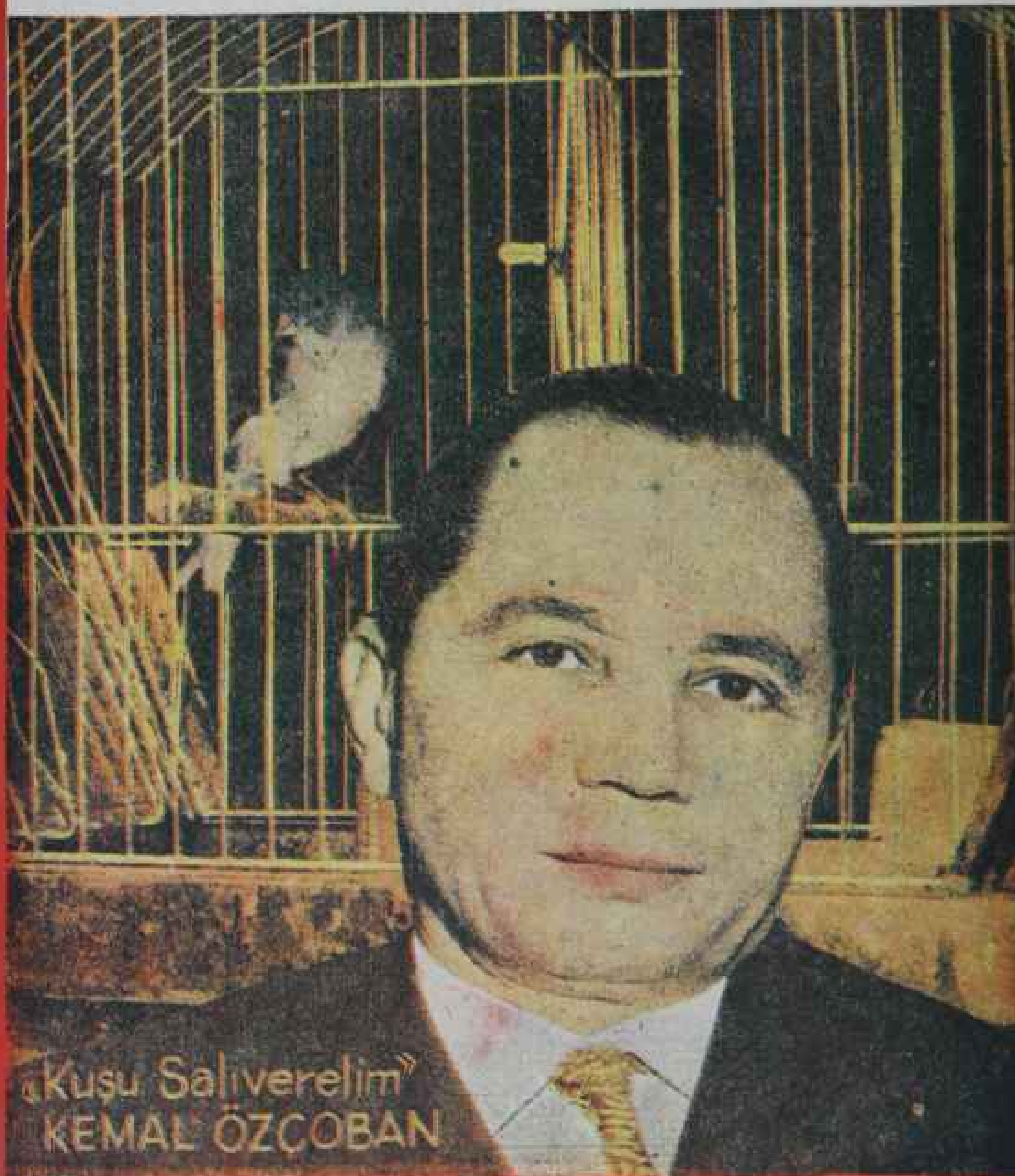
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIV, Sayı: 234

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7

Tel: 18992 P. K. 682 - Ankara

İdare:

Denizciler Caddesi 23/B

Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 125 Kuruş

Müessisi

Metin Toker

Umumi Neşriyat Müdürü

İlhami SOYSAL

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden mesul Yazı İşleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

Klişe :

Doğan Klişe

Müessese Müdürü :

Mubin TOKER

Abone şartları :

5 aylık (12 nüsha): 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha): 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha): 52.00 lira

*

İlan şartları:

Santimi : 8 lira

3 renkli arka kapak: 750 lira

İlân İşleri

Şark Büro

Tel: 18178

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA

Tel: 15221

Basıldığı tarih: 26.12.1958

Kapak resmimiz

Kemal Özçoban

1946 yi unutmadı

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

İki aylık mecburi bir ayrılıktan sonra siz mecmuanıza, biz de siz sevgili okuyucularımıza yeniden kavuşmuş bulunuyoruz. Basının tâbi tutulduğu baskı rejiminin neticelerinden hissesine düşenleri, AKİS ödemekte kusur göstermiyor. Bildiğiniz gibi, biribirini takip eden, iki ayrı birer aylık kapatma kararının kesinleşmesi ve bu kararların infazı yüzünden AKİS tam iki ay kapalı kaldı. Beş seneden beri, okuyucularının alâkasına lâyık olmak endişesiyle, arılar gibi çalışan AKİS ekibi bu iki ayın ilk günlerinde kendilerini boş gezmeye alıştırana kadar epey güçlük çektiler. Bereket sayılı günler geçti ve AKİS idarehanesi eski faal hayatına yeniden kavuştu. AKİS'in, vazifesi her şeyi önceden hesaplamak olan Kurmay Heyeti, itiraf etmek lâzımdır ki, "Akisçi" lerin tam iki ay boş gezene baş kalfalık etmekle biraz olsun tembelleşeceklerini düşünmekle feci şekilde yanılmış oldu. Bu sayının hazırlanması sırasında görüldü ki "Akisçi" ler geçen iki ay içinde biraz daha bilenmişler, biraz daha hırslanmışlar... Kısacası akümülâtörler iyice dolmuş. İşte AKİS'in elinizde tuttuğunuz bu sayısı, böyle bir potansiyelin neticesidir.

*

Tabii AKİS'in bu sayısının daha büyük bir fevkle hazırlanması mümkündü;, eğer üç "Akisçi" bu sayı hazırlanırken hapishane koğuşlarında bulunmasaydı... "Akisçi" lerin arkadaşlarının boş masalarına bakıp zaman zaman içlenmediklerini söylemek doğru olmaz. Başyazar Metin Toker meşhur Ankara - Hilton'da, Yazı İşleri Müdürü Tarık Halulu İzmir Hapishanesinde ve AKİS idarehanesinin en neşeli adamı Yusuf Ziya Ademhan Kemaliye Hapishanesindeki koğuşunda yatarken, bu arkadaşlarının işlerini de omuzlarına yüklenen diğer "Akisçi" lerin haline gıpta edecek az adam çıkar. Ama buna rağmen şimdiki işini bir başka işle değişecek "Akisçi" yi aramak boşa gayret sarfetmek olacaktır. O kadar ki bir aylık mahkûmiyet kararının dosyası Temyizde duran Yazı İşleri Müdürü Kurtul Altuğ bu hali dolayıslyle kendisine en çok takılınan "Akisçi" dir.

*

AKİS'in bu sayısının kapağında Afyonun D. P. li milletvekili Kemal Özçobanın resmi yer aldı. Basın ve Muhalefeti iyice dizginlemek gayreti ile sertliğe sevkedilen D. P. Grubu içinden bazı İtiraz seslerinin yükselmesi, aslında beklenmiyen bir şey değildi. Aklı selimin -D. P. Grubu içinde bile olsa gazetecilerin hapishaneleri doldurması vakıası karşısında bir varlık nişanesi göstermesi tabiidir. Dikkati çeken, İspat Hakkı teklifine imza koyan 19 milletvekiline karşı D. P. ileri gelenlerinin gösterdiği aksülâmel ile bugün ayni kimselerin Kemal Özcobana karşı gösterdikleri "anlayış" arasındaki farktır. Anlaşılan D. P. li liderler dışarda sertliğe giderken içerde yumuşaklığa ihtiyaç duyuyorlar. Bu ihtiyacın sebeplerinin AKİS'in bu sayısında enine boyuna incelendiğini göreceksiniz.

*

Metin Tokerin Ankara - Hilton'a girmezden önce yazdığı "Neron'un Derdi" başlıklı başyazıyı zevkle okuyacağınızı tahmin ediyoruz. 30 Kasım 1959 -Başyazarımızın hapishaneden çıkacağı tarih- dan önce Metin Tokerin başyazılarını neşre imkân bulamıyacağımızı da üzülerek bildiririz.

*

Mademki sıra, üzülerek bildirdiğimiz haberlere geldi, AKİS'in de zam kuyruğuna girdiğini söylemeliyiz. Bu hafta müvezziden AKİS'inizi alırken 100 yerine, 125 kuruş ödemek zorunda kaldınız. Bunun bir zam değil, fakat artan maliyetler karşısında bir ayarlamadan ibaret olduğunu söylerken en az Hasan Polatkan kadar samimiyetle hareket ettiğimize inanacağınızdan eminiz. Mamafih hemen şunu da belirtelim ki AKİS, yeni fiyatıyla dahi bir paket sigaradan daha ucuza gelmektedir. Pek tabiidir ki, fiyatımızdaki bu ayarlamanın külfeti az da olsa abonelerimize de intikal edecektir. Bu hale göre bu sayıdan itibaren abone hesapları üç ay için 12,5, altı ay için 25, bir sene için de 52 lira üzerinden yapılacaktır.

Okuyucularımız, türlü vesilelerle AKİS'in hayatiyetine kastedildiğinin elbette farkındadırlar. Biz burada hapis yatarak, ağır para cezaları ödeyerek hissemize düşen fedakârlığı yapıyoruz. Okuyucularımız da -eğer AKİS'in yaşamasını istiyorlarsa-, sayı başına 25 kuruş fazla ödeyerek hisselerine düşen fedakârlığı yapacaklardır. Biz, buna inanıyoruz.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Ekmek yerine kırbaç

Geçen haftanın sonunda Ferit Melen (Ankara - C.H.P.), Bütçe Komisyonunda "Biz hu anda Bütçeyi tetkik ederken yanıbaşımızda diğer bir odada demokratik rejimin son kırıntılarını ortadan kaldırmak için tertipler hazırlayan komisyonlar çalışıyor" diyordu. Ankara milletvekilinin birkaç kelime ile çizdiği bu tablonun, memleketin, bütün vatandaşları üzen manzarasına uygun olmadığını söylemek güçtür.

Hükümetin iktisadi politikasındaki hataları, geçim sıkıntısını sırtına yüklenerek ödemeye çalışan vatandaş son zamarların ağırlığı ile bir parça daha bunalırken ve iş hayatında durgunluk, tekstil sanayiindeki işsizlik gibi ümit kırıcı vaziyetler görülürken Şiddet Komisyonları teşkil edip basım nasıl sustururuz, muhalefeti nasıl dizginleriz diye çareler araştırılması, doğrusu milleti ferahlatmaya yetmemektedir.

Bütçenin tetkik edildiği şu günlerde, geçim sıkıntısı çekenler ucuzluk müjdesini, işsizlik tehdidi ile karşı karşıya olanlar bir işsizlik fonu teşkiline çalışıldığı yolundaki haberi değil de Şiddet Komisyonunun kurulduğunu duyuyorlar ve birincilerden ümitlerini yavaş yavaş kesiyorlar. Bir müddet önce "Evvelâ Kalkınma sonra Hürriyet" diyenler, şimdi işsizlik ve iş kollarındaki durgunluk karsısında başka yapacak hiç bir iş yokmuş gibi "dünyanın en mühim işine", basının ve muhalefetin susturulmasına çalışıyorlar.

Kalkınmanın ve hatta insanın günlük ekmeğini kazanmasının, eğer hürriyetleri teminat altında değilse ne kadar güç olacağını anlamak için başka misaller aramaya lüzum yoktur ve Millet bu hakikati çoktan keşfetmiştir. Bir tarafta Şiddet Komisyonları yeni tedbirler üzerinde kafa patlatırken, öte tarafta Muhalefet liderleri memleketin neresine giderlerse gitsinler omuzlar üzerinde taşınmaktadır. İşi ve ekmeği hakkındaki endişeleri her gün artan vatandaş, kırbaç altında dahi Olsa hürriyetlerini muhafazaya ve kaybettiğini yeniden kazanmağa azimlidir. Ümit verici olan tek nokta da budur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Tedbirler Komisyonu da tatile girdi mi?

D. P.

Şiddette adalet

(Kapaktaki Politikacı)

Bu haftanın başında Salı günü Ankara Palasın kapısından salına salma içeri giren orta boylu şişmanca zat, etrafını çeviren gazetecilere bakarak çok şeyler bilen adamlara has gevrek bir kahkaha attı. Bir şeyler öğrenmek için daha çok beklersiniz der gibi bir hah vardı. Gazeteciler orta boylu adamın ağzından bir iki kelime kapabilmek için mesleğin bütün hilelerine başvurdular. Fakat gayretleri neticesiz kaldı. Çok bilmiş zat, gevrek gevrek gülmeyi, konuşmaya tercih ediyordu. Ancak gazetecilerden uzaklaşırken "işler hiç te bildiğiniz, tahmün ettiğiniz gibi değil" demekten kendini alamadı. Yeminli "Şiddet Tedbirleri Komisyonu" üyesinin bütün sözleri bundan ibaret kaldı. Herşey tam bir gizlilik perdesi içinde cereyan ediyordu. Ama komisyon hâlâ bir neticeye varamamıştı.

Komisyonun mesaisinin, şiddet tedbirlerini formüle etmekte tecrübe sahibi üstad Hadi Tanın çoktan tamamlanmış çalışmaları sayesinde çabucak biteceğini sananlar aldatmışlardı,

Beklenmiyen bu gecikme muhtelif tefsirlere yol açtı. Bazı kimseler, Komisyon çalışmalarının Marttan evvel bitmiyeceğini söylüyorlardı. Maksat bütçe müzakereleri orasında muhalefetin başı üzerinde "Şiddet Komisyonu"nu Damoklesin kılıcı gibi sallandırmak ve onu daha mutedil davranmaya zorlamaktı. Ama bu izah tarzı itibar görmedi. Şiddet tehditlerinin C. H. P. nin şiddetini arttırdığı artık tecrübeyle öğrenilmişti.

İkinci bir ihtimal olarak liderlerin zaman kazanmaya çalıştıkları söylendi. Liderler, tedbirlerin Grupta büyük bir çoğunlukla kabulünü prestij meselesi yapmışlardı. Hâlen Grupta mütereddditlerin sayısı bir hayli kalabalıktı. Bu yüzden liderler havanın yatışmasını beklemeyi uygun bulmuşlardı. Biraz zaman geçmesi ve iyi bir kulis faaliyeti mütereddditleri yola getirecekti. Ama liderlerin bir an evvel bir şeyler yapmak için ne kadar sabırsızlandıklarını bilenler gecikmenin yukarıdan geldiğine ihtimal vermediler. Onlara göre işin uzamasının sebebi Komisyonun meseleyi ciddiye almasıydı. "On beşler" bir evet efendim komisyonu olmak niyetinde değildiler. Alınması gerekli tedbirler hususunda onların da söyliyecek sözleri vardı. Gerçi tedbirlerin lüzumuna ve faydasına inanmıyanlar bile tedbir alınmasın demiyorlardı. Ama tedbirler ne kadar şiddetli olursa olsun tek taraflı tatbik edilmemeliydi: Muhalefet liderlerine karşılamalar tertiplenmesi yasak edilmek isteniyorsa, siyasi bir şahsiyet elan hükümet başkam ve bakanlar da yasağın dışında kalmamalıydı. Ancak Cumhurbaşkanının seyahatlerinde -D.P. armalı baston taşımamak şartiyle- merasim yapılabilirdi» Parti kongrelerinin seyrekleştirilmesinde de aynı adalet hissi hâkim olmalıydı.

Ankara siyasi mahfillerinde birbirine zıt fikirler ortaya atılırken bu haftanın ortasında çarşamba akşamı fikirler sarahat kazanmaya başladı. Üstat Hadi Tanın fikirlerini komisyon pek parlak bulmamıştı. Gerçi Komisyon yalan haber yazılmasının men'i. B. M. M. ni takip edecek muhabirlerin üniversite mezunu olması gibi yukarıdakilerin hoşuna gidecek bazı tedbirleri müsbet karşılamıştı. Ama doğrusu bu kadar

Haftanın içinden

Neron'un Derdi

Metin TOKER

Aylak gezdiğim bu günlerde bahse değer bir kitap okudum. Eski Romaya ait eserin yazarı hristiyanlığın nasıl geliştiğini inceliyor ve yeni dine inananlara yapılan zulümleri anlatıyor. Arenalar, gladyatörler, aslanlara parçalattırılan yaşlı erkekler, genç kadınlar, kızlar ve tabii Neron!. Kitapta zalim ve sapık Roma İmparatorunun karakteri en ince hatlarına kadar gözler önüne çıkartılıyor. Onun hassas kalbi, merhamet dolu içi, şefkatten ağlamaklı olduğu haller, hiç kin tutmayan yanı ile yüreği cız etmeksizin, ancak sadistlere has umursamazlık içinde binlerce insanı gaddarca kahretmesi ve binlerce yuvaya dert, ıstırap, göz yaşı vermesindeki tezat akli ve ruhi muvazenesizliğiyle izah ediliyor. Bu suretle Neron ortaya, elinde iktidarın en mutlakını tuttuğu halde iktidarsızlığın acısını çeken bir patolojik vaka olarak çıkıyor. Kendisini yakından tanıyanlar için şahsen Neron insanların en tatlısıdır. Onunla temas edip te onu sevmemeye imkân yoktur. Fakat bu kisvenin altında hakikaten tarihin en büyük zalimlerinden biri yatmaktadır. Neron kızmayagörsün, Neron dehasına inanılmadığından şüphe etmeyegörsün, Neron fikirlerinin tenkid edildiğini hissetmeyegörsün, Neron sesinin güzelliği karşısında hayranlık duymayanların mevcudiyetini öğrenmeyegörsün.. Elinde kudret tutan bir insanın yapabileceği bütün fenalıklar, kütlelerin vahşi hayvanlara parçalattırılmasından şehirlerin yakılmasına, yıkılmasına, her şey Neron için mubah hale gelmektedir.

Kitap, Neronun nasıl derece derece çıldırdığım anlatıyor. "Mikrop, hasımlarını dize getirememenin verdiği hüsrandır. İnanmış insanların azmi, onların cesareti ve tahammülü "sevimli zalim"i çileden çıkarıyor, onu adım adım mukadder akıbetine götürüyor. Dal gibi bir kız. Sakalı bembeyaz bir ihtiyar. Elleri titreyen yaşlı bir kadın. Yani, mücadeleci deyince hatıra asla gelmeyen kendi halinde, halim selim insanlar. Ama ne var ki yürekten inanmışlar ve damarlarına basılınca hepsi birer kahraman kesiliyorlar. Neronun emriyle zindana atılıyorlar. Emri veren sarayında binbir azap içinde kıvranırken onlar, yüzlerinde huzurun bütün alâmetleri, üzüntünün zerresini duymaksızın çilelerini taş mahzenlerde, kuru otların üzerinde çekmeye gidiyorlar. "Ne, dize gelmediler, Neronun haklı olduğunu kabul etmediler, onun boynuna sarılıp af dilemediler ha?". Bunu yapsalar, Neron sadece göz yaşları içinde onları dünyanın bütün nimetlerine garkedecek değildir. Aynı zamanda kendisi de huzura kavuşacak, içindeki şeytanı kovacaktır. Ama zindanda eza görenlerin tebessümleri sarayında sözüm ona sefa süren müstebit için işkencelerin en korkuncunu teşkil ediyor. O halde, zulümde bir adım daha ileri.. Aynı dal gibi kız, aynı sakalı bembeyaz ihtiyar, aynı elleri titreyen yaşlı kadın hapisten çıkarılıyor ve aslanlara parçalatılmak üzre arenalara sevkediliyor. Neron da oradadır. Hasımlarının nasıl bağırdıklarını, nasıl çırpındıklarını, nasıl aman dilediklerini görecektir. Bunları görse, elinde kudretin en mutlakını tuttuğu halde iktidarsızlığın, hâkim olamamanın azabından kurtulacak. Hayır! Nerede aman dilemek.. 0 dal gibi kız, o sakalı bembeyaz ihtiyar, elleri titriyen yaşlı kadm meydana ilâhiler okuyarak, türküler söyliyerek çıkıyer, korkunun en hafifini göstermeksizin kendisini vahşi, aç hayvanların arasına atıyor. İnanmanın, haklı yolda olduğunu bilmenin verdiği iman kuvveti, ruh celâdeti Neron soytarısını ihtilâçlar içine atıyor. Elinde bütün nimet ve külfet imkânlarını tuttuğu halde niçin bir saçma fikir uğrunda insanların nimeti değil, külfeti tercih ettiklerini anlayamamak Nöronu çılgınlığın son haddine getiriyor. Bundan sonrası herkesin malûmudur. Kitap, bütün bu badirelerden inananların galip çıktığının, onların fikirlerinin dünyanın dört bir tarafına yayıldığını anlatmakla sona eriyor. Nerona gelince, Racine'in dediği gibi "ismi, nesiller boyunca müstebitlerin en zalimine dahi küfürlerin en zalimi gibi geliyor".

O zaman sene, miladî 50, ya da 60. Aradan bin dokuzyüz yıl geçmiş. Tarih kitabının daha bir çok sayfası dolmuş. İnananlar ve inanmayanlar, zalimler ve müşfikler birbirini takip etmiş. Ama bir tek kanun asla değişmemiş: Dize gelmeksizin fikirlerini savunanlar, karşılarındaki ne kadar gaddar olursa olsun, sonda zaferi mutlaka kazanmışlar. Gaddarlara gelince, onların derdi dalma Neronun derdi olmuş. Zira hepsi kuvvetlinin kuvvetinin haklının hakkına asla ve asla yenemiyeceği hakikatini kabul etmemişler.

Şimdi insan bakıyor da, uğrunda fedakarlık yaplımasına lüzum kalmaksızın zafer kazanmış görünen fikirler köklü olarak yerleşmiyor. Dünyanm üç büyük dininin ilk saliklerinin neler çekmiş bulundukları nasıl hatırdan çıkarılabilir? Ama sarsılmaz surette gelişmiş ve milyonların vicdanına hükmetmiş olmaları o fedakârlıkların, İstırapların neticesi değil midir? Binler gibi rejimler de öyle.. İşte, ateş çemberinden geçmeksizin erişilmiş Weimar Cumhuriyeti demokrasisinin cılız hali, işte tecrit kamplarında ve S. S. çizmeleri altında çelikleşmiş Batı Almanya Cumhuriyeti demokrasisinin gürbüz hali.. Eğer Fransız İhtilâlinde o kadar kan akmasaydı Fransızlar hürriyetin tadını o kadar iyi bilmezlerdi ve İngiliz demokrasisi mücadelesiz kurulsaydı İngiltere tarihi pek çok diktatör yazardı. Bir müsamahakâr kudret sahibinin himaye kanatları altında bir kaç sene dolaşacaksın, nutuklar vereceksin, herkes istikbali düşünmeksizin seni tutacak, sen iş başına gelince millet demokrasiye kavuşacak!. Banan hayalden ibaret bulunduğuna devrimizin tarihi şahittir. Böyle kurulan bütün demokrasiler ayakları üstünde sallanmaktadır ve çoğu, çoktan yerle bir olmuştur. Tâ ki bir adam, bir zümre veya bir cemiyet demokrasi denilen rejime kelimenin tam manasıyla sahip çıkanı ve gönüllerde yakılan ateş yanmakta devam etsin.

Kahraman olmak, ya da olmamak.. Bu, tarihçi kalemi eline aldığı ve bir devrin hikâyesini yazmaya başladığı zaman bahis mevzuu olur. Yaşayan insanların hafızasının pek de sıhhatli bulunmadığı ve takdir hisleri gibi lanet hislerinin de süratle küllendiği herkesin malûmudur. Ama fikirlerin zaferini asıl elde edenler, ebedi şöhrete kavuşmuş birinci plândaki insanların yanında türkü söyliyerek, ilâhiler okuyarak arenaya çıkan ve zalimin hınçtan dışarı fırlamış gözleri önünde göğsünü sükunetle vahşi hayvanlara açan İnanmış insanlardır O dal gibi kız, sakalı bembeyaz İhtiyar, elleri titreyen yaşlı kadındır.

Bir Cemiyet bu isimsiz kahramanlardan ne kadar fazla çıkarırsa Tarihin kalın kitabında o derece şerefli, öylesine parlak bir yer işgal ediyor.

"şiddeti tasmim" ile yola çıktıktan sonra, bir iki tedbir kırıntısı ile yetinilmesi dağın fare doğurması gibi bir şeydi. Mesele bununla da bitmiyordu: Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun seyyanen tatbiki ve İktidarının başının "İsbat hakkı mı, İsmail Hakkı mı" diye alay ettiği isbat hakkının tanınması komisyonda büyük bir rağbet görmüştü. Bu durumda büyüklerin "Onbeşler"in çalışmalarından memnun kalmalarına imkân yoktu. İstikameti değiştirmek lâzımdı. Nitekim Çankayada bugünlerde sık sık verilen akşam yemeklerinde bulunan milletvekilleri havanın yumuşadığını ve mutedil bir rüzgârın estiğini gördüler. Şiddet tedbirleri şimdilik muvaffak olmamıştı. B. M. M. nin mutattan evvel yılbaşı tatiline girmesi de bunu gösteriyordu.

Başbakanlıkta bir toplantı

Şiddet tedbirlerinin akıbetinin pek de iyi olmadığının ilk belirtileri geçen haftanın ortasında çarşamba günü Başbakanlıkta yapılan bir toplantı sırasında görüldü. O gün saat 17.30'da Başbakanlığın önünden geçenler etrafta bir hayli sıkı tedbirlerin, alındığını görerek hayret ettiler. Ama bu tedbirleri neye yoracaklarını bilemediler. Aynı saatlerde içerde D. P. Genel İdare Kurulu ile D. P. Meclis Grubu yönetim kurulu, Başbakan ve bazı bakanların da iştiraki ile son derece mühim bir toplantı yapıyordu. Saat 18.30 da Başbakanlığın kapısı önünde Kemal Özçoban göründü. Kemal Özçoban bir anlık kısa bir duraklamadan sonra içeri girdi ve toplantının yapıldığı salona alindi. Salonun ışıkları gecenin geç saatlerine kadar yanık kaldı. Gazeteciler binaya yaklaştırılmadıklarından herhangi birşey öğrenemediler. Saat 23.15 de Kemal Özçoban Başbakanlığın kapısında yeniden gözüktüğü zaman bir hayli yorgun ve heyecanlıydı. Gazetecilerin sualleri karşısında "şimdilik söyliyecek hiç bir şeyim yok" deyip otomobiline bindi ve evine gitti, Özçobanın halinde bariz bir şaşkınlık ve yorgunluk vardı. Siyasi kulislerin kokusunu iyi alan bazı gazeteciler o akşam

Sıtkı Yırcalı

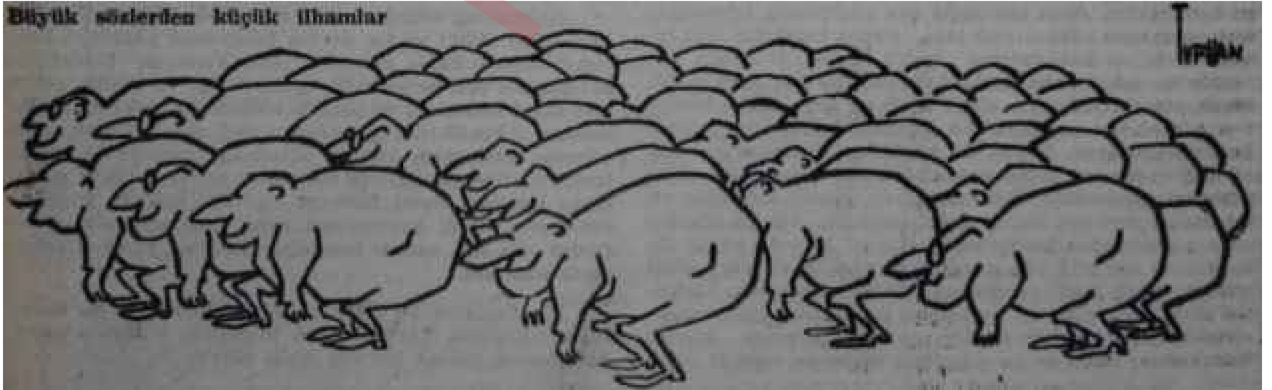
Sen de mi Brütüs?

geç vakitlere kadar Kemal Özçobanın peşini bırakmadılar. Hattâ o kadar ki, vaktin geceyarısını hayli geçmiş olmasına rağmen bizzat evine kadar gidenler dahi oldu. Ancak hiç kimse Kemal Özçobana akşam üzeri Başbakanlığa yaptığı esrarengiz ziyaretin sebebi hakkında birşey söyletemedi. Gazetecilerin merakları iyice artmıştı. Eve kadar gidenler birşeye dikkat ettiler. Özçobanların evinde büyük bir telâş ve şaşkınlık vardı. O kadar ki, bu vakitsiz ziyaretçilerden bir tanesini ağırlamağa çalışan Bayan Özçoban yanlışlıkla misafire kahve yerine köfte ekmek getirdi! O akşam, etraflarını görmesini bilen bazı tecrübeli muhabirler Özçobanlann evinin etrafında da acayip şeylerin cereyan ettiğini gördüler. Meselâ sokakta bir takım yabancı adamlar dolaşıyor, köşebaşlarında, karanlık köşelerde sigara ateşleri parlıyordu.

Kahraman yaratmak

O akşam, Başbakanlıktaki toplantıda neler olup bittiğini kimse öğrenemedi. Ortaya sadece bir tahmin atıldı. Basın suçlarının affına dair bir tasarı hazırlamış olan Kemal Özçoban Başbakanlıkta sorguya çekilmişti. Belki de tasarısının geri alınması istenmişti. Ama bu tasan geri alınmış mıydı? Yoksa Özçoban tasarısında ısrar mı etmişti? Bunlar aydınlanamadı. Ertesi sabah çıkan bacı gazeteler Kemal Özçobanın haysiyet divanına verileceğine dair haberler yazdılar. Perşembe günü herkesin gözü Kemal Özçobanın üzerine çevrildi. Afyonun bu 1946 dan kalma milletvekili bir anda günün adamı haline geldi. D. P. nin çarklan bir kahraman daha yaratmıştı.

O güne kadar parti çevreleri dışında pek de tanınmıyan bu kısa boylu, mühmel giyinişll, tok sözlü ve fazlaca ateşin, milletvekilinin adı bir an içinde, basına af teklifi getiren bir insan olarak gönüllerde yer tuttu. Hemen herkes Özçobanla alakalanmaya başladı. Bir akşam evvel Başbakanlıktaki toplantıda neler olup bittiği hakkında ise çeşitli rivayetler çıktı. Bilhassa Ankara Palasta dolaşan rivayetler enteresandı. Pek çok kimse Başbakanlıktaki toplantıda Kemal Özçobanın yukardakileri pek kızdıran basın suçlularına af tasarısının görüşüldüğünü söylüyordu. Saat 17.30'da toplanan D. P. idarecileri, evvela kendi aralarında Özçobanın bu teklifini gözden geçirmişler, sonra bizzat Özçobanı çağırarak teklifini geri almasını söylemişlerdi, Özçoban hazırladığı af tasarısını önce doğrudan doğruya B. M. M. başkanlığına vermeğe kalkışmış fakat sonradan arkadaşlarının ikazı üzerine Grup Başkanlığına vermişti. Grup Başkanlığına verilen bu tasarı tek imzalıydı; ama Özçoban arkadaşları arasında imza topluyordu. Bunu önlemek lâzımdı. Çarşamba akşamı yapılan toplantıda Önce Kemal Özçobana bu günlerde böyle bir tasan getirmesinin yersiz olduğu anlatılmıştı. Sonra, bu tasarının gazetelerde yer bulması Tedbirler Komisyonunun çalışmalarını bir hayli aksatıyordu. Durmadan a-

"D. P. DİMDİK AYAKTADIR"

leyhte yazan, yalan yazan basın tam yıldırılacak, tam susturulacakken Kemal Özçobanın böyle bir teklifle ortaya çıkması hiç te hoş değildi Parti disiplini denen birşey vardı. Bu mevsimsiz teklif daha çok dallanıp budaklanmadan geri alınmalıydı!

Nush ile uslanmayanın...

Kemal Özçoban bütün bu söylenenleri sakin sakin dinlemiş sonra da, teklifini geri alamıyacağını söylemişti. Zira o, sertlik tedbirlerinin bir işe yaramadığını, gazetecilerin hapishaneleri doldurmasının D. P. ye bir şey kazandırmadığını, aksine çok şey kaybettirdiğini biliyordu. Grupta teklifinin kabulü için sonuna kadar mücadele edecekti...

Ankara Palas müdavimlerinin bundan sonra anlattıkları arasında bazı aykırılıklar göze çarpıyordu Meselâ Kemal Özçobanın tabına pek de uygun olmıyan ısrarı karşısında o toplantıda hazır bulunanlardan ilk olarak kim feveran etmişti? Bu husustaki rivayetler çeşitliydi. Kimi kızgınlığını ilk belli edenin Menderes olduğunu ve toplantının yapıldığı salonun arka tarafında ayakta dolaşıp, dururken birden "tamamlayın artık şu Kemalin evrakını" diye bağırdığını söylüyordu. Diğer bazı kimseler de ilk hücumun Sıtkı Yırcalıdan geldiğini anlatıyordu. Bu arada Ağaoğlunun, Somuncuoğlunun isimlerinden de bahsediliyordu. Bundan sonra anlatılanlar gene birbirine yaklaşmağa başlıyordu. Sıra ile Sıtkı Yırcalı, Samet Ağaoğlu, Server Somuncuoğlü ve Tevfik İleri konuşmalar yapmışlar, basına verip veriştirmişler ve bu arada Özçobanı da ağır ithamlar altında bırakmışlardı, Özçoban bu tip hareketleri ile D. P. deki tesahüdü baltalıyordu, diğer milletvekillerine kötü örnek oluyordu.

Özçoban bütün bu ithamları da şaşılacak kadar büyük bir soğukkanlılıkla dinlemişti. Zaman zaman, dönmüş, arka sıralardan birinde sessizce oturan Cumhurbaşkanının yüzüne bakmıştı. Cumhurbaşkanı yapılan konuşmalardan bir tekini bile ne tasvip ne de takbih ettiğini gösteren bir harekette bulunmuştu. Bu arada Kemal Özçobanın bazı gazetecilerle yaptığı telefon konuşmaları da bahis mevzuu edilmişti, Özçobanın telefon konuşmalarından mevzuatı şiddetle tenkid ettiği, hattâ ağır sözler söylediği söylenmişti. Nihayet sıra Özçobana gelmişti. Özçoban kendini müdafaa sadedinde pek fazla birsey söylememiş, sadece, böyle bir tasarıyı hazırlarken tek başına hareket etmediğini, kendisini destekleyen bir hayli arkadaşı olduğunu, hattâ ilk defa B. M.M. Başkanlığına vermeği düşündüğü af tasarısında onların dâ imzalarının bulunduğunu söylemişti. Arkadaşları tabii ki Gruba verilen tasarıyı da imzalayacaklardı. Bu sözler toplantıda hazır bulunanlar üzerinde soğuk bir duş tesiri yapmıştı. Hele Özçoban yirmiden fazla imzalı teklifi de getirip gösterince ortalık bir hayli sessizleşmişti. İlk başta, Özçoban haysiyet divanına verilmelidir diyenler bir kere daha rota değiştirmiş, biç değilse Gruba verilen tasarının daha önce bir kere de Tedbirler Komisyonunda gözden geçirilmesini teklif etmişlerdi. İşte o gece saat 23.15 de Kemal Özçoban terden ıslanmış kıpkırmızı bir yüzle Başbakanlıktan çıktığında alınan son karar buydu.

İşte yalan haber!

Perşembe sabahı Başbakanlıkta bir toplantı daha yapıldı. Saat 13'e doğru Kemal Özçoban bu toplantıya davet edildi. Toplantının sebebi o sabah çıkan gazetelerde bir akşam evvelki toplantıya dair çıkan haberlerdi. Pek çok gazete Kemal Özçobanın partiden atılması için haysiyet divanına verildiğini yazıyordu. Halbuki yukardakiler Afyona gönderdikleri parti müfettişlerinden aldıkları malûmata dayanarak Özçobanın partiden atılmasını parti için pek de parlak neticeler getirmiyeceğini öğrenmişlerdi. O halde bu haber tekzip edilmeliydi. Hemen orada ayak üstü kaleme alınan bir tekzip radyoya uçuruldu. Kemal Özçobanın bir af tasarısı hazırladığı için partiden atılmak kaydıyla D. P. haysiyet divanına verileceği haberlerinin hakikatle bir alâkası yoktu. O günkü öğle ajansı tekzibi yayınladı. Toplantıdaki şiddet taraftarları Özçobana, işte diyorlardı, bak gazetelerin haline, senin hakkında bile yalan haber yazıyorlar. Bir de sen bunların affını istiyorsun. Ama Kemal Özçoban herşeye rağmen nuh diyor peygamber demeğe yanaşmıyordu. Tasarısını geri almayacaktı.

Av. Kemal Özçoban

Müvekkilleri de pek çok

Komisyondan ne haber ?

Kemal Özçoban hâdisesinin böyle birden bire ön plâna geçmesi, hemen bütün memleketin Özçobanla alâkadar olmaya başlaması sırasında Tedbirler Komisyonunun çalışmalarında bir duraklama görülmeğe başladı, hiddet Tedbirlerinin ne grupta,ne vatan sathında hoş karşılanmadığı bir hakikattir. Komisyon azalarından pek çoğu bu hakikate göz yummanın imkânsızlığını hissetmeğe başlamıştı. Üstelik D. P. idarecilerinin taktik hatası karşılarına kendi içlerinden bir de kahraman çıkartmıştı. D. P. nin en eski miletvekillerinden biri olduğu, bir zamanlan D, P. Genel Kurulu âzası olarak bulunduğu halde kahramanlık hevesine kapılmamış hattâ böyle bir şey düşünmemiş bir adam, aradan 12 sene geçtikten sonra birden bire adı herkesin dilinde dolaşan bir kahraman haline gelirse, komisyon üyeleri ne diye böyle bir adanla cephe alacaklara?'

Bir basit hikâye

Son günlerin en popüler isimlerinden biri olan Kemal Özçoban 1910 yılında dünyaya gelmiştir. Afyonludur. Hukukçuluğu babasından tevarüs etmiştir. Zengin bir ailenin çocuğudur. Özçoban soyadını almalarına sebep hukukçu olan babasının bir ara koyun alım satımıyla da meşgul olmasıdır. İlk ve orta okullâ liseyi Afyonda okuyan Kemal, daha sonra Ankara Hukukuna kaydolmuştur. İyi derece ile buradan mezun olunca da bir müddet hâkimlik ve bir ara da İstanbul savcı yardımcılığı yaptıktan sonra devlet hizmettinden istifa etmiş, Afyonda avukatlığa başlamıştır. D. P. nin daha kuruluş yıllarında bu partiye intisap eden Özçoban hakiki bir 1946 demokratıdır. Haksızlığın ve tarafgirliğin hiç bir türlüsüne tahammül edemez. Afyon ve havalisinde geniş bir seçim şansı vardır. B. M. M. ye ilk giren D. P. milletvekilleri arasındadır. Evli vye dört çocuk babası olan Özçoban iki de toruna sahiptir. Her zaman ve heryerde D. P. ye candan bağlı olduğunu söyler. -Şiddete şiddetle muhaliftir. Sertlikten hoşlanmaz.. Partisinden ayrılmayı bir an için bile düşünmez. Kovulsam bile der, ben daima bir D.P. li olarak kalacağım. Heyecanlıdır. Zaman zaman yaptığı ataklarla dikkati üzerine çekmiştir. Her ne kadar D. P. nin getirdiği şiddet tedbirlerine imza atmadığını, bunun için de çok zaman B. M. M. müzakerelerini terk ettiğini söylerse de Meclis zabıtları tetkik edildiğinde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun altında imzasına rastlanır. Anlaşılan, o celsede dışarı çıkamamıştır! Mamafih Özçoban, icabında bir C. H. P. milletvekilini bile kürsüden arkadaşlarına karşı müdafaa etmek cesaretini de göstermiştir. Başkanlık tarafından bir takbih cezasıyla cezalandırılan Mehmet Hazer için kürsüye

çıkmış ve "Türk Milletinin umumi efkarı önünde velev ki küçük de olsa, zımni de olsa bir haksızlık şaibesi altonda kalmamıza gönlüm razı olmuyor" diyebilmiştir. D. P. nin 1946 da hangi dâvaları savunduğunu unutmayan nadir demokratlardan biri olarak Özçoban zaman zaman bu tip ataklar yapmaktadır. Mesela Meclis Başkan vekillerine araba tahsisi için yapılan teklife cephe alması bu yolda yapılmış ataklarından birisidir. Samimi bir politikacı olan Özçoban partisinin tuttuğu yoldan kendisi gibi bir çok D. P. milletvekilinin üzüntü duyduğunu söylemektedir.

Ümit Mehmedin ekmeği...

Ama önümüzdeki günlerin sadece üzülmekle geçmeyeceği hususunda, bedbinliğe kapılmayı sevmeyen Afyon milletvekili ümitlidir.

Hakikaten D. P. içinde Özçoban gibi düşünenlerin sayısı bir hayli kalabalıktır ve sayıları gayretlere rağmen eksilmemektedir. Beyfendiye, propaganda sanatım çok iyi bilen Özçoban tarafından, "kandırıldıklarını" söyleyen bir kaç uslu zat hariç, Özçobanın af teklifine imza koyanlar imzalarını geri almaya yanaşmamışlardır. Bu hava biraz geç de olsa partinin yukarı kademelerinde hissedilmiş, "karınca gibi ezme" sözlerinin yanlış tefsir edildiği rivayetleri ortalıkta dolaştırılmağa başlanmıştır.

Tabii ki mutedillerin kat! bir zafer kazandıklarını söylemek için vakit çok erkendir. Parti yukarı kademeleri sadece taktik değiştirmişler, tedbirler için münasip zamanı beklemeyi uygun bulmuşlardır. Biradan başka mutedillerin bile parti disiplini mevzuunda ne kadar hassas oldukları, "parti sonra ne hale düşer" sözleri karşısında yumuşadıkları ve sustukları da unutulmamalıdır. Ama bu susuş sebebini biraz da mutedillerin parti içinde birşeyler yapabilmek ümitlerini henüz kaybetmemelerinde aramak yersiz değildir. Nitekim şiddet tedbirlerinin hezimeti, bu ümitlerin tamamıyla bos bir hayal olmadığım ve mutedillerin sadece üzülmekten başka Şeyler yapmaya güçlerinin yeteciğini göstermiştir.

C. H. P.

Hareket **berekettir!**

Kongrelerinde bir konuşma yapmasını rica ettikleri Genel Sekreterin bu haftanın sonunda "Maalesef Ankarada bulunamayacağını" ve Tekirdağa gideceğini öğrenen Ankara il teşkilâtına mensup C. H .P. liler pek şaşırdılar. Nasıl olurdu da, Ankara gibi son derece karışık ve hareketli bir ilin il kongresi yapılırken Genel Sekreter başka yere giderdi? Sonra Ankaralı C. H.P. lerin il kademesini aşmış bir takım d e r t l e r i ve şikâyetleri vardı ki bunların halli için genel merkeze müracaat etmişler ve bu haftanın ilk günlerine kadar da cevap alamamışlardı. Genel Sekreter nasıl bunları bilmemezlikten gelir, teşkilât içindeki kaynaşmalara sırt çevirebilirdi? Genel Sekreterlik makamının bir vazifesi de mahalli dertlerin hallinde teşkilâta yardımcı olmak değil midir? Kasım Gülek, bu sözlere içinden hak vermiş olmasına rağmen sesini çıkarmadı. Ankara teşkilatından yılmıştı. Şayet Kongrenin yapıldığı gün de Ankarada kalır, hele taraflardan birini de tuttuğunu ihsas ederse, bu, aleyhinde olurdu. Tarafları darıltmamanın en iyi yolu, bir hayli mücadeleli geçeceği anlaşılan kongre sırasında Ankarada bulunmamaktı. Taraflara "mavi boncuğum sende" der, sonra da çıkar giderdi. Memlekette o yoktu, bu yoktu, ama mavi boncuk da yok değildi yat. •

Kasım Gülek

"Süt içtim dilim yandı... "

Hâdisenin aslı şudur: Ankara C. H. P. teşkilâtı birkaç senedir bir türlü tatmin olunamamaktadır. Partinin umumî bünyesindekine benzer bir ikilik Ankara teşkilâtında da göze çarpmaktadır. Ayakları ile çalışanlarla kafaları ile çalışanlar bir türlü tatmin edilememektedir. Partinin umum! bünyesindekine betini temin edilse, çalışmalar elbette çok daha verimli olacaktır. Ama bu ahenk sağlanamamaktadır. Bu yüzden de hemen her kongrede bir anlaşmazlık çıkmakta, iki taraftan biri, diğerini muhakkak surette tasfiyeye çalışmaktadır. Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da ilk anlaşmazlık kongreye katılacak delegelerin secimi meselesinden çıktı. Bu hususti pek tarih hükümlar getirmeyen C. H. P. tüzüğünde boşluklar vardı. Bu boşluklardan faydalanmasını bilen daima kazanmakta, karşı tarafa aman vermemektedir. Teşkilât içinde üçüncü kuvveti teşkil eden gençlerin en büyük derdi İl İdare Kurulunun Ankara gibi bir merkeze lâyık bir çalışma göstermemesidlr. Hem milletvekili hem de İl İdare Kurulu başkanı olan Fuat Börekçi il başkanlığı için lâzım gelen vasıfların hepsine sahip sayılabilirdi ama, "ah biraz da hareketli olsa". Gençler, ona "Sultani" sıfatım takmışlardır. İşleri parti sekreterinin eline bırakmasından şikâyetçidirler. Parti sekreteri Ankara teşkilâtı içinde bir diktatör gibi hareket etmekte, gittiği her yerde illâ da kongre başkanı olmak için elinden geleni yapmaktadır. Belki çok dolaşmakta, çok konuşmaktadır ama, münhasıran ayakları ile çalışmaktadır. Ankara teşkilâtında ise ayağa değil başa ihtiyaç vardır; Sonra bir insanın hem milletvekili, hem de İl İdare Kurulu âzası olması; il kademesindeki pek çok isin aksamasına sebep, olmaktadır. İl İdare Heyeti milletvekilliği için bir atlama taşı vazifesini görmekten çıkarılmalı. Çalışan, iddia sahibi olmayan insanların yeri hâline getirilmelidir. İl İdare Kuruluna muhalif olan bir başka grup ta, C. H. P. İktidarı zamanının eli sopalı bazı sabık bakanlarının arkasında toplanmışlar; İl İdare Heyetine illâ da "şöhretler geçmelidir" diye konuşmaktadırlar. "Madem ki Ankara başşehirdir, başşehirdeki parti teşkilâtının basında mutlaka eski bir devlet adamı bulunmalıdır fa sözü dinlensin" demektedirler. Son günlerde bu eskilere bir takım gençler de katıldı. Grubun adım "idealistler" olarak tasmim eylediler. Ancak merkezde sağlayacakları reylerin yekûnu, kazalardan gelecek olan reylerin yanında azdır. Bu sebeple, secimi kazanmalarına pek ihtimal verilmemektedir. Bunlar hem delege seçimlerinde tüzüğün boşluklarından şikâyet etmekte, hem de tüzüğün harfiyen tatbikini istemektedirler. Bazı gençlerin de iltihakından sonra bu grup il başkanlığı için Avni Doğanı aday göstermeğe ve bu fikri etrafa empoze etmeğe çalışmaktadır. Mamafih aslına bakılırsa Ankara teşkilâtı içindeki bu kıyasıya mücadelenin gerisinde yatan asıl mesele, pek yaklaşan Kurultayda esaslı bir kadro ile temsil edilmek arzusudur. Bütün mücadele buradan doğmaktadır. Zira Kurultay delegeliğinin sonunda. Parti Meclisi yolları açılmaktadır.

Kurultay delegeliği mücadelesi sadece Ankarada cereyan etmiş bir mücadele değildir. Son aylar içinde yapılan hemen bütün kongrelerde bu mücadele açık veya kapalı bir şekilde yapılmıştı,, İktidara namzet bir partinin kurultayında delege olmak şansı elbette ki kolay kolay elden kaçırılacak bir fırsat değildir.

Evin Düzeni

Delegelik kavgaları da göstermektedir ki Kurultay, C. H. P. nin sayıaı az olmayan tarihi kongrelerine bir yenisini katacaktır. Delegeler azimli görünmektedir.

Teşkilât, bilhassa yukarı kademelerin C H. P. yi seçimlerden sonra saran dinamizme ayak uyduramamasından şikâyetçidir. Gerçi seçimlerden beri yukarı kademelerde de bir canlılık görülmektedir. Basta 20 yasında bir delikanlı gibi çalışan Genel Başkan olmak üzere, parti ileri gelenleri kafaları kadar ayaklarını da çalıştırmaktadırlar. Araştırma Bürosunun ve merkez - teşkilat münasebetlerini tanzimle vazifeli parti müfettişliklerinin tesisi, par tiyi daha müessir bir hale getirmek için üst kademelerin attıkları müsbet adımlardır. Ama parti merkezinin eski rehavetinden kurtulduğunu söylemek çok güçtür. Bayındır sokağındaki eski bina, hâlâ şahsi bir propaganda merkezi gibi işlemekte, ciddi meselelere nadiren sura gelmektedir. Üç ayda cevaplandırılmayan yazılar, bir türlü bulunmayan dosyalar Bayındır sokağındaki binada pek az kimseye üzüntü vermektedir. Meclis Grubu ve Parti Meclisi aralarından kara kedi geçmiş gibi hareket etmektedirler.

İktidara namzet partinin dinamizme hiç yakışmayan bu alaturka düzeni, tabii ki teşkilâtla gözünden kaçmamaktadır. Nitekim üst kademelerde gövdelerinin üstündeki kafalarını çalıştıranlar çok şükür ekseriyettedir- durumun anormalliğinin çoktan farkına varmışlardır. Eylül basında İstanbulda toplanan Parti Meclisi "Tüzükte yapılması gereken tadilâtı" hazırlamak için yedi kişilik bir komisyon teşkiline karar vermiştir. Çalışmalarım henüz bitiremeyen komisyon, raporunu Parti Meclisine yetiştirmek için son günlerde sık sık toplanmaktadır.

Komisyon, tüzük tadilâtını tamamiyle teknik bir mesele olarak incelemekte, vardığı neticelerin bir takım siyasi tefsirlere yol açmamasına bilhassa dikkat etmektedir. "Yediler" meselenin bir Ahmet Mehmet mücadelesi şeklinde anlaşılmasını istememektedirler. Bu yüzden yanlış tefsiri mümkün son derece faydalı ıslahat fikirleri pek fazla iltifat görmemiştir. Gaye realiteye uygun, teknik bakımdan en mükemmel, daha doğrusu en az kötü organizasyon modelini ortaya koymaktadır. Parti Meclisinin genişletilmesi. Grup ve Parti Meclisi faaliyetlerinin koordinasyonu, üyelerinin seçiliş tarzım ve sayısını değiştirerek Merkez İdare Kurulunun çalışan bir organ haline Getirilmesi, üzerinde en çok durulan meseleler arasındadır. Komisyonda ve Parti üst kademelerinde hakim olan hava bu merkezdedir. Bu sebeple ayakları kadar kafaları da çalışan kimselere daha fazla çalışma imkânı vermekle beraber, üst kademelerde hadise teşkil edecek bir değişikliğin vuku bulması çok zayıf bir ihtimaldir. En hararetli Gülokofillerin bile mevkiini fikren dolduramadığında İttifak ettikleri Genel Sekreterin karşısına, muhtemelen ciddi bir rakip çıkamayacağı dolayısı ile de büyük bir itiraza uğramadan yeniden seçileceği söylenebilir. Ama Kurultayda, buluttan nem kapanlar teknik bir ıslahattan ileri gitmeyen tüzük tâdilinin gerisinde siyasi, manevraların yattığım düşünerek kuliste bu fikri yaymaya ve yaydırmaya tabii ki çalışacaklardır.

Ulus Meselesi

Kurultayda üzerine en çok şimşek çekecek mevzulardan birisi, parti propagandasından çok sevgili patronunun reklâmını yapmakta gayret gösteren "Ulus olacağı şüphesizdir.

İktidara namzet partinin yayın organının bugünkü allahlık halinden' kurtarılması zaruretini kimse inkâr etmemektedir. Nitekim Parti Meclisinin Eylül başında İstanbulda yaptığı toplantıda Ulusun tahliyesi fikri büyük rağbet görmüş, onan parti gazetesi haline getirilmesi karar altına alınmıştır. Eylül toplantısında Ulusun ıslahı fikri o kadar çok taraftar toplamıştır ki, gazetenin bugünkü halini beğenen yegâne adam aksi görüşü savunmaya cesaret edememiştir.

Mesele tekrar Parti Meclisinde ve Grupta konuşulmuş Ulusun şahsi bir organ olmaktan çıkarılma arzusu hem de şiddetle teyid edilmiştir. Bizzat Genel Başkan İnönünün riyasetindeki dört kişilik bir heyet yılbaşına kadar Ulus meselesini halletmekle vazifelendirilmlştir. Ulusun % 51 hissesine partinin sahip olması kararlaştırılmıştır. Gazetenin idaresi bir komiteye verilecek, komite üyelerinden biri komite ile yazı heyeti arasındaki irtibatı teinin edecektir. Artık bir gün meselesi haline gelen değişiklik C. H. P. organım şahsî bir reklâm vasıtası olmaktan çıkaracaktır.

Grup toplantısı sırasında gazetelerde Ulusa gelen ve gelmesi muhtemel para cezalarının astronomik rakamlar halinde gösterilmesi herhalde bir tesadüf eseri değildir. Hiltonu boylayanlann aylıkları, kapatmalardan mütevellit kazançtan kayıplar vesaireyi ihtiva eden bu rakamların, hevesli ortak adaylarının ve aralarında 170 bin lira toplayarak Ulusu şahsi reklâm vasıtan olmaktan kurtarmak isteyen milletvekillerinin şevkini azaltacağı umulmaktadır. Sonra sevimli sahibinin şahsen temin ettiği banka kredilerinin o çekilirse eskisi gibi gelmiyeceği ustaca hatırlatılmaktadır.

Ama mali cepheden yapılan bu hücuma pek aldırış eden çıkmadı. Ulusu kurtarma azmi o kadar kuvvetliydi ki, isin para tarafına aldıran kimse yoktu. Mail bilgisi son derece kuvvetli olan bir milletvekili sevimli iş adamının Ulus Gazetecilik T. A. Ş. ve Ulusal Matbaacılık T. A. Şirketlerindeki hisselerini almaya derhal talip oldu. Ulusun mali yükünün altından kalkamayız diye el altından çalışan bazı Gülokofillerin dostane itirazlarına da kimse kulak asmadı.

Ulus, partiye ait, partinin fikirlerim savunan bir gazete haline gelecektir. Ama C. H. P. Genel Sekreteri buna hâlâ akıl erdirememekte ve "Efendim demir perde gerisi hariç, dünyanın hiç bir tarafında parti gazetesi kalmamıştır. Ancak partileri destekleyen partililerin gazeteleri vardır" diye dert yanmaktan vazgeçmemektedir. Bereket bizzat Genel Başkanın tasvip ettiği Ulusun tahliyesi ameliyesiyle demir perdedeki parti gazeteleri arasında çok, ama pek çok fark vardır.

Demokrasi

"Lüzumu yok"

Kısa kısa fasılalarla fakat ısrarla çalan telefonun ahizesini eline alan adam karşı tarafı dinledikten ve ne İstendiğini anladıktan sonra aceleci adımlarla içeriye, yemek salonuna girdi. Salonda, son derece mükellef bir ziyafet masası basında oturmuş yemek yiyen kalabalık bir davetli grubu vardı. Otelin idare memurlarından olan ve şehirler arası telefonda karsı tarafın söylediklerini dinleyen adam davetliler arasında gözleri ile araştırdığım bulunca telâşla ona doğru ilerledi ve kulağına fısıltı ile birşeyler anlatmağa başla-

Ulus gazetesinin başlığı

Allahlıkken, Allah Allahlık olmasa bari...

İnönüyü karşılayan Eskişehirliler

Vay kale vay!

dı. Kulağına anlatılanları dinleyen davetli derhal yerinden kalktı ve ziyafet masasının baş tarafında oturan bir başkasının yanına giderek biraz evvel kendisine anlatılanları gene fısıltı ile nakletti. Diğer davetliler, bu kulaklara eğilerek fısıl fısil anlatılan şeyin ne olduğunu duyamadılar ama, baş köşede oturan kızıl saçlı adamın yüksek sesle "lüzum yok" diye iki kelimelik bir cevapla yetindiğini rahatça duydular. Bunun üzerine idare memurunun sözlerine ilk muhatap olan uzun boylu adam salondan dışarı çıktı re dakikalardır açık duran telefonun ahizesinde karşı tarafta cevap bekleyene "Ben Muzaffer Ersü"diye kendini takdim etti ve "Beyfendi lüzum görmüyor" deyip telefonu kapattı.

Hâdise geçen haftanın sonunda Bursada Çelikpalas otelinde verilen bir öğle ziyafeti sırasında cereyan ediyordu. Ziyafeti veren Bursa Belediyesi, davetliler ise Sanayi Ve Esnaf çarşısının açılış töreninde hazır bulunacak olan Cumhurbaşkanı Başbakan ve diğer zevattı. Şehirlerarası, Çelikpalasa Ankaradan Başbakanın arandığını bildirmişti. Başbakandan bir husus öğrenilmek isteniyordu: Pazar sabahı, Muhalefet Lideri İsmet İnönü Eskişehire gidecekti. Eskişehirde gereken emniyet tedbirleri alınmıştı. Ancak, daha esaslı tedbirler alabilmek için Eskişehir Emniyet Müdürlüğü emrine Ankara, Kütahya, Bilecik ve bilhassa Bursa Emniyet Müdürlüklerinden de takviye kuvvetleri göndermek lâzımdı. Acaba Başbakan Bursadan da emniyet kuvvetleri gönderilmesinde bir mahzur görüyor muydu?

Başbakan o günün sabahı, yanında iki yakın arkadaşı olduğu halde Bursadan Uludağ eteklerine doğru yaptığı yürüyüşün de ruhuna verdiği rahatlıkla bu suali "lüzumu yok" şeklinde cevaplandırmıştı. Gerçekten de ertesi gün İnönünün Eskişehire gelişi sırasında bırakın başka yerlerden celbedilecek polislerin müdahalesine; bizzat Eskişehir polisinin dahi müdahalesîne lüzum hissettirecek tek bir hâdise olmadı. Eskişehirli C. H. P. liler öylesine dikkatli ve itinalı bir program hazırlamışlar ve bizzat kendi aralarından vazifelendirdikleri arkadaşlarını öylesine iyi çalıştırmışlardı ki, İnönü Eskişehire girerken adeta sel gibi akan onbinlerce Eskişehirli, sadece ve sadece kollarındaki kırmızı pazubentlerde "komite" yazılı birkaç yüz vazifeli C. H. P. li tarafından mükemmel şekilde nizam ve intizam altına alınmışlar, dolayısı ile de polislere ve polis görevli jandarmalara en ufak bir iş bile düşmemişti. Herşey bir saat intizamı ile nizam ve asayiş içinde cereyan etmişti.

Ankaradan çıktık yola...

Geçen haftanın son günü, sabahın saat yedisinde ortalığı zehir gibi bir ayaz kasıp kavururken C. H. P. Genel Merkezinin önünden hareket eden ondört otomobillik bir kafile Mebusevleri semtinde iki katlı bir evin önüne gelip durduğunda, kapının önünde, başında gri tavşan tüyünden bir fötr, sırtında siyah kalın bir palto bulunan İsmet İnönü gözüktü. Gülerek, otomobilden inenlere, "nerde kaldınız,?" dedi, Sabahın saat beşinde kalkmıştı, mutadı veçhiyle derhal traş olmuş, giyinmiş, sabah gazetelerini şöyle bir gözden geçirmiş ve kendisini almaya gelecek olanları beklemeye başlamıştı. Kendisini onsekiz yaşında bir genç kadar zinde hissediyor, yerinde duramıyordu. Kapının önüne dizilmiş otomobil kafilesine şöyle bir baktıktan sonra, "ben hangisine bineceğim ?" diye sordu, hemen peşinden de ilâve etti, "kafilemizde kimler var bakalım? Kimler uyanmış, " kimler uyanmamış şimdi belli olur". Eskişehirden sırf İnönüyü almak için gelmiş olan Eskişehir hususi plâkalı siyah bir Mercury arabanın ön tarafına yerleştikten sonra da "haydi bakalım, yol göründü" diyerek hareket emrini verdi. Bahçeli evlerin arkasından dolaşıp Konya asvaltına çıkan ondört arabalık konvoy büyük, bir süratle Haymana istikametine doğru yola çıktı. Konvoyun en önünde, içinde basın mensuplarının bulunduğu bir taksi vardı. Onu İnönünün bindiği Mercury ve diğer otomobiller takip ediyordu. Bir ara nereden çıktığı bilinmeyen bir trafik arabası da kafileye katıldı ve en önde gitmeğe başladı.

Karhan kurban üstüne

Ankaradan Eskişehire kadar olan 272 kilometrelik yolu, kafile tam onyedi defa karşılayıcılar tarafından durdurularak ve yüzden fazla hayvan kurban edilerek yedi saate yakın zamanda aldı. İnönü. Eskişehire beş kilometre mesafedeki Yeni Sanayi çarşısına geldiğinde saat 14.20 idi. 14 otomobillik kafile ise Eskişehire elli kilometrelik mesafede otuz küsuru otobüs ve kamyon olmak üzere yüz vasıtalık bir konvoy olmuştu. Sanayi Çarşısına varıldığında ise bu rakkam tam tamına 252'yi buldu. Kafiledeki otobüs Ve kamyonların sayısı ise yüzü aşmıştı.

Yol boyunca tek büyük durak Sivrihisarda yapıldı. 6500 nüfuslu Sivrihisar çotuğu ve çocuğu genci ve yaşlısı ile yollara dökülmüştü. İnönü, Sivrihisarda yaptığı onyedi kelimelik konuşmasında Sivrihisarhların gösterdiği alâkaya teşekkür etti, "sizleri unutmıyacağım, siz de beni unutmayın" dedi. Bu arada Sivrihisarlı partililer illâ bir kahvelerini içmesini rica ettiler. Ama İnönü pişirilmiş olan kahveyi dahi red ederek "şimdi vazife saatidir, çayla kahveyle vakit geçirecek zamanımız yoktur, yolcu yolunda gerek" deyip yeniden yola koyuldu. Hemen bütün yol boyunca koyu bir sis elli adım ötesinin bite görünmesine engel oluyor, bu yüzden bir hayli yavaş gitmek gerekiyordu. Bir . aralık yolda da oldukça hafif atlatılan bir kaza oldu. Konvoydaki arabalardan biri parçalanma tehlikesi geçirdi,

Yer yerinden oynamış

Eskişehire girildiğinde yer yerinden oynamışa benziyordu. Caddelerden bir vasıta ile geçmeye yolda yürümeye, hattâ kıpırdamaya imkân yoktu. Muhalif muvafık hemen bütün Eskişehirliler ittifak ediyorlardı ki Eskişehir Eskişehir olalı. Eskişehir Demokrasi mücadelesine gireli bu kadar candan, bu kadar büyük bir karşılama töreni hiç kimseye nasip olmamıştır. O gün, o saatlerde bütün Eskişehir tek bir ağız olmuş haykırıyordu: "Ya ya ya. şa şa şa, İsmet Paşa, İsmet Paşa çok yaşa!" Pencerelerde, damlarda, balkonlarda kadınlar ağlıyordu. "Babamız, şükür seni kavuşturana" diyorlardı da başka birşey demiyorlandı. Sanayi çarşısından il merkezine, kadar olan beş kilometrelik yol kırk-

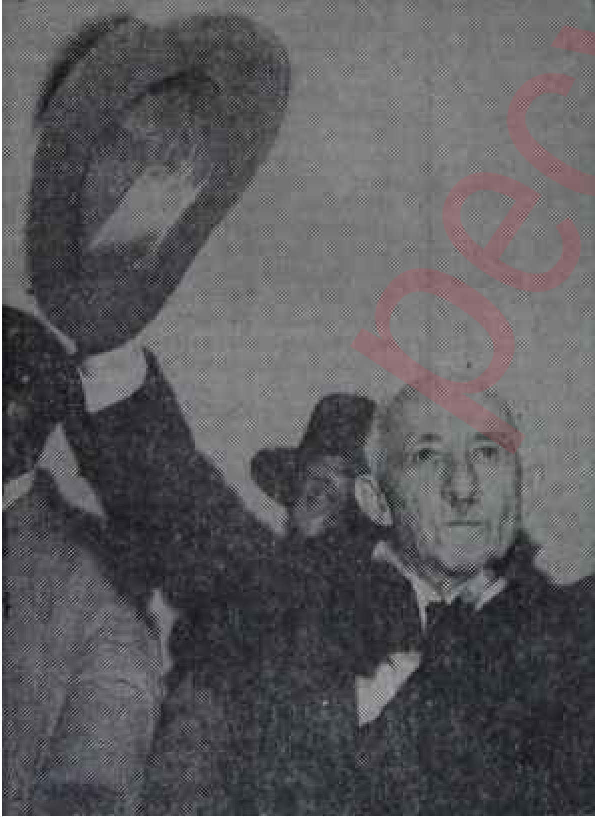
beş dakikada -o da güç hal- alındı. Hükümet meydanını dolduran onbin-, lerin arasından sıyrılıp İl Merkezine çıkmak ise başlı başına bir mesele oldu. Halk öylesine coşmuş ve taşmıştı ki "komite" pazubentli vazifeliler bile ne yapacaklarım şaşırdılar. Polis, jandarma ve vazifelilerden müteşekkil üç saflı bir insan zinciri İnönünün bindiği açık cibin etrafını kordon altına aldığı halde bu dahi fayda etmedi. İnönü güçlükle il merkezinden içeri sokulabildi. Meydana yığılmış halk ise saatlerce dağılmadı. İl merkezindeki kısa 'bir istirahatı müteakip Kongrenin yapıldığı sinema salonuna gidildi. Bin kişilik salonda en azından ikibin kişi vardı. Genç bir kadın, son derece yaşlı ve hasta anasını sırtına almış sırf înönüyü görsün diye getirmişti. Kongredeki tezahürat da dakikalarca dinmek bilmedi. Dağ başını duman almış marşı ise hemen her fırsatta ve sık sık söylendi

İnönü, Eskişehir Kongresinde yaptığı konuşmasına, "Durum bugünkü hali ile devam edemez" diye başladı. Mutadı veçhiyle konuşmasını daha evvelden yazılı olarak hazırlamıştı ve bu yazılı metinden okuyordu.. Ama söylediği şeyler son derece sertti ve her cümlesinin sonunda dikkatle duruyor, karşısında yer alan ikibin kişinin ne hissettiğini anlamak ister gibi bakıyordu. Basın hürriyeti, hâkim teminatı, iktisadî güçlükler, siyahi baskılar üzerinde teker teker duran C. H. P. lideri, inanmış insanların kuvveti ile kimsenin kimseyi karınca gibi ezmeğe gücünün yetmiyeceğini söylüyordu. Basın hakkında açılmış dâvalar üzerinde, de durarak, hapse giren gazeteciler rin sayısı "bir siyasi kampı dolduracak kadardır" dedi.

Bir yabancının sözleri

O akşam Eskişehir C. H. P. teşkilâtı Saray lokantasında -Ticaret Odası kendi lokalini vermemiştimisâfirler şerefine bir ziyafet verdi. Dışarda dondurucu ,bir ayaz vardı. Ayaza rağmen daha akşamın saat altısında lokantanın etrafını dolduran halkı üç saat müddetle oradan ayırmak mümkün olmadı. Lokanta camlarının önüne gerilmiş polis kordonuna rağmen hemen herkes "babamızı bir defa daha görelim" diye çırpınıyor, durduğu yerden ayrılmak istemiyordu. Akşam verilen bu ziyafette, İnönünün gezisine katılan bir de kadın Alman gazeteci vardı. Sabahtan beri cereyan eden göz yaşartıcı sahneleri adım adım takip etmişti. Yemeğin sonlarına doğru söz aldı ve yollarda öğrendiği üç beş kelimelik türkçesi ile yan türkçe yarı almanca gördüğü şeylerden duyduğu heyecanı anlatarak İnönüne hitaben "sizi dünyanın en büyük devlet adamlarından biri olarak selâmlarım" diyerek geldi elini öptü. Bu sahne pek çoklarının göz yaşlarını tutamamasına sebep oldu.

Bu haftanın başında pazartesi günü İsmet İnönü Eskişehirden dönerken büyük bir savaş kazanmış kumandan tevazuu içinde "vatandaşlarımı azimli gördüm, Eskişehiri iyi gördüm" dedi Sonra da etrafındakilere dönerek, ta gözlerinin bebeklerindeki gülümsemesi ile "nasıl memnun musunuz, ne diyorsunuz?" diye sordu. Yıllardır bu memlekete demokrasi yolunda attığı tohumlar tutmuş» serpilmiş ve büyümüştü. C.H.P. Genel Başkanı İnönü savaşları gibi. Demokrasi' savaşım da kazanacağına emindi.

İsmet İnönü

Her gezi bir zafer.,

Törenler

45 Dakikanın ettiği

Geçen haftanın sonunda cumartesi günü şayet 45 dakikalık bir gecikme de olmasaydı, D. P. onüç yıllık siyasi hayatı boyunca belki de ilk defa bir vaadini tam zamanında yerine getirecekti. Ne yazık ki, kurulduğu günden bu yana vaat üstüne vaatte bulunma ve bunların hemen hemen hiç birini yerine getirmeme rekorunu kıran D. P. eline geçen fırsatı bu sefer de ufak bir rötar yüzünden kaçırdı.

Hadise Bursada cereyan etti. Hatırlanacağı gibi 24 Ağustos günü Bursa büyük bir yangın felâketi geçirmişti. Yangın bu güzel şehrin hemen bütün ticari hayatım felce uğratmış, Bursayı çarşısız bırakmıştı. Milletçe büyük bir üzüntü uyandıran yangından onbeş gün sonra. Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes yangın yerinde inşa edilecek yeni, çarşının temelini atmağa geldiklerinde, bu çarşının üç ayda ta* mamlanacağını ve eskisinden mükemmel, modern bir çarşı yapılacağını vaat etmişlerdi. İşte geçen haftama sonunda cumartesi günü saat 15'de, yani temel atma töreninin tizerinden üç ay geçtikten sonra modern çarşının açılış töreninin yapılacağınım duyanlar hayret ettiler. Gerçekten de durum hayret edilecek gibiydi. D. P. ilk defadır ki bir vaadini yerine getiriyordu. Hem de tam zamanında. Hayret etmemek, şaşmamak mümkün değildi. Bu yüzden pek çok meraklı, o gün işlerini güçlerini bırakıp, bu tam zamanında yerine getirilen vaadin, -modern esnaf ve sanayi çarşısının- açılış töreninde hazır bulunmak üzere tören yerine gittiler.' Ancak, saat 15'de bağlıyacağı söylenen tören, saatin onbeşi bir hayli geçmesine rağmen başlamayınca herkesi bir meraktır aldı. Ne olmuştu? Kırk yılda bir ele geçirilen fırsat niye kaçırılıyordu?

Bu merak ve endişe tam 45 dakika devam ittikten sonra son buldu. Saat 15'de gelecek olan Cumhurbaşkanı ile Başbakan ve diğer davetliler saat 15'45'de çarşıyı şereflendirdiler.

Açıkhavada yürüyüş

Bursanın yeni çarşısının açılışının yapılacağı cumartesi günü sabahı, bir gün evvel akşam üzeri Bursaya gelmiş olan Cumhurbaşkanı ve Başbakan ayrı ayrı dolaşmağa çıktılar. Cumhurbaşkanı Uludağla Bursa arasında yapılmakta olan teleferik hattının inşaatı ile alâkadardı, bu hattı görmeğe gitti ve tam saat 13'de Celikpalas Otelinde Belediyece şereflerine verilen yemekte hazır bulunmak üzere geri döndü. Başbakan ise, Bursaya geldikleri akşam Merinos Fabrikasında verilen ziyafette Bursa milletvekillerinden -Özçobanın meşhur af teklifine de imza koyan- Kenan Yılmazla yaptığı pek hararetli ve seslerinin bir hayli yükseldiği

1958 Türkiyesi

Şu günlerde bir eski yılı daha geride bırakıp bir yenisine erişmek üzereyiz. Geride bırakılan yılın manzarası, bilhassa iç politika hâdiseleri bakımından, son derece alaka çekicidir. 1957 seçimterinde Muhalefetin aldığı neticelerin, iktidarı intibaha sevkedeceği ve 1958in partilerarası münasebetler bakımından "bir yeni yıl" olacağı kanaatına kapılan iyimserler, daha İlk aylarda yanlış trene bilet aldıklarını anladılar. 1958'in son günlerinde ise, tertiplenen Şiddet Komisyonları, Basın ve Muhalefet hakkında "muktezi tedbirler" araştırmakla meşguldür. Basın hakkında ne gibi tedbirlerin getirileceği meçhuldür. Ama bu tedbirlerin alınmasından önce, sadece AKİS'in üç mensubunun 1959'u hapishane koğuşlarında tes'it edeceğini bilmek, basının halini anlatmaya kafi gelecektir.

İktisadi sahaya gelince, D. P. iktidarı, şimdiye kadar takip ettiği yolun hatalarını kabul etese de etmese de, dış yardımın baskısıyla yepyeni bir politikanın takipçisi olmuştur. Son zamlar, bu yeni politikanın bir neticesi olarak, hükümetlerin hatalarının ödeyicisi olan halkın sırtına binmiş ve pahalılık ateşi vatandaşı gitgide daha çok yakmağa başlamıştır.

Kıbrıs Meselesi ve Bağdat Paktı gibi mevzularda D. P. İktidarının kazandığı büyük dış muvaffakiyetler masallarına da, artık bu masalları anlatanlardan başka inanan kimse kalmamıştır.

1958 yılının şu manzarası, şüphe yok ki pek karanlıktır, şevk kırıcıdır. Ama iki ümit ışığı, gönüllerdeke pası silmekte ve yurtta demokrasinin, insan haklarının ergeç ve ilelebet payidar olacağı inancını uyandırmaktadır.

Bu ümit ışıklarından birincisi, 75 yaşındaki Muhalefet lideri İsmet İnönüdür. D. P. liri gelenleri, maruz kaldıkları bütün güçlüklerinin mesulü olarak İnönü'yü görmekte ve bu öfkeyle ona saldırmaktadırlar. Bütün bu hücumlara, İnönü, nereden gelirlerse gelsinler ve ne kadar insafsızca olurlarsa olsunlar büyük bir metanetle dayanmaktadır. Dayanmakla da kalmayıp "İnönü korkaktır; tazyik ve tehdit karşısında bırakılırsa pusacaktır" diyerek iktidarı şiddete sevkeden "İnönü mütehassısları"nın fikirlerini iflâsa mahkûm ederek sertliğe sertlikle mukabelede kusur etmemektedir. İnönünün azimli mukabelesi sayesindedir ki "sehpalar kurmak", "karınca gibi ezmek" yolundaki tehditler taşıdıkları vahim mânaları bir anda kaybetmişler, kızgın bir satha düşen su damlaları gibi buharlaşıp gitmişlerdir, işin hoş tarafı tehdit ve itham edilen, kendine radyo ile küfredilen İnönü, bu hareketlerden umulan neticenin tam tersine, halkın nazarında gün geçtikçe büyümekte, devleşmektedir.

Taş'taki **karikatür**

75 yaşındaki Muhalefet liderinin son aylardaki yurt gezilerinde gittiği bütün illerde, meşhur Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun hükümleri, halkın İnönüye karşı gösterdiği sevgi tufanı içinde eriyip tatbik kabiliyetlerini kaybetmektedir. Demokrasinin ve insan haklarının bu memlekette ergeç ilelebet payidar olacağı ümidinin ikinci kaynağı da işte bu müşahededir,, Şiddet tedbirlerinde ne kadar ileri gidilirse gidilsin, Muhalefetin faaliyeti ne kadar tahdit olunursa olunsun milet bir kere Muhalefete teveccüh ettiği için, millî irade kendisini herkese kabul ettirmenin yolunu mutlaka bulacaktır. Bunun aksini temin etmek, nehirleri tersine akıtmaktan daha güçtür.

-memleketin İktisadi durumu ile alâkalı- konuşmadan duyduğu yorgunluğu çıkarmak için olacak, yanına aziz arkadaşlarından Samet Ağaoğlu ile Kemal Zeytinoğlunu da alarak Uludağ yolunda bir yürüyüşe çıktı. Ancak bu yürüyüşün yukarılara doğru bir hayli uzaması dönüşü 45 dakika geciktirdi. Dolayısı ile Cumhurbaşkanının da hazır bulunduğu ziyafet de aynı müddet için gecikti. Tabii ziyafeti takip edecek olan açılış töreni de gecikti ve böylece D. P. malûm şanssızlığına uğradı. Çelikpalastaki ziyafet ye daha sonra yapılan açılış töreni sırasında bir takım gözler etraflarına boş yere bakınıp durarak sabık Savunma Bakanı, Bursa milletvekili ve bizzat Bayarın davetlisi olan Kenan Yılmazı aradılar ama bir türlü bulamadılar. Zira Kenan Yılmaz o sabah Bursadan ayrılmıştı.

Boş kalan koltuk

Çelikpalastaki ziyafetten doğruca törenin yapılacağı yeni sanayi ve esnaf çarşısına gelindi. Tören yerinde Menderes biraz geride kaldı. Bu arada Bayar misafirler için sıralanmış sandalyelerin önüne konmuş olan yeşil maroken kaplı üç koltuktan ortadakine oturdu, solundaki koltuğu da beraberindeki misafirlerinden birine ikram etti. Sağındaki koltuk ise Menderes için boş bırakıldı. Bu arada Menderes, sabah yaptığı usun yürüyüşte hayli dinlenmiş olmalıydı ki son derece neşeli bir tavırla etrafını sarmış olanlarla şakalaşıyordu. Belediye Başkanının ve D. P. nin Bursa milletvekilleri adına konuşan Sadettin Karacabeyin nutkunu ayakta dinledi. Kürsüye İmar Bakam Medeni Berk çıktığı sırada da, en önde kendisi için ayrılmış boş koltuğa bir göz attıktan sonra, daha arka tarafa dizilmiş olan tahta sandalyelerden birine oturdu. Yeşil maroken kaplı koltuk ta tören sonuna kadar boş kaldı.

Alışılmamış şeyler

Cumhurbaşkanı ve Başbakanın Bursaya gelişleri pek ani olmuştu. Bu yüzden -veya bir başka hesap yüzünden-cuma akşamı saat 17.30'da Bursa Hava alanına inen askeri uçaktan çıkan misafirleri pek az insan karşıladı. Bunlar da mutat olduğu üzere Vilâyet ve Belediye ileri gelenleri ile bir takım mühim D. P. lilerdi. Bayar ve Menderesin beraberlerinde Devlet Bakanı ve Çalışma Bakan vekili Halûk Şaman, İmar Bakanı Medeni Berk, Bütçe Komisyonu Başkam Halil İmre. Bayındırlık Komisyonu Başkam Süleyman Kuraner, D. P. Genel Kurulu âzasından Samet Ağaoğlu .Grup Başkan vekillerinden Baha Akşit ve Mazlum Kayalar, -A.A. ca adı protokole dahil edilmemesine rağmen- Kemal Zeytinoğlu, Bayındırlık ve İmar Komisyonları azaları- ki bu komisyonlar azaları arasında C. H. P. li milletvekilleri de vardı ve törene onlar da davet edilmişlerdi ama bunlardan sadece Kemal Sarıibrahimoğlu bu davete icabet etmişti- ban Bursa milletvekillerinin -Kenan Yılmaz da bunların arasındaydı- Bursaya geldiklerinden pek çok Bursalı o akşamki ajansı dinlerken, tabii ajans dinleyen varsa- veya ertesi sabah haberdar oldular. Hava alanında tesadüfen bulunanları pek şaşırtan ve daha ilk anda dikkatlerini çeken şeylerin biri de, Cumhurbaşkanının elinden hiç bir zaman eksik etmediği meşhur D. P. armalı bastonunun

yokluğu oldu. Celâl Bayar bu bastonunun yerine elinde düpedüz sade ve son derece şık bir baston taşıyordu. Burada kaldığı müddet zarfında da elinde hep bu baston gözüktü, D. P. armalı bastonun terki acaba sadece bir tesadüf eseri miydi, yoksa geç de olsa Anayasanın akla geldiğinin bir işareti miydi? Bu hususta kimse kati birşey söylemiyordu. Ama, Cumhurbaşkanının D. P armalı bastonunun siyasi hayatımızdan ebediyen çekilmesini arzu edenlerin sayısının az olmadığı muhakkaktı.

Kıbrıs

Bu kaçıncı tornistan

Geçen hafta içinde Ankarada Zafer, İstanbulda da Havadis gazetelerine kazara bir göz atanlar, artık Kıbrıs meselesinin hallolunduğunu, Türk görüşünün kabul edildiğini ve şimdi de sıranın taksim kararını tatbike geldiğini zannettiler. İktidarın sütun sahipleri, eşsiz Dışişleri Bakam Zorlunun Birleşmiş Milletlerde ve Pariste kazandığı "Görülmemiş Zaferleri" öyle ballandıra ballandıra anlatıyorlar ve Adanın istikbali bakımından o derece iyimser davranıyorlardı iki, hani nerdeyse Kıbrıstan "yeni vilayetimiz" diye bahsedecekler ve iItidar büyüklerine de "Kıbrıs Fatihi" diyeceklerdi.

Meseleleri, iktidar sütunlanndaki şişirme yazıların ve hava meydanlarındaki gösteri kucaklaşmalarının gerisinden görebilenler, Kıbrıs mevzuundaki Türk durumunun hiç de o kadar parlak olmadığım anlamakta gecikmediler. Gerçi Birleşmiş Milletlerde Yunanistan hezimete uğramıştı ama, bu muhakkak Türkiyenin muzaffer çıktığına bir delil sayılmamalıydı. Eğer ortada bir muzaffer devlet varsa, o da İngiltereydi. İngilterenin kazandığı zaferi kendi zaferiymiş gibi benimsiyen ve bundan aşırı bir övünme payı çıkaran hükümet. Yunanistanın şimdiye kadar Türk-ingiliz işbirliği hususunda ileriye sürdüğü iddialara hak verecek bîr taktik hatasına düşmüş olmuyor muydu? Birleşmiş Milletlerdeki İngiliz diplomatları, Amerikalı dostlarının da yardımıyla, Kıbrıs meselesinin halledilmeden biraz daha uzatılmasını sağlama bağlamışlardı. Genel Kurulun kabul ettiği karar, "ilgililer arasında" görüşmelerden bahsediyor ve İngiltereyi bağlıyan hiçbir esas ileri sürmüyordu. Bu kararın geniş imkânlarına dayanan İngiltere daha bir müddet diplomatik kanallar vasıtasıyla işi uzatabilecek, sonunda her iki tarafın mukavemet imkânlarını kırıp, ada statüsü için hayli uzunca bir "intikal devresi" koparabilecekti.

Türkiye, hâlâ taksimden "mümkün olan tek hâl çaresi" diye bahsetmekle beraber, bunun hemen tatbikine geçilmesi yolundan taleplerini çoktan bırakmış, adetâ statükoculuğa tekrar dönmüştür. Statükonun muhafazası Kıbrıs meselesinde Türkiyenin ilk tezidir. Ondan sonra, Adanın tamamen Türkiyeye ilhakından bahsedilmeğe başlandı. Bunu takiben "Taksim" sözü ortaya atıldı. Aradan bir iki ay geçtikten sonra, Taksim için çok müsait imkânları ihtiva eden Birinci MacMillan plânı reddedildi. Fakat, onun arkasından Taksim imkânlarını azaltan İkinci MacMillan planı ortaya çıkınca, ne hikmettir bilinmez, bu plân Türk hükümeti tarafından esaslı hüsnü kabul gördü. Şimdi, yabancı radyo ve gazetelere geçen, fakat nasılsa Türkiye hudutlarını aşmayan haberlere bakılırsa, Türkiyenin zorlu diplomasisi mütemadiyen yeni tâvizler vermeye zorlanmakta, Türk görüsü ve tezi adım adım gerilemektedir.

Fatin Rüştü Zorlu

Parisi komşu kapısı etti

Taksimsiz fasıllar

Türk halk efkârı, yabancı gazeteleri okumadan ve yabancı radyoları dinlemeden de, Kıbrıs meselesindeki rota değişikliğinin farkına çoktan varmıştır. Radyolarda, Vatan Cephesinin radyo gazetesinden önce, bir iki dakikaya sığdırılıveren ve geri kalan zamanları da marşlarla doldurulan Kıbrıs saatleri eski kuvvetini kaybedeli hayli olmuştur. Artık, Taksim tezinin müdafaası yapılmamakta, sadece Kıbrısta kaç İngilizin veya kaç Rumun öldürüldüğünden bahsedilmektedir. Ortada tez diye bir şey kalmamıştır; İngilterenin Birleşmiş Milletlerde kazandığı zafer, Kıbrıstaki ve Anavatandaki Türklere büyük diplomat Zorlunun bir muvaffakiyeti olarak gösterilmek istenmektedir. Halk, mitingler zamanındaki pek heyecanlı resmi davranış ile şimdiki uslululuk arasında irtibat kurmakta güçlük çekmektedir. Bazı vatandaşlar, kendilerinin boş yere heyecana sevkedildıklerini ileri sürmektedirler. Kütlelere hâkim olan düşünce şu sekli almıştır: "madem bu isten bir şey çıkmıyacaktı, o halde hükümet bizi ne diye heyecanlandırdı?" Hattâ, son büyük yangından sonra Bursaya gidenler, halk arasında şöyle bir rivayetin dolaştığını duymuşlardır: yangının sebebi, Bursa halkının Cumhuriyet meydanında toplanıp Kıbrıs için yemin etmesi, ondan sonra da yemini tutmak için harekete geçmemesi imiş. Büyük yeminler edilip de arkasından hiçbir şey yapamayınca, şehrin üzerine o büyük musibet çökmüş!'

Kıbrıs meselesini ve bu meselede Türk hükümetinin tutumunu realist bir gözle mütalâa edenler, Türkiyenin iktisadî durumu ile Kıbrıs politikası arasında bazı yakınlıklar süzmektedirler. Kendilerini bu neticeye sevkeden vakıa, Türk hükümetinin Kıbrıs mevzuunda yumuşak politikaya dönüsü ile dış yardımların hemen hemen aynı devreye rastlamış olmasıdır. Dış yardımlar ve hele Amerikadan hibe şeklinde alınan meblâğlar, Hükümetin hareket serbestisini de geniş ölçüde tahdit etmiştir. Şimdi, Birleşmiş Milletlerde, Nato Konseyinde veya gayrıresmî görüşmelerde, Türk diplomatları, kendilerine tevcih olunan tazyikler karşısında fasla mukavemet imkânlarından mahrum bulunmaktadırlar. Büyüklerden gelen tazyiklere -kendi iktisadî durumu dolayısıyla- aynı derecede maruz bulunmayan Yunanistan bile, daha fazla mukavemet edememiş ve Birleşmiş Milletler müzakere lerinden önce Enosisten vazgeçtiğini ilân etmek zorunda kalmıştır.

Türkiyenin Kıbrıs politikasındaki yumuşama Yunan Dışişleri Bakanı Averofun da gözünden kaçmamıştı. New York hezimetinden sonra Parlâmento önünde hesap veren Bakan, "Türkiyenin davranışında görülen gevşemenin" Yunanistan rehine kaydedilmesi gereken bir nokta sayılmasında ısrar etmiştir. Şimdi, Paristeki gayri resmî görüşmelerden bahsederken, Averofun çok daha fazla malûmat vereceği ve Türk tezindeki gevşemelerin bilhassa hangi noktalarda olduğunu belirteceği umulmaktadır.

Yabancı kaynaklar, bugünlerde bilhassa Amerikan Dışişleri Bakanı John Foster Dulles tarafından Türkiye üzerinde yapılan tâviz taleplerinin İkinci MacMillan Plânını daha da değiştirmek maksadını güttüğünü bildirmektedirler. Artık, Yunanistanın istediği tâdiller az çok gerçekleşmekte ve Türkiye, her iki cemaat için ayrı ayrı teşrii meclisler hususunda fazla ısrar etmemektedir MacMillan plânının bu noktasında yapılacak bir değişiklik ise, Taksim tezine doğru hafifçe aralanmış olan kapıların tekrar kapanmasını icabettirecektir.

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin iktisadi Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır"

M. Hasan TUNCER

Çağımızda her milletin ziraat, sanayi ve ticaret Bahalarında süratle ve fakat ahenk içinde gelişmesi, asrın gereklerine göre cihazlanması, varlığını devam ettirebilmek bakımından kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir. Geri kalmış milletlerin bunu ihmal ettikleri gün yok olma tehlikesine maruz kalacakları muhakkaktır. Böyle bir problem bizi şu soruyla- kargı karşıya bırakır: İktisadi gelişmenin gerçek anlamda içtimai refaha götürebilmesi hangi şartlar içinde mümkündür? Başka bir deyişle, kalkınmanın gerçekleşmesi için geçecek müddet boyunca fert ve toplum yönünden devletin takip edeceği yol ne olmalıdır?

İktisadi gelişme, bir milletin maddi kuvvetler üzerinde hâkimiyet kurmak suretiyle huzur ve saadete kavuşması amacını güden bir faaliyettir. Bazı ileri toplumların bu bakımdan ulaştıkları sonuçla, diğer bazılarının bugüne kadar katettikleri mesafe arasında göze çarpan bir boşluk mevcuttur. Bu açıklığı kapatmak için bütün maddi ve mânevi kuvvetleri harekete geçirmek, geri kalmış her milletin elbette gözíönünde bulunduracağı en önemli dâvadır. Fertle millet arasındaki ahengi sağlamak ve devamlı kılmakla görevli olan modern devletin bu alanda üzerine düşen rolün büyüklüğü bıkar edilemez.

Devlet otoritesinin sınırsız olmasını zaruri gören totaliter rejimler, maddi kalkınmanın gerçekleşmesi imkânlarını, ancak hürriyeti yoketmek suretiyle bütün kuvvetleri üretime teksif fikrinde bulacaklarına inanırlar. "Siyasi hürriyetten önce ekmek" düsturunun dayanağı ve hürriyetsizliğin temeli budur. Bu zararlı iktisadi anlayışın çoktan çürütüldüğünü, yaratıcılığın kaynağı olan ferdin uzun ve çetin mücadeleler sonunda kazandığı yeri muhafaza etmesi gerektiğini çağdaş hürriyet ve hukuk görüşünden feyiz alan her kişi tereddüt etmeden söyleyebilir. Artık devletin, kütlenin veya belirli bir zümrenin sınırsız hâkimiyet kurmak suretiyle ferdi esaret altında bulundurması, hangi gaye uğruna olursa olsun çıkar yol sayılmaktan uzaktır.

Yakın çağ tarihi boyunca hukuk savaşının dayanağım teşkil eden fert, hürriyete karşı sonsuz bir iştiyak duyar.

İktisadi gelişmenin bir bakıma hedefi ve aynı zamanda vasıtası olan çağdaş sanayinin en büyük özelliği makineleşmedir. Tekniğin göz kamaştırıcı başarısının kaynağı ise ilimdir. Şu halde ilim, buluşlarının pratik alanda uygulanmasından ötürü vatandaşlarından özür dileyen Archimecde çağım çok geride bırakmış ve doğrudan doğruya tekniğin hizmetine girmiştir. Kalkınmanın bütün girift problemlerine ışık tutacak olan ilmin, hiç bir engele ve sınırlanmaya maruz kanmadan faaliyeti ve ilerlemesi zaruridir. Bu ise Einstein'ın dediği gibi "elde edilen bütün netice ve hükümler hakkında kayıtlanmamış bir şekilde haberleşmeyi, fikri faaliyetin her sahasında tam bir ifade ve öğretme hürriyetini gerektirir".İlim adamlarının, Fikir ve kanaatleri bakımından daimi bir tehlike içinde bulunduğu memleketlerin iktisadi kalkınması aldatıcı olmaktan öteye gidemez. İhtirasların hâkimiyetiyle değil, hürriyet içinde yaratıcı aklın üstünlüğü ile ulaşılacak başarı ise gerçek refahı sağlar.

Sanayileşmede ferdin madde üzerindeki hâkimiyetile birlikte fikir ve sanat kudretini geliştirme imkânlarım elde tutmak, onu yığın insanı olmaktan korumak, yalnız hürriyetin sağladığı feyizlerdir. Yoksa totaliter rejimlerde olduğu gibi fert makinenin esiri olur ve neticede korkunç bir katılaşma husule gelir. Hâl böyle olunca, kendi kendinin hâkimi olmaktan çıkmış, yaratıcılığını kaybetmiş olan fertlerden müteşekkil milletin de yapıcılığı ve dinamizmi artık söz konusu edilemez. Bu duruma sürüklenmiş milletler ruhsuz bir kütlenin bütün özelliklerini taşırlar. Demek oluyor ki hürriyet, aynı zamanda sıhhatli bir toplumun da kaçınılmaz gereklerindendir.

Temel hak ve hürriyetler, ferdin devlete devretmemiş olduğu, vazgeçilmesi imkânsız, G. Morange'ın dediği gibi "devletin veya diğer fertlerin müdahalesine maruz kalmadan kullandığı bazı hürriyetlerdir" -Din ve vicdan hürriyeti, Söz ve toplanma hürriyeti gibi..- Siyasi otoritenin genişletilmesi veya sınırsız hale getirilmesi ferdin bu temel hak ve hürriyetlerinden mahrum olması demektir. Hürriyetsizlik soyut anlamda devletten değil, devleti idare edenlerin şu veya bu bahane ile ferde hak tanımayan hâkimiyetinden gelmektedir. Böyle bir rejim içinde toplumun dengeyi sağlayan mukabil kuvvetleri yok olmuştur. Böylece meydana gelen murakabesizliğin doğurduğu en önemli sonuç, iktidarı elinde bulunduranlara bilhassa iktisadi kalkınma gibi dâvalarda geniş suiistimal imkânları sağlamış olmasıdır. Hürriyet içinde vukubulacak gelişmenin bu zararlı imkânları önlediğini batının tecrübesi açıkça göstermiştir.

Hürriyet, ferdin bir âlet gibi değil, fakat derin bir şuurla üretime iştirakini sağlar Bunun neticesi olarak da çalışma veya iş ahlâkı adını verebileceğimiz bir temelin üstünde sağlam bir düzen kurulur. Bu düzen içinde hürriyetle şeref biribirini tamamlıyan unsurlardır. Kişinin mesuliyet duygusu ayaktadır. Bu yüzdendir ki, hürriyet rejimi şeref ve ahlâk rejimidir. İşte batının düzem budur. Bu ahenkli düzende devlet, "ferdin devlet için değil, devletin fert için yaratıldığım" bilir. Toplum, ferdin siyasi hürriyetine idari makamlardan pelecek en ufak bir tecavüze karşı tepki gösterir. Gerektiği zaman ise hem fert hem de devlet, fedakârlığın örneği olurlar. Bu anlayışın verdiği güvenledir ki, İngiltere harbte milli gelirinin yarısından çoğunu baskı ve zor usullerine başvurmadan devlet emrine çevirmiştir.

Kısaca, kişi oğlunu basit bir liretim vasıtası telâkki etmeden, onun yaratıcı kudretlerini gözden uzak tutmadan; yaşamayı ve hürriyetten faydalanmayı teminat altında bulundurarak milletin bütün fertlerine fuarla etkili olma özelliğini kazandırmak suretiyle, batinin ilim anlayışı içinde, ölçüye dayanan bir görüşle gerçekleştirilecek iktisadi kalkınma devamlı refahın sevincini muhakkak getirir. Hürriyetsizlik ise hüsrandan başka sonuç vermez.

Gazeteciler

Başbakan da olsa...

Hemen herşey 16 Ekimi takip eden birkaç gün içinde cereyan etti. 16 Ekimde Başbakan Ispartadaydı ve Muhalefete en ağır hücumlarını yapıyordu. Bu arada bir ziyafetten sonra Cumhuriyet gazetesinden Mazhar Kuntla karşılaştı, selamlaştılar. Kunt yanında bulunan arkadaşını Başbakana takdim etti. Bu genç Kim muhabiri Müfit Duru idi. Menderes Kim adını duyunca kimbilir nasıl bir tedai ile genç gazeteciye döndü ve "AKİS'in bir yıllık mahkûmiyetini Temyiz tasdik etti. Ayağınızı denk alın" dedi. Sonra konuşma başka mevzulara geçti. Başbakanın seyahati sona erip refakatteki muhabirler İstanbula dönünce hâdise kısa zamanda şayi oldu. Bu arada haberi duyanlar arasında AKİS'in İstanbuldaki muhabirlerinden biri de vardı.

18 Ekim günü AKİS'in başyazarı o haftaki yazısını hazırlamak için mecmuaya geldiğinde herşeyden habersizdi. Masasına oturdu. Gündelik gazeteleri okumağa başladı. İşte tam o sırada telefon çaldı. Pek âdeti olmadığı halde Metin Toker telefonu açtı. Karşısında İstanbul muhabirlerinden biri vardı. "Ağabey, doğru mu, AKİS'in bir yıllık bir mahkûmiyeti tasdik edilmiş?" diye soruyordu. Metin Toker şaşırdı. Bu da nereden çıkmıştı? Gerçi AKİS'in Ankara Toplu Basın Mahkemesince verilmiş bir hayli mahkûmiyet kararı vardı ve bunlar Temyizde tetkik ediliyordu ama, bu dâvalardan herhangi birinin tasdik edildiğine dair hiçbir tebligat yapılmamıştı. Eh, Temyizce de resmen tebliğ edilmeden memleketin en yüksek adalet merciinden haber sızacak değildi ya. Metin Toker bir an için böyle düşündü, Ama karşısındaki muhabir ısrar ediyordu: "Ağabey bunu Başbakan Ispartada söylemiş, iki arkadaşım kulakları ile duymuşlar. Hem yanlarında daha 'başkaları da varmış". Ancak, bu ısrar dahi Tokerin Temyiz Mahkemesi hakkındaki kanaatini değiştiremedi. Meşhur inatçılığı ile "Olmaz öyle şey, Temyiz Mahkemesinin tamamiyle gizli olan kararını bir insan Başbakan bile olsa nereden ve nasıl öğrenebilir?" diyor, başka bir şey söylemiyordu.

Soğuk duş

Bu, telefon konuşmasından tam yedi gün sonra Temyiz Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 10829 esas 14457 karar numarası ve 25.10.1958 tarihi ile AKİS'in bir yıllık mahkûmiyetini tasdik etti. Bu karar 27 Ekim 1958 de Metin Tokere tebliğ edildi. Bu, başyazarımız için beklenmedik bir haber değildi. Onu şaşırtan tek nokta, Başbakanın 11 gün evvel Ispartada bulunduğu kehanetin doğru çıkmasıydı. Bu günkü kânunlarla hapse girmesinde, mecmu-

Metin Toker
Adresi: Ankara Hilton

Ankara Hiltonda Yılbaşı

Şu satırları okuduktan hemen bir kaç gün sonra pek çok insan, çoluğu, çocuğu ile evinde, sıcak yuvasında mesut bir yılbaşı gecesi geçirecektir. Gene pek çok insan daha bu günlerden, -hattâ günlerce evvelden- İstanbul Hiltonunda, Çınar Otelinde, Ankara Palasta veya bunlara benzer lüks gazinolarda, eğlence yerlerinde masa ayırtmak derdine düşmüş olacaktır. 1958'i 1959'a bağlayan gece, sabahlara kadar yenilecek, içilecek, gülünüp eğlenilecek, dans edilecektir. İnsanlar hürriyetlerinin tadını çıkaracaklardır. Ailelerinin, çocuklarının çocuklarının yanıbaşında olmanın huzura içinde mesut olacaklardır. Ama 1958'i 1959'a bağlayan gece dünyanın dört bir tarafında olduğu gibi Istanbulda Ankarada gülüp eğlenen, yeni bir yıla girmenin sevinci içinde yaşayan insanlardan uzak bir tekim insanlar da olacaktır. Bütün suçları sadece ve sadece mesleklerinin icabını yerine getirmek olan, sadece ve sadece inandıkları dâvaları müdafaa ettikleri, yılmadıkları, el etek öpmedikleri ve hak bildikleri yoldan dönmedikleri için dört duvar arkasına kapatılmış bu insanlar; gene pek muhtemeldir ki bu dışarda çılgınlar gibi eğlenen, hürriyetlerinin tadını çıkaran insanlar içinde bazılarının yüreklerine ağır bir taş gibi çökecekler, hiç değilse bir takım vicdanların derinden derine de olsa sızlamasına yol açacaklardır. Gazeteci oldukları için hapse atılmış bir takım insanların, kendilerini mahkûm ettiren politikacılar, idareciler ve diğer insanlarla farkları nedir ki? Onlar da bir yılbaşı gecesini çolakları çocukları ovasında geçirmek istemezler mi? Onlar da gülmek, eğlenmek, sevdikleri insanlara hediyeler almak istemezler mi? Elbette ki isterler. Elbette ki onların da dışardaki kadar, hele kendilerini mahkûm ettirenler kadar insan gibi yaşamaya halıları vardır. Elbette ki onların da yokluğunu hisseden, boyna bükük çocukları, eşleri, anneleri, babaları, sevgilileri, dostları, arkadaşları vardır.

Pek muhtemeldir ki içerdekiler, yılbaşı akşamının karanlığı üzerlerine çökerken her zamankinden de koyu, her zamankinden de ağır bir hüzne kapılacaklardır. Ve gene pek muhtemeldir ki Ankara Hiltonun üzerine çöken bu ağır havayı dağıtmak için içlerinden bazıları çıkacak arkadaşlarını güldürecek, hüznünü dağıtacak bir lâf edebilmek için çırpınıacaktır. O akşam belki Şinasi Nahit bitip tükenmek bilmeyen fıkralarından birini anlatacak, Metin Toker o kendine has serinkanlılığı ile arkadaşlarına duvarların ötesini hatırlatmamağa çalışacaktır. Pek muhtemeldir ki Ülkü Arman, Nihat Subaşı içlerinde en yeni olan Fatin Fuatı teselli edebilmek için -sanki kendilerinin de teselliye ihtiyaçları yokmuş gibi- türlü hünerbazlıklar yapmak zorunda kalacaklardır. Ama bunların hiç biri ve hiç biri hepsinin yüreğine çöken acıyı dağıtmağa yetmeyecektir. Onlar o akşam belki de sabahlara kadar katı yataklarında kıvranıp duracaklar, gözlerine bir damla bile uyku girmeyecektir.

Biz eminiz ki, içerdekilerin bu acısı zaman gelecek, unutulup gidecektir. Zaman gelecek, bütün bu çekilenler sadece dillerde borak bir lezzet bırakan acı bir hatıra olarak hatırlanıp geçecektir. Bundan şüphe etmiyoruz. Ama ya dışardakiler? Ya onların yılbaşılarını içerde dört duvar arasında geçirmesine sebep olanlar ne yapacaklardır? Bizim asıl merak ettiğimiz budur. Acaba onlar o yılbaşı akşamı sıcak yuvalarında veya viskisi bol eğlence yerlerinde rahatlıkla ayaklarım uzatıp oturabilecekler midir? Yataklarına girdiklerinde içlerinde ufacık olsun, iğne başı kadar olsun bir sızı hissetmiyecekler midir? İşte bizim asıl merak ettiğimiz budur.

Tarık Halulu
Adresi: İzmir Hilton

anın kapatılmasında hiç bir fevkalâdelik yoktu. Yalnız adalet mekanizmasının, bu gekilde islemesi hüzün vericiydi. İşte kızı Ayşe Gülsün Tokerin doğumunda da, bir başka basın mahkûmiyetinden dolayı hapishanedeydi. Metin, hiç değilse ikinci çocuğunun doğumu sırasında eşinin yanında bulunmak istiyordu. Zaten o acı tecrübeden asabı bozulan genç annenin bir kere daha eşinden ayrı bir doğum yapması son derece tehlikeli neticeler doğurabilirdi. Ayrıca bir senelik mahkûmiyetine başlamadan evvel işlerini yoluna koyması lâzımdı. Toker, kanunun kendine tanıdığı hak gereğince dört aylık bir mehil talebinde bulundu. Savcılık bu talebin sadece bir ayını kabul etti. Böylece de Tokerler ikinci kızlarının doğumunda bir arada bulunmak imkânına kavuştular. Bu arada AKİS bir başka mahkûmiyetten dolayı -Başbakan Menderesin hususi hayatını rızası hilâfına işaa suçundan, bir aylık kapatılma cezasına çarptırıldı. Dolayısı ile Toker dışarda geçirdiği bu bir ayı belki de ömründe ilk defa aylak dolaşarak geçirdi. O arada verdiği bir beyanatta, "ben" diyordu, "kendimi bildim bileli ilk defa böyle bir ay üst üste boş oturuyorum. Tembelliğin de kendine göre bir zevkli tarafı varmış da farkında değilmişim". Metin her ne kadar böyle söylüyorduysa da aslında bir hayli sıkılıyordu. Mütemadiyen çalışmak, mücadele etmek isterdi. Ama iste yuvasından sonra en çok sevdiği şey. AKİS elinden alınmış, susturulmuştu. Zaman zaman mecmuadaki arkadaşlarına dert yanar, canım sıkılıyor derdi. Onu asıl üzen, bir türlü aklının havsalasının almadığı bir şey vardı. Bunu yazamamanın, bunun, mücadelesini yapamamanın üzüntüsünü çekiyordu. Nasıl olurdu da bir Başbakan daha kesinleşmemiş bir Temyiz kararı hakkında günlerce evvel fikir beyan ederdi. Bu nasıl işti?

Bir Karar

Metin Tokerin mahkûmiyeti dolayısıyla İktidar sözcüleri ve gazeteleri şeref ve haysiyetlere tecavüzün **elbette** *ki cezalandırılacağım, Basın hürriyetinin buna müsamaha mânasına gelemeyeceğini, başyazarımızın adi bir hakaret suçu mahkûmu bulunduğunu, hapiste yatmasının fikir mücadelesiyle alâkalı olmadığını söylediler, yazdılar, söylüyorlar, yazıyorlar. Bu hususta muhtelif iddia sahiplerime bir yardımı dokunur mülahazasıyla Metin Toker hakkında Temyizin tasdik ettiği Ankara Toplu Basın Mahkemesi ilâmının hüküm kısmını aynen neşrediyoruz. Açık bir duruşma sonunda açıkça tefhim edilen ilâm Metin Tokerin suçunun ne olduğunu ortaya koymaktadır:*

"Maznun Metin Tokerin "Kıbrıs-Türk Tezi" başlıklı yazısında "Nihad Erimin Ankaradan İstanbula gelmesiyle faaliyet resmen açıklanmış oldu. C. H. P. İktidarının son Başbakan Muavini ve Ulusun siyasi müdürü hayli zamandan beri Adnan Menderesin emri altında dış politika müşaviri alarak çalışıyordu.. C. H. P. iktidarının son Başbakan mnavini" ve gene bu yazının aynı maksatla devamı olan "D.P. -Kopan Kıyamet" başlıklı yazıda.. "Aynı isim aynı sütunlarda sık sık geçmişti. -Nihad Erim ismi Zafer sütunlarında- Ama bu sefer.. Ah, ama bu sefer! Ağızlardan ne günlere kaldık yarabbi, başka kimse bulunamamış mıydı, memlekette sayıları namütenahi olmasa da birçok, hem de kıymetli Anayasa Mütehassısı profesör vardı, onların biç birinin fikrinin alınmasına lüzum hissedilmemiş veya kendilerine itimad olunmamış, Lord Radcliffe'in karşısına Profesör Nihad Erim çıkarılmıştı, ki bilgisizliği seneler senesi gene Zaferde iddia olunmuştu, muhalefete dış politika hakkında bilgi vermediğimizi ne hakla söylüyorlar, artık işlerimizi bila Nihad Erimlere gördürüyoruz deniliyordu. Bundaki ıstırab verici istihzayı far ket memek imkânsızdı.' D. P. artık eleman bulamaz hale mi gelmişti?" cümleleriyle D.P. yi tenkid örtüsü altında müdafii! Nihad Erimin memleketin mühim bir dâvasında vazife almasını seviyesiz ve haysiyet sis, şerefsiz bir hareketmlş gibi tavsif ederek haysiyet, şeref ve itibarının kırıldığı yasının acık münderecatı ile sabit bulunmaktadır."

İşte tam o günlerde ikinci kızı dünyaya geldi. Bir an için üzüntülerini unutur gibi oldu. AKİS'in kapatılma cezası da sona eriyordu. Tekrar neşeye ve huzura kavuşmuştu. Hemen her gün mecmuaya geliyor, arkadaşları ile yeniden çakacak AKÎS hakkında konuşmalar yapıyor, herşeyin üzerinde ince ince duruyordu. İlanların hazırlanışında bile hissesinin olmasını istiyordu. Bir gün oturmuş mecmua için bir başyazı hazırlamış, sonra bunu teker teker arkadaşlarına okumuş fikirlerini almıştı.

Düğüne gider gibi

3 o Kasım günü Mebusevleri semtinde iki katlı bir evde yapılan hazırlıkları gören bir yabancı acaba bir düğün hazırlığı mı yapılıyor diye merak edebilirdi. O gün sabahtan itibaren Ayten Sokaktaki bu şirin eve girip çıkanların haddi hesabı yoktu. . Metin gerçekten de adıyla müsemma bir şekilde son derece metindi. Eşiyle, arkadaşlarıyla şakalaşıyor, kızları Gülsün ve Nurperi ile oynuyor, bir yandan da kendisini ziyaret eden heyetlerin geçmiş olsun temennilerini cevaplandırıyordu. Ziyarete gelen bir Zonguldak heyeti, ona iki adet tahta kaşık hediye etti. Saat 15.00 de üç otomobillik bir kafile halinde önce Savcılığa gidildi. Oradan da Ankara Merkez Cezaevine. Cezaevinin demir kapısı bir yıllık bir müddet için Metin Tokerin üzerine kapandığında saat tam 15.30 idi.

Kıymetli dostlar

Metin Tokerin cezaevine girmesinden bir gün önce. Batı Anadoludaki gezisine devam etmekte olan C. H. P. Genel Başkam İsmet İnönü

Yusuf Ziya Ademhan
Adresi: Kemaliye Hilton

Ispartada, yani Başbakanın AKİS'-in bir yıllık kapatılma kararını haber verdiği yerde bu hâdiseyi şöyle anlatıyordu:

"Basına karşı D. P. Genel Başkanının hareketi tavır ve tecavüzü baştan aşağıya haksızdır. Kanun yollarından hür basınla mücadele edemiyecek haldedir. Kanun dışı usullerle mücadele etmektedir. Kanunlar çok ağır, bunu bırakıyorum ama ağır kanunların serbest işlemesine D. P. Genel Başkanı müsaade etmemektedir.

16 Ekimde D. P. Başkanı Ispartada idi. Burada bir ziyafetten çıkarken Cumhuriyet muhabiri Mazhar Kunta rastgeldi. Mazhar Kunt yanındaki Kim muhabiri Müfit Duruyu takdim etti. D. P. Başkanı "Akis'in bir yıllık mahkûmiyetini Temyiz tasdik etti. Ayağınızı denk alın." dedi. 16 Ekim, mahkeme dosyasının Temyiz Dairesinde görüşüldüğü gündür. Müzakere gizlidir. Müzakere avukatına bile söylenmiyor. Karar 25 Ekimde imzalanıp ilan olundu. 25 Ekimden evvel Kim gazetesi D. P. Genel Başkanının sözlerini açıktan neşretti.Şimdi hür basına karşı D. P. Genel Başkanının elinde bu son vasıta işlemektedir. Temyiz hakimlerinin gizli görüşmelerinin içindedir. Kararı beklemeden ilan etmedik. Arkadaşlarım, bu vaziyet hukuk nazariyatına, hukuk usullerine aykırıdır"

İsmet İnönü her mevzuda olduğu gibi basın mevzuunda da tek dayanak olan adalet istiklâli mevzuunda ısrarla durmaya başladı. Ispartadan sonra 8 Aralıkta gittiği Gaziantepte de ayni mevzua temas ederek şöyle dedi:

"Hür basının maruz kaldığı tenkidlerie yakından ilgili olmak, vatandaş olarak hepimiz için borçtur. Basın çok eziyet içindedir. Kanunlar ağırdır. Mahkemelerin gizli görüşmeleri D. P. Genel Başkanının bilgisi altındadır. D. P. Genel Başkanının kendisini ve kıymetli dostlarını ilgilendiren dâvaların neticelerini ilâmdan önce bildiği meydana çıkmıştır."

İnönü bilhassa, D. P. Genel Başkanının kıymetli bazı dostlarının gazeteciler aleyhinde açtıkları dâvaları adım adım takip edişi üzerinde de ısrarla duruyordu.

Gün geçmiyor ki...

Basın mensuplarının durumunun Muhalefetle İktidar arasında bir soğuk harb halini almasının belli başlı sebeplerinden biri de, yürürlükte olan Basın Kanunu tatbikatından olarak hemen her gün bir gazetecinin hapishaneyi boylaması oluyordu. Cezaevlerine girenlerin sayısı o kadar artmıştı ki, İsmet İnönü bunlara bakıp bakıp, "bir siyasi kampı doldurabilirler" diyordu. Ulus gazetesi -ki mahkûm olmada şimdilik şampiyonluğu elinde tutmaktadır- dört mensubunu cezaevlerine kaptırmış durumdaydı. Halim Büyükbulut, Nihat Subaşı, Ülkü Arman ve Şinasi Nahit Berkir mahkûmiyetlerini doldurtmakla meşguldüler

AKİS halen cezaevinde bulunan üç mensubu ile sırada ikinci gelmektedir. Kasımın 13 ünde İzmirde cezaevine giren Tarık Hal ulu 16 aylık bir mahkumiyeti tamamlamaktadır. 30 Kasımda Ankara cezaevine giren Metin Toker bir yıl, 6 Aralıkta Erzincanın Kemaliye kazasında cezaevine giren Yusuf Ziya Ademhan ise bir yıllık hapis cezalarına mahkûm olmuşlardır. Bu arada Ademhan bir başka basın dâvasında da - Menderese hakaret suçundan 16 ay hapse mahkûm olmuştur. Bu karar Temyiz edilmiştir. AKİS'in şimdiki sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Kurtul Altuğ ise bir tekzibi neşretmemek suçundan 1 ay hapse mahkûm edilmiştir.

Bu haftanın ortasında ise Ankarada bir gazeteci daha 14 aylık mahkûmiyetini çekmek üzere cezaevine girmiştir. Zafer gazetesi Yazı İşleri Müdürü olan Fatin Fuatın cezalanmasına sebep olanlar maalesef gene kendi meslekdaşlarıdır. İki gazete arasında çıkan dâvanın kurbanı Fatin Fuat olmuştur. Ankara Hiltonun yeni misafirleri listesi daha bir hayli de kabaracağa benzemektedir.

İbret ve İnsaf!

Nihat Erim daha dün denecek kadar kısa bir zaman önce Zafer gazetesinin en ağır hücumlarına uğramış bir zattır., Ama bu gün Nihat Erim dünkü Nihat Erim olmadığı için aynı gazete tarafından rahat rahat övülmekte, bu övülme sırasında da daha başkalarına rahatça sövülme imkânı vermektedir'. Hafızası nisyan ile malûl olmıyanların pek rahatça hatırlayacakları dünkü yazılarla bu gün Zaferin yazdıklarının bir mukayesesini yapabilmeleri için geçerlerde bu gazetede neşredilen bir yazıyı sütunlarımıza aktarıyoruz.

«İnönü ve o'nun tertipçi organları son günlerde memleket sathında karış karış tespit edilen ve gittikçe şiddetini artıran meşruiyet dışı faaliyetlerini alabildiğine devam ettirirken, kendilerini desteklemekte olan gazeteler vasıtasiyle hapishanelerin gazetecilerle dolduğunu, sanki banlar celâdetli Sibirya mahkûmları imiş gibi umumî efkâra telkine çalışmaktadır. Oysa ki, mahkûm edilenler, başta kendi damadı olmak üzere, basit hakaret suçlarından dolayı kanuni takibe maruz kalmışlardır.

Damadının içine düştüğü hal eğer kendini müteessir ediyorsa, neden acaba İnönü işi sonradan ihtilâl edebiyatına kadar götürecek yerde, önceden onun kulağını çekip "evlâdım, insanları tahkir etmek iyi bir şey değildir; hem sen, benim zamanımda başvekil muavini olan Nihat Erimi tahkir ediyorsun ki, bunu yapmak, gerek seni gerek ise, beni küçültecek bir harekettir" dememiştir?

İnönü, yol yakın iken, neden bunu yapmamıştır? Neden, bir tahkir ve tecavüz makinası gibi çalışan "Akis" mecmuasını, doğru yola davet etmemiştir?..

Gayri meşru tertip ve teşebbüslere âlet ve destek olan gazetelerde bir haftadanberi bu mahkûmiyet hâdisesinin propagandası devam etmektedir» Ve bunların hiç biri Metin Tokerin neden ve niçin mahkûm olduğuna yazmak lüzumunu hissetmemektedirler. Çünkü bu husus efkârı umumiyeye intikal ettiği takdirde propagandalarmdaki mürettep gayenin bir anda iflâs edeceği onlarca pek iyi bilinmektedir. Şöyle ki! Metin Toker, İnönünün damadıdır ve İnönünün damadı olan bu şahıs çıkarmakta olduğu dergide, Nihad Erime alabildiğine pervasız ve alabildiğine ölçüsüz hakaretler yağdırmıştır. Nihad Erim Halk Partisi mensubudur. Bu partinin en yüksek kademelerine kadar çıkmış, C. H. P. İktidarı devrinde Başvekil muavinliği yapmış, uzun müddet Ulus gazetesinin başmuharrirliğini deruhte etmiş ve nihayet bütün seçimlere de Kocaeli C. H. P. namzedi olarak katılmıştır. Metin Tokerin en ağır hakaretlere maruz kıldığı zat işte bu Nihad Erimdir ve bu Nihad Erim de her mağdur vatandaşın başvuracağı istikametten giderek Adliyeye başvurmuş ve Metin Tokeri mahkûm ettirmiştir. İlân ve telkin edilmek istendiği gibi Toker bir mazlum değil doğrudan doğruya bir hakaret suçlusudur.

Sadece bu hâdisedeki istismar gayreti bile, muhalefet tertipcilerinin ve onlan payandalayan bir kaç gazetenin nasıl bir tahrif, tağyir ve tezvir istikametinden malûm bir hedefe varma ümidi içinde çabaladıklarını tespite kifayet eder."

Nihat Erim

Bir Tekzip

Kurtul Altuğ

Kâbeyi taşladı!

Bundan bir müddet evvel AKİS mecmuasına, Ankara savcılığı eliyle bir tekzip tebliğ olundu ve bunun neşri emredildi. Tekzibin altında avukat Muammer Aksoyun imzası vardı. Her yerde Basın kanunu aleyhinde yazılar yazan, bir muayyen Demokrasi fikrinin havariliğini yapan Muammer Aksoyun imzasını savcılıkla tebliğ edilen bir "Basın kanunu gereğince" emrinin yanında görmek AKİS idarecilerini pek şaşırttı. Fakat tekzip okunduğunda bu hayret, düşülen şaşkınlığın yanında hiç mesabesinde kaldı. Zira Muammer Aksoyun savcı vetosundan gecen yazısı, bir baştan ötekine, başyazarımız Metin Tokere şahsi ve kindar tecavüzlerle doluydu. Anlaşılan Ankara savcısı da Aksoyun hislerine katılıyordu ki, tekzip edilen yazıyla alâkası bulunmayan başyazarımıza tecavüzleri neşredilmek üzere göndermişti.

AKİS okuyucuları bu tekzibi yandaki sütunlarda bulacaklardır. Muammer Aksoyun yazıp savcının tasdik ettiği satırları sadece okuyucularımız bir fikir edinsinler diye neşrediyoruz. Bizim kanaatimizce haksız tecavüzler ancak mütecavizi yaralar. Bu yüzden savcılığın emrini yerine getirmedik ve bu kararımızı savcılağa bildirdik. Savcılık aleyhimize dava açtı.

Bir müdafaa

Geçen ayın ortalarında mecmuamızın yazı işleri müdürü Kurtul Altuğ aleyhindeki duruşma Ankara Toplu Basın Mahkemesinde Emin Gebizlioğlu, İbrahim Kepecioğlu, Hilmi Kamil Özaydın'dan kurulu heyet önünde başladı. Savcı Cumhur Ayınakoğlu cezalandırılmamızı istedi. Bunun üzerine Kurtul Altuğ mukaddes bilinen müdafaa hakkına dayanarak savcının ceza talebini şu şekilde reddetti:

"Sözlerim kısa olacaktır. Bu sözlerimi esas hakkındaki müdafaam olarak da kabul buyurmanızı ve kararının vermenizi rica ediyorum. Hadise öylesine basittir ki üzerinde ziyadesiyle durmaya lüzum hissedilmeyeceğinden eminim.

Mesele basit olmakla beraber mahiyet itibariyle son derece hazindir. Bir savcı suç işlemekle zorladığı bir gazeteci bu emrini yerine getiremediği, suç işlemeyi reddettiği için hakkında iddianame düzmüş ve gazeteciyi mahkemeniz huzuruna çıkarmıştır.

Savcılıktan, neşretmemiz talebiyle Muammer Aksoyun tekzibini aldığımızda hayretle okuduk ve bir yanlışlığa ihtimal verdik. Tekzip ve tekzibin taallûk ettiği yazı biraz evvel burada okundu. Siz de gördünüz ki bütün tekzip, yazıda bahsi dahi geçmeyen, yazıyla uzaktan yakından alâkası bulunmayan bir üçüncü şahsa, başyazarımıza tecavüz maksadıyla kaleme alınmıştır. Muammer Aksoy kendisi hakkındaki satırlara cevap verebilir, bir zühul bulunduğu iddiasındaysa tashih edebilir. Ama durup dururken başyazarımıza tecavüz edecek, başyazarımız hakkında ipe sapa gelmez sözler söyleyecek, kendisine Ankara savcısını şerik yapıp bu yaveleri zorla neşrettirmeye kalkışacak.. Buna hiç bir kanunun cevaz vermeyeceği aşikârdır. Böyle düşündüğümüz içindir ki tekzibi savcılığa iade ettik, meseleyi de Adalet bakanlığına aksettirdik. Aynı gün savcılıktan gelen cevabı ilkinden de büyük bir hayretle okuduk. Savcılık görülmemiş bir hukuk nizama koyuyor ve Basın kanununun 19. maddesinde "Cumhuriyet müddeiumumisinin kararı katidir" ibaresinin bulunmasını bahane ederek bunu "Cumhuriyet müddeiumumisinin her karakuşi kararı katidir" mânasına alıyordu. Bunun üzerine savcının kanunsuz emrini nazarı itibara almadık ve suç işlemeyi reddederek, üstelik başka bir noktadan daha tekzip kanuna açık şekilde aykırı bulunduğundan tekzibin neşrinden imtina ettik. Size bu imtinamızın hukuki ilci sebebini arzedeyim:

1 - Tekzip bahanesiyle bir ttçüncü şahsa sataşmaya kanun maddesi cevaz vermemektedir. Başyazarımızın hâdisede alâkası nedir ki tekzipte kendisinden bahis geçiyor? Üstelik, lütfen elinizi vicdanınıza koyunuz ve şu satırları dinleyiniz: "Ondan ona lâf taşımak gibi bir hareket ancak başyazarınız gibi şahıslara yakışır", "Siyasi hayatımızın büyük bir bahtsızlığı eseri başyazarımızın hısımı olan değerli devlet adamı..." Bu satırları

KOYMADIĞIMIZ

1. Akis dergisinin, dürüst şahıslar hakkında yalanlarla dolu neşriyatta bulunma serisinde, sıranın geçen sayı bana gelmiş olmasına hayret etmedim. Bunu büyük manevi ve maddî meşakkatle yapılan bir avukatlık vazifesinin ücreti olarak kabul ediyorum.

2. Hakkımdaki satırlarınız fikirlerime karşı olsaydı, başka dergi ve gazetede cevap verirdim. Ancak baştan sona kadar şahsımla ilgili yalan havadisler bahis konusu olduğundan, cevap hakkını dünyanın her demokrasisinde tanınan nisbette kullanmağa mecburum.

3. İstenilmeyen gönüllü olarak ve kendiliğimden partiler arasına girdiğim iddiası yalandır.

4. Ondan ona lâf taşıma gibi bir hareket, ancak "hiçbir ideali olmadığını, sadece havadis sattığını" şahit önünde ikrar eden baş yazarınız gibi şahıslara yakışır.

5. Bütün siyaset adamlariyle hususi mahiyetteki konuşmalarım, İlgililerin talep hatla ricaları üzerine vuku bulmuştur. Bu gerçeği, siyasi hayatımızın büyük bir bahtsızlığı eseri başyazarınızın hısımı olan değerli devlet adamından da öğrenebilirsiniz.

6. Bir buçuk seneden beri muhalif partileri birbirine düşürmek için elden gelen her türlü yakışıksız neşriyatı yapan derginizin başyazarı istisna edilirse, hiçbir gazeteye gitmiş ve muayyen surette yayında bulunulmasını muhabirlerinden rica etmiş değilim. Ondan ricam da, "Hürriyet ve Millet partilerini bu def acık olsun tahrik etmeyiniz de isterseniz lehte tek sa-

zorla neşrettirmeye kalkışan Ankara savcısı gene şu kürsüden o neviden satırları "Suç" olarak teshir etti mi, etmedi mi? O halde, karakuşi kararım kanuni karar saymak" hakkını nereden buluyor? Ya şu sokak narasını dinleyiniz: "Başyazarınızın • pek hürmet ettiğimiz bir şahsa mensubiyetinden ötürü size hak ettiğiniz cevabı tam olarak vermeyişimizden cüret "bulmamanız ahlâk kaidelerinin asgari icabını teşkil eder." Anlaşılıyor ki tekzip sahibine bir "Var mı bana yan bakan" dememiş olmasından dolayı şükran borçluyuz. Yoksa Ankara savcısı onu da bize zorla

TEKZİP

tır yazmayınız" sözlerinden ibaretti.

7. Sayın Cihat Babanın aradan çekilmemi yazısında açıkça kaydettiği yolundaki iddianız ise, düpe düz yalandır. Tam aksine, hakkımda sitayişkâr sözler sarfettikten sonra gazetelerin benimle ilgili hakikata aykırı yayında bulunmasının davaya zararlı olduğunu bildirmiştir.

8. Bana israrla müracaat eden birçok gazeteciden hiçbirisine ne bu işte bir rolüm ve vazifem olduğundan bahsettim ve ne de herhangi bir havadis verdim. Sadece kendi temennilerimi ifade ettim.

9. İnönünün yaptığı beyanatın İlk olusuna işaret etmesinin sebebi, bir İstanbul gazetesinin o günkü sayısında kendisine atfen Ankara garında verildiği iddia edilen beyanat olduğu apaçık meydandadır ama; başkalarını karalamak hırsı, nedense derginizin bu noktada da tecahül ve tegafülde bulunmasına mani olmamaktadır.

10. Geçen iş birliği teşebbüsünün akamete uğraması ise, yalnız kanunî engellerin değil, buna düşman olan sizin gibilerin eseridir.

11. Başyazarınızın pek hürmet ettiğimiz bir şahsa mensubiyetinden ötürü size hale ettiğiniz cevabı tam olarak vermeyişimizden cüret bulmanız, ahlak kaidelerinin asgari icabını teşkil eder.

12. Size tam bir ispat hakkı tanıyorum. Cevabımda hakikate aykırı bir nokta bulursanız her türlü yayında bulunmaya mezun olduğunuzu teessüflerimle bildiririm.

Muammer Aksoy

neşrettirmeye kalkışacaktı.

İnsanın bu hareket karşısında hakikaten aklı durur. Farzediniz ki bir savcı birden çıldırdı ve eline kalemi alıp Muammer Aksoyun tekzibinden ileri, şahsen kızdığı bir şahsa düpedüz söven bir tekzibi "19. madde gereğince neşri" talebiyle bir gazeteye gönderdi. 19. madde "Cumhuriyet müddeiumumilerinin kararı katidir" diyor diye gazete bu deli saçmasını neşre mecbur tutulabilir mi? Bize hukuk fakültesinin daha birinci sınıfında böyle ibarelerin ancak "kanun çevresinde katidir" mânasına geldiğini öğretiyorlar. Ankara savcısı iddianame düzmeden evvel eski mektep kitaplarını karıştırsaydı böyle bir hataya düşmezdi.

2 • Tekzip, bir başka noktadan daha kanuna aykırıdır. 19. madde gayet sarih olarak tekziplerin taallûk ettikleri yazının bir mislinden fazla olamıyacaklarını tasrih etmektedir. Takdim ettiğimiz yazı provasından görülmektedir ki 40 satırlık bir yazıya gelen cevap 85 satırdır ve Muammer Aksoyun tekzibi o bakımdan da Kanunsuzdur, neşrine cevaz yoktur.

Bütün bu sebeplerden ötürü hakkımda beraat kararı vermenizi rica ederim."

Bir Karar

Ankara Toplu Basın Mahkemesinin Emin Gebizlioğlu, İbrahim Kepecioğlu ve Hilmi Kâmil Özüaydından müteşekkil heyeti geçen aym sonunda kararını verdi ve Kurtul Altuğa tebliğ etti. Karar şudur:

"C. M. U. si: Akis Dergisinin 1S/10/1958 talihli nüshasının 8 ci sabitesinde "İlk tehlike" başlığı altında intişar eden yazının tekzibi Muammer Aksoy tarafından istenilmiş ve 20/10/1958 tarihinde nesrine karar verilmiş olmasına rağmen bir yazı ile maznun neşir edemiyaceği cevabını vererek ikinci defa yapılan tebligat üzerinede neşir etmemekte ısrar ettiğinden sevk iddianamesine göre 6733 sayılı kanunla değişen 5680 sayılı kanunun 19 cu maddesi delaletiyle 29/1 ci maddesine göre cezalandırılmasını talep etmiştir.

Maznun: Tekzipte, üçüncü şahıslara tecavüzü mahiyet ve miktar fazlalığı görüldüğünden neşretmediğini ve neşre de mecbur tutulamayacağını müdafaa etmiştir.

Tekzibe mevzuu yazı, 183 kelimeden ibaret olup, tekzip yazısı 352 kelime olmasına göre; asıl yazının bir misli olan 366 kelimeyi aşmadığından ve neşre karar verme C. M. U. sinin kanuni selâhiyeti cümlesinden bulunduğundan tekzibin neşir olunmamasiyle maznunun suçu sabit görülmüştür. Maznun kanuna dayanmayan itirazlarda bulunarak gecikme yapması ve neşir olunmamasında ısrar etmesi ve müdafaasında bu haksız fiillerini] tecavüzü bir lisanla ifade etmesi cezayı çoğaltıcı taktiri sebep sayıldığından 6738 sayılı kanunla değişen 5680 sayılı kanunun 19 cu maddesi delaletiyle 29/1 ci maddesine göre taktiren BİR AY HAPİS ve ÜÇ BİN LİRA AĞIR PARA CEZALARİLE MAHKÛMİYETİNE ve dâva konusu tekzip yazısının Akis Mecmuasında aynen neşrine ve 100 lira yarım duruşma harcı ile 79 kuruş davetiye masrafıma alınmasına talep gibi temyiz olunabilmek üzere 28/11/1958 tarihinde; ittifakla karar verilerek C. M. U. Cumhur Aymakoğlu huzurunda maznunun yüzüne karşı açıkça okunup anlatıldı."

Kurtul Altuğ kararı derhal temyiz etti. Karar tasdik olunursa Altuğ bir ay hapis yatıp üçbin lira para cezası-ödeyecek, AKİS okuyucuları da Aksoyun tekzibini, bu sefer "Basın kanunu gereğince" yeniden "aynı sayfada aynı puntolu harflerle" okuyacaklardır.

Muammer Aksoy
Kavli fiiline uymuyor

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Bütçe

Bir merhaleye varıldıkta..

Menderes Hükümetlerinin hemen hemen değişmez Maliye Bakanı Polatkan, geçen haftanın ortasına doğru Bütçe Komisyonunda siyah ve beyaz arasında bir fark olmadığını, başarıyla değilse bile, büyük bir fütursuzlukla savundu. Son dış yardımla birlikte, İktidarın takibe başladığı istikrar siyasetinin eskisinden 180 derece farklı olduğunu düşünenlere, D. P. nin iktisadi siyasetinin değişmediğim, olsa olsa aynı siyasetin erişilen merhaleye göre ayarlanmasının bahis konusu bulunduğunu anlattı. Bir merhaleden sonra ak - kara tez ve antitezi bir sentezde erir, zahiri tenakuzlar ve zıddiyetler yok olurdu. Bu bir diyalektik meselesiydi. Ne çare ki Bütçe Komisyonundaki sıraları dolduran çoğu muhalefete mensup milletvekilleri D.P. ye has diyalektikteki inceliği sezemediler ve Polatkanın istikrar siyasetini anlatan sözleri o yıllık İktisadî siyasetin iflâsının İtirafı olarak karşıladılar.

Meselâ Polatkan "iktisadî inkişafta memleketimizin vasıl olduğu merhale iktisadi ve içtimai kalkınmanın daha büyük bir emniyet ve selâmet içinde devamı ve elde okunan neticelerin geniş halk kütlelerine daha âdil bir şekilde intikalini temin için bir takım şartların teessüs ve idamesini lüzumlu kıldığını" mı söylüyor. Diyalektik bilmiyen kimseler -Zafer başyazarı hariç, bu sözleri derhal "demek ki iktisadi ve içtimaî kalkınma emniyet ve selâmet içinde yürütülmemiş, kalkınmanın meyvalarından herkes eşit bir şekilde faydalanmamış" seklinde anladılar. Maliye Bakanının, Merkez Bankası kapılarının kapanmasıyla enflâsyonist âmillerin ortadan kalktığını belirten cümlelerin, enflâsyonist âmillerin Türk iktisadiyatına tamamiyle hâkim bulunduğunun itirafı' saydılar. Tam bir yıl evvel aynı gün Bütçe Komisyonunda enflâsyonun mevcudiyetini kabullenen, bazı masum D. P. milletvekillerini "Enflâsyon filân yok, muhalefetin taktiğine düşüyorsunuz" diye azarlıyan Polatkanı hatırladılar. "Dış ticaret realist esaslara irca olundu. Takasa bağlı muamele ve hususi muamele gibi normal olmıyan ticaret şekilleri kaldırıldı, İç ve dış fiyatlar arasındaki fark izale edildi. İthalât aşırı derecede bir kazanç mevzuu olmaktan çıkarıldı" sözlerini dış ticaretin acrklı halinin itirafı şeklinde tefsir ettiler. Makul ve tabiî bir fiyat nizamının tesisinden bahsolunnnca karaborsa ve yoklara müncer olan Millî Korunma tatbikatını düşündüler.

Tabiî ki 2 saat 35 dakika süren uzun konuşmasında yeni politikayı bu kadar hararetle açıklıyan Maliye Bakanı eski politikanın görülmemiş başarılarını övmekte kusur göstermedi. Meşhur diyalektiğin akışına kapılarak, diyalektiğin cahili, fakat aklı selim sahibi milletvekillerinin manalı manalı kafa sallamalarına aldırmadan akı da karayı da iftiharla bağrına bastı.

Hasan Polatkan
Geline kalk oyna demişler...

İsmail Rüştü Aksal
Bütçeyi hazırlayanların kâbusu

Polatkan uzun konuşmasını bitirdiği sırada, herkesin zihninde bir sual vardı: Peki, bu kadar güzel olan eski politika o halde ne diye bırakılmıştı? 1950 den evvel Polatkanın bugünkü mevkiini işgal eden Aksal, Cuma günkü konuşmasında. ince bir istihzayla karışık mutad vuzuhuyla halefinden bu sualin cevabını sordu: "Polatkana göre Menderes kabinelerince son zamanlara kadar takip edilen iktisadî ve malî politika her bakımdan isabetlidir, mükemmeldir. Bütçe politikası isabetlidir, kredi politikası isabetlidir. Enflâsyoncu politika takip edilmemesine titizlikle itina gösterilmiştir. Binnetice iktisadî ve mail hayatımız arızasız ve istikrarlı bir şekilde gelişmiştir.

Takip edegeldiğimis politika, iddia etmekte ısrar ettiğiniz gibi bu kadar kusursuz ve isabetli idi ise, neden 4 Ağustos karar ve tedbirler. riyle bu isabetli politikadan 180 derecelik bir dönüş yaptınız? Neden iktisadi ve mali bünyemizde derin ve şumullü tesirler icra eden fiyatları yeniden anormal seviyeye yükselten, vatandasın geçim imkânlarını daraltan, hayat pahalılığı altında belini büken ağır tedbirlerin alınmasına lüzum gördünüz?"

Maliye Bakanı bu sualleri cevaplandırmadı. Anlaşılan D. P. nin diyalektiği aklı selimi susturacak bir olgunluğa henüz erişmemiştir.

Dış Yardım

Amerikanın Banknot Fabrikası

Geçen haftanın sonunda dolar vermekte pek cömert sayılmıyan Sam Amcanın, Türkiyeye 810 milyon Türk lirası hibe ettiğini -225 milyon da evvelce vermişti-, okuyan Vatandaşlar, "yahu şu Amerikanın elinde de amma Türk parası varmış" demekten kendilerini alamadılar. Sanki büyük amca Ankarada bir banknot fabrikası kurmuş, Türk parası basıp duruyordu!

Amerikanın elinde biriken Türk parası miktarının azametine bakıp da -milyarın üstünde- şaşmamak hakikaten imkânsızdır. Amerika bu kadar parayı nasıl biriktirmiştir? Paralar, 225 milyonluk ziraî mahsul fazlası satış dışında son 100 milyon liralık Amerikan yardımının neticesidir. 100 milyon doların Türk parası olarak karşılığı 900 milyon lira tutmaktadır. Bunun yüzde 10 u olan 90 milyon Amerikanın Türkiyedeki harcamalarına gitmektedir. Milyarder dost, Türkiye dışında geçmiyen bu paraları harcamak için bir hayli gayret sarfetmiştir. Lüks binalar inşa ettirmiş, sık sık memleketimize gelen sayın senatör ve tem-

silciler -senatör ve temsilciler, dünyanın dört bucağında Amerikanın elinde biriken yerli paraları istedikleri gibi ve istedikleri miktarda harcamak hakkına sahiptirler- muhteşem ziyafetler vermiş, hediyeler almış, personeline doların karaborsa fiyatından ücretler vermiş, fakal yine de buyüzde 10 ları ve zirai mahsul satışından gelen yerli paraları bitirememiştir. Geriye kalan yüzde 90 Amerikan Hükümetinin de tasvibiyle, Türk Hükümeti tarafından savunmada İktisadi sahalarda kullanılmaktadır

Ne var ki, Amerikanın cömertçe verdiği bu Türk liraları. İktisadi bakımdan emisyona gitmekten pek farklı değildir. Milyarlık yardım, piyasadaki para hacmini iktidar sanki bir milyarlık banknot basıyormuş gibi, bir milyar arttıracaktır. Gerçi karşılık paraların serbest bırakılması düpedüz emisyondan farklıdır. Merkez Bankasına dolar satışları dolayısıyla giren paranın tekrar çıkması bahis konusudur. Ama bu durum, karşılık paraların enflâsyonist bâr tesir lora etmesine mani değildir.

Memlekette para sıkıntısının arttığına ve bazı acil meseleler için mutlaka para bulmak gerektiğine inanan İktidar, aylardır Amerikanın müsadesine tâbi bulunan Türk paralarım kullanmak iarelerini arıyordu. Amerika, devamlı ısrarlar karşısında Türk Hükümetinin talebine hayır diyememiş. Maliye Bakanı Polatkanın Washington ziyareti sırasında Türkiyeye 225 milyon tutarında Türk lirası verdiğini açıklamıştı. Bu para, İhtiyacı karşılamaktan uzaktıi İhracat malları satılamıyor, kredi sıkıntısı iş hayatını işlemez hale getiriyordu. Bizzat âmme sektörü sızlananların başındaydı. Mutlaka yeni imkanlar bulmak lazımdı. Birleşmiş Milletlerdeler Kıbrıs müzakereleri dolayısıyla Amerikaya giden Dışişleri Bakanı Zorlu, bu işi başardı. Washington'da, Dulles'in İktisadi meselelerdeki muavini Dillon ile yaptığı konuşmalarda Zorlu karşılık paraların bir an önce serbest bırakılmasını tenin etti.

Piyasada memnunluk

Haber, aylardır kredi kredi diye feryat eden iş muhitlerinde büyük bir sevinç uyandırdı. Ankaraya giden heyetler artık elleri boş dönmiyeceklerini düşünmektedirler. Merkez Bankası kapıları kapanalı beri bunalan iktisadi devlet teşekkülleri idarecileri sevinç içindedirler, öyle ya ilgililer artık imkânsızlıklardan bahsederek, kredi imkânlarım reddedemiyecekler, iş çevreleri Sam Amcanın dolar kadar kıymetli Türk liralarından nasiplerini alacaklardır. Böyle bir ihtimal husus sektör kredileri dondurulurken, kredi taleplerini önlemek i ç i n plafon dışı 200 milyon lira' bir manevra payı bırakıldığım açıklamamaya dikkat eden hükümetin -Maliye Bakam bu 200, milyon liranın mevcudiyetini, ancak geçen hafta Bütçe Encümeninde açıklamıştır- herhalde pek hoşuna gitmemektedir.' Hibenin hangi şartlar altında kullanılacağım herkesten iyi bilen Koordinasyon Komitesi, her taraftan gelecek kredi taleplerini önlemekte çok güçlük çekeceğini tecrübeyle bilmektedir.

Öğrenildiğine göre 810 milyon liranın 860 milyonu Millî Savunmaya, 400 milyonu İktisadi Devlet Teşekkülleri ihtiyaçlarına gitmektedir. Milli Savunmaya ayrılan 850 milyon bütçeye hem gelir, hem masraf kaydedildiğinden 6. milyarı aşan bütçe masrafları 6,6 milyara yükselmektedir. İktisadi Devlet Teşekküllerine ayrılan 400 milyon, bu müesseselerin 1958 yılı açığının Merkez Bankasına başvurmadan kapatılmasın d a kullanılacak tı r . Maliye Bakam İktisadi Devlet Teşekküllerinin 1958 yılı açığının 1300 milyona yükseldiğini Bütçe Komisyonunda açıklamıştır. Demek ki bu teşekküllere evvelce verilen 225 milyon da hesaba katılsa bile. İktisadi Devlet Teşekkülleri içinde Bulundukları finansman güçlüklerinden kurtulamıyacaklar d ı r . Geriye kalan 60 milyon liranın, istikrar siyasetinin tatbikinde rastlanılan beklenmedik güçlükleri yenmek maksadıyla bir "ihtiyat kuvvet" olarak kullanılacağı sanılmaktadır. Velhasıl "kredi, kredi" diye feryat eden husussi sektöre 810 milyon liralık yardımdan pek bir şey kalmamaktadır.

Son zamanlarda kredi temin edebilmek için Ankarada çeşitli ka-

Şekername

İnsan bu sözlerin bir *Maliye Bakanı tarafından, hem de Bütçe Komisyonunda söylendiğini bilmese, okurlkn, ciddi yetini muhafazada hakikaten güçlük çeker. Meğer şeker fiyatlarındaki son ayarlama, niçin C. H. P. iktidarının 1948'de yaptığı gibi bir zam sayılmazmış bilir misiniz ? Hasan Polatkan* buna, *Bütçe Komisyonunda izah etmiş bulunuyor. C.H.P. şeker fiyatlarını istihlâki kısmak ve Bütçeye gelir temin etmek için yapmış. Yani. zamla, şekeri vesikaya bağlamaktan kurtulmuş ve bir taraftan da bütçeyi denkleştirme gayreti gütmüş.. Ama D.P. iktidarı devrindeki fiyat artmalarına gelince, ne istihlâki kısmak, ne de Bütçeye gelir temin etmek bahis mevzuu değilmiş... Şekere yapılan son zamlar, sadece artan maliyetlerin bir neticesinden ibaretmiş.. Kısacası D. P. zamlârı meşru, C. H. P. nin yaptığı zam ise gayri meşru!..*

Haydi, bunu da kabul *edelim! Ama bu pek ince* izahların, *son zamlarla dibi büsbütün meydana çıkan vatandaş kesesine ne faydası var ? Sebebi ne olursa olsun* zam, zamdır ve *zamların vatandaşta ne gibi tesirler uyandırdığını göstermek için de üzerinde D. P. damgası taşıyan* şu *vesikadan daha iyisini bulmak kolay değildir. İşte, şekerin kilosuna 60 kuruş zam yaptığı için Başbakan Hasan Saka hakkında gensoru* açılmasına dair, *D. P. milletvekîlli Fuad Köprülünün aralarında Refik Koraltanın da bulunduğu 16 Arkadaşıyla birlikte verdiği önerge:*

"Bir taraftan hayat pahalılığını, geçim zorluğunu hafifletmek için lazım gelen tedbirlerin Hükümetçe alınacağı her fırsatta ve müteaddit defalar salahiyetli ağızlar tarafından açıkça vaadedilirken ve hattâ Hükümet programları ile taahhüt olunurken diğer taraftan, Hükümetlerce mukaddema Anayasanın ve Cumhuriyet rejiminin methine, mâna ve ruhuna sarahaten aykırı olarak ele geçirilmiş bulunan selâhiyetler mekanizması işletilirken dahi, Büyük Millet Meclisinin mütalâası, rey ve muvafakati ihmal edilerek halkın geçim şartlarını günden güne ağırlaştıran karaborsanın yüzünü güldüren her türlü fiyat ve tarife zamlarını ve bu kabil vasıtalı vergileri seri halinde imâl edip getirdiği elem ve esefle görülmekte ve hor gün yeni bir modelle karşılaşdmaktadır.

İkinci Hasan Saka hükümetinin de bu fasit daire içinde bocalayıp durmakta, milli bünyenin her gün biraz daha artan İktisadî, malî ve sıhhi durumlarının sıkıntıları, ıstırapları ve dünya fiyat realiteleri önünde gözlerini kapamış olduğunun yeni bir delili de besleyici, bilhassa çocuklar, zayıf ve hasta vücutlar için çok lüzumlu bir gıda maddesi olan şekerin fiyatını, diğer eşya ve hidemat fiyatları üzerindeki zaruri ve tabii inikaslarını bile teemmül etmeden, yüzde elliyi aşan bir vergi darbesi ile arttırmış olmasıdır.

Millî şuur ve vicdana tercüman olan bu mütalâalarımızın göz önünde tututlması v.s.."

Şimdi biz Hasan Polatkana mı İnanalım, yoksa 16 imzalı D. P. Gensoru önergesine mi? Gelin de bu işin içinden çıkın bakalım...

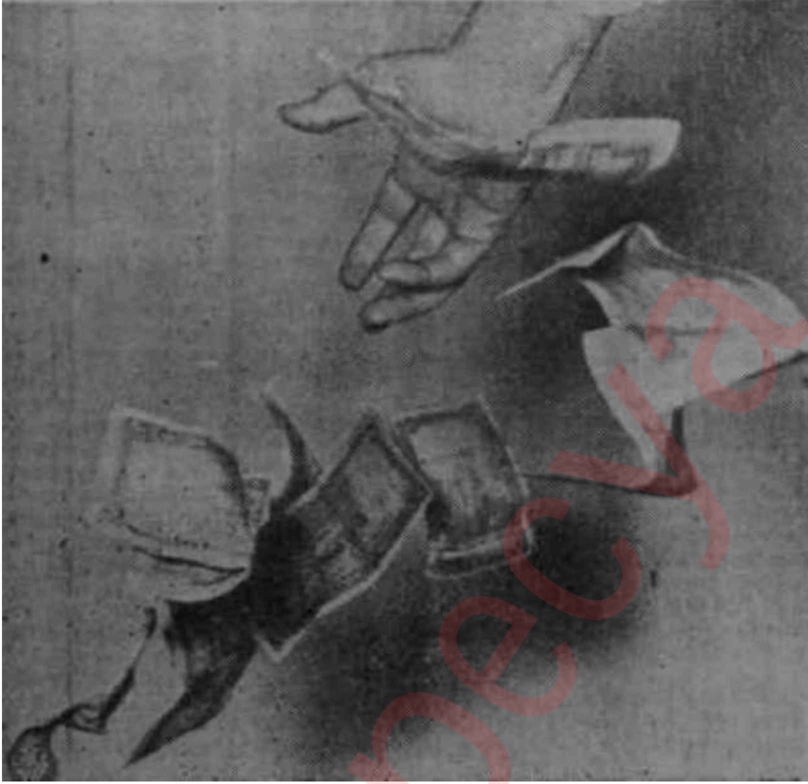
pıların eşiklerini aşındırmaya başlayan heyetler pek muhtemeldir ki gene elleri boş olarak geldikleri yerlere . döneceklerdir. Ancak, bu bekleyiş ne zamana kadar devam edecek. Kredisizlikten bunalan hususi sektör ne kadar daha bu hale tahammül edebilecektir. Bu da ap ayrı bir dâva olarak zihinlerde yer işgal etmektedir.

Rehindeki altınlar

Geçen haftanın ortasında Bütçe Komisyonunda bir sual yağmuruna tutulan Maliye Bakanı, bir çok suali cevapsız bırakmakla beraber, gene de son derece enteresan bazı açıklamalar yaptı. Bunlardan en ilgi çekicisi 127 ton altının hikâyesidir. Maliye. Bakanına göre bu 127 ton altından 114 tonu rehindedir. Rehindeki altınlar için, yılda ortalama yünde dörtten 2.6 milyon dolar -Türk parasıyla 23.4 milyon- faiz ödenmektedir. Yani sırf "altınları satmadık, altınlar duruyor" diyebilmek için, zengin olmadığını İktidarın **sık sık** söylediği bu millet, her yıl 23.400.000 lira ödemek sorudadır.

Muhalefet milletvekilleri Maliye Bakanından bu münasebetsiz duruma son vermek için hükümetin ne yapmayı düşündüğünü sordular. Rehindeki altınların satılması en makul hal şekli değil miydi? Bu Makul suale Maliye Bakanı "hayır" diyemedi. O halde altınlar niçin satılmıyor da faiz ödemekte devam ediliyordu? Polatkanın mazereti hazırdı: Halen dünya altın fiyatları düşüktü, altınlar şimdi satılırsa zarar etmek ihtimali vardı? Altın istihsal eden memleketler muhtelif milletlerarası teşebbüsler nezdinde altın fiyatım yükseltmek için teşebbüse geçmişlerdi. Bu sebeple fiyatlar artana kadar rehindeki altınların satışı bekletilmeliydi.

Polatkanın bu izahatı kimseyi tatmin etmedi. Zira herkes biliyordu ki, altın istihsal eden memleketler 1945'ten beri altın fiyatım artırmaya çalışmakta, fakat Amerikanın kafi vetosu karşısında bir netice elde edememektedirler. Altın fiyatlarının yükseltilmesi doların devalüasyonu mânasına gelecektir. Amerika ise, böyle birşeye sureti katiyede yanaşmamaktadır. Nitekim, Yeni Delilideki son Para Fonu toplantısında Amerika, altın fiyatlarıma yükseltilmesine olan muhalefetim bir kere daha belirtmiştir. Bu gün artık Türkiyeye ise, zararın neresinden donülürse kârdır demekten başka çare kalmamaktadır.

Para

Banknot Matbaası işçilerinin gözü aydın

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

"Göklerden gelen bir ses"

Geçen hafta sonunda, Beyaz Sarayın basın salonunda toplanan gazeteciler -her zamankinden çok farklı olarak, derin bir sükût içindeydiler. Bütün dikkatleri karşılarındaki masada duran ses makinesinin üzerinde toplanmıştı. İki tekerlek arasında ağır ağır dönen şeritten çatlak ve hırıltılı bir ses geliyordu: Başkan Eisenhowerin sesi. Gazetecileri, her zaman gayet tabiî tavırlarla dinledikleri bir ses karşısında bu derece sessiz olmağa sevkeden şey, sesin kendisi veya söyledikleri değil, kaydediliş tarzıydı. Başkan Eisenhowerin sesi, gökyüzünün tâ ötelerinden, feza içinde 2000 kilometre uzaklıktaki bir noktadan gelmekteydi, "İlmî terakkinin bu harikası sayesinde size fezadan hitabe diyorum" diyen mesaj, iki gün önce Washingtonda tele alınmış, oradan uçakla roket üssü Cape Canaveral'a yollanıp suni peykin içine yerleştirilmişti. Peyk mahrekine girdikten sonra, yeryüzünden gönderilen radyo dalgaları ses makinesini harekete geçirmiş, yine radyo dalgalan sayesinde yeryüzüne gönderilen ses, Cape Canaveral'de tekrar tele alınmıştı. Bu muazzam fırsattan propaganda için azami şekilde faydalanmayı ihmal etmeyen Amerikan makamları, ses şeridini hemen Washingtona göndermişler, önce Başkanın kendisine., sonra da gazetecilere dinletmişlerdi.

Dört tonluk Atlas roketinin atılmasıyla, Amerika 1958 yılını teknik bir zaferle kapatmış oluyordu. Geçen yılın sonlarında Rusların kazandıkları teknik başarıların Amerikada ne derece bir panik uyandırdığını hatırlıyanlar, bu son zafer karşısında bütün halk efkârının çocukça sevincini haklı bulmaktan kendilerini alamadılar. Birbiri ardınca fezaya fırlatılan Sputnikler, Birleşik Devletlerin dünya yüzündeki itibarını hayli azaltmış, üstelik Amerikalıların kendilerine olan itimatlarım da kökünden sarsmıştı. Fakat, o acı mağlûbiyet, -tıpkı Pearl Harbor sırasında olduğu gibi- Amerikayı gaflet uykusundan uyandırmış ve daha çok çalışmaya sevketmiştir. O zamandan beri, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerinin bu mevzudaki faaliyetleri hızlandırılmış, bütçelere daha fazla tahsisat konmuş- ve daha fazla yabancı mütehassıs angaje edilmiştir. Üstelik her üç kumandanlığın birbirini nakzeden çalışmalarda bulunmalarını önlemek, roket ve peyk faaliyetlerinde koordinasyon temin etmek üzere lüzumlu teşkilât değişiklikleri de yapılmıştı.

Atlas Füzesi atılıyor

Sonu *gelmeyen yol*

Limon kadarcık

Fakat bütün bu gayretlere rağmen. Amerikanın fezaya fırlatabileceği sunî peykler hep ufacık şeylerdi. Sovyetlerin hemen hemen bir buçuk tonluk Sputnik III' lerine karşılık. Amerikan peykleri hâlâ 17 kilonun üstüne çıkamamıştı. Aya atılan roketler hedeflerine varabilseydi, belki Birleşik Devletlerin suni peyk mevzuundaki geriliklerini örtbas etmek ve bir sahadaki başarısızlığı başka bir sahadaki üstünlükle telâfi etmek mümkün olurdu. Fakat bu yapılamadı. Üstelik, Sovyet lideri Krutçef, Amerikalıların bu haliyle alay etmekten de geri kalmıyor, "biz tonlarla meşgul olurken, onlar limon kadarcık şeylerle oynuyorlar" diyordu.

Geçen hafta sonunda ve bu hafta başında olup bitenler. Amerikanın bu sahada şikayet Sovyetlere yetiştiğini ve hattâ birçok bakımlardan onları geçtiğini açıkça ortaya koydu. Yeni peyk gökyüzüne taksit taksit, yani iç içe girmiş üç dört roket şeklinde değil, bir bütün halinde fırlatılmıştı. Yirmi altı metre uzunluğundaki muazzam kütle, arkasında alevden izler bırakarak, saatte 28 bin kilometre hızla göklere yükselmişti. Bu defa, yapılan hesap hatalarını

Hâlen Dünya Etrafında Dönen Suni Peyklerin Mukayesesi

Peykin Adı	Atılış Tarihi	Azami Sürati (saatte - Km.)	Ağırlığı (kilo)	Uzunluğu (metre)	(Cam) (metre)	Dünya Etrafında Devir Müddetti - (dakika)	Şekli	Ömrü
Explorer (Kâşif) I (A.B.D.)	31 Ocak 1958	80 000	14	2	0.15	114	tüp	1 ilâ 5 yıl
Vanguard (A.B.D.)	17 Mart 1958	80 000	1.5	1.75	0,16	184	roket ve küre	200 yıl
Sputnik III (S.S.C.B.)	15 Mayıs 1958	28 000	1820	3.7	1,65 (tabanda)	106	konik	7-8 ay
Explorer (Kâşif) IV (A.B.D.)	26 Temmuz 1958	28 000 ilâ 80 000	17	2	0,15	110	tüp	6 yıl
Atlas (A.B.D.)	18 Aralık 1958	28 000	4000	26	S	100	silindir	20 gün

+ Aynı süratteki peyklerin devir müddetlerinin farklı oluşu, bunların dünyaya göre aynı uzaklıkta dönmeyişlerinden ileri gelmektedir.

düzeltmek veya roketin herhangi bir şekilde yolundan sapmasını önlemek üzere, elekronik beyinden de faydalanılmıştı. Fırlatıştan sonra, roketin içindeki cihazlar bir ölçme lâboratuvarı gibi işlemeğe başlamış, evvelce tâyin olunan rotaya göre vuku bulan en ufak sapmalar yeryüzüne radyo ile bildirilmişti. Cape Canaveral'de kurulan elektronik beyin merkezi, kendisine bildirilen bu bilgilere göre, hemen lüzumlu hesapları yapmış ve rotayı düzeltmek İçin lüzumla malûmat füzenin arka tarafına konan seyir kumanda cihazlarına ulaştırılmıştı. Elektronik beyin olmasaydı," fezadan gelen o karmakarışık malûmata göre lüzumlu seyir hesaplarım yapmak yularca sürerdi. Halbuki elektronik beyin, bu hesapları bir saniyenin içinde yapmış ve böylece füzenin yolundan pek. fazla sapması önlenmişti.

Dama atılan pabuçlar

Son haftalar içinde, Amerikan silâhlı kuvvetlerinin güdümlü mermi sahasındaki başarıları sadece Atlas füzesinin fırlatılmasından ibaret kalmış değildir. Orta ve uzun menzilli füzelerin son yapılan tecrübeleri, Amerikanın bu sahada da Rusıara kafa tutabileceğini açıkça göstermektedir. Gerçi, füzelerin menzili bakımından Sovyetlerin daha ileri bir safhada bulundukları söylenmektedir ama, bu söylentiler henüz fiil! tecrübelerle doğrulanmamıştır. Halbuki Amerikalılar .geçen haftalar zarfındaki tecrübelerinde, şimdiye kadar erişilmemiş uzaklıklara erişmiş. Üstelik uzak mesafelerden yapılan atışların isabet derecesinde muazzam ilerlemeler kaydetmişlerdir. Bu hafta ortasında Cape Canaveral'den Okyanusa fırlatılan başka bir Atlas füzesi, suni peykin yeryüzünde ne derece korkunçlaştığını bir defa daha göstermiştir.

Uzun menzilli silâhların son mütekâmil . durumları karşısında, dünyadaki strateji telâkkileri de yavaş yavaş değişecektir. Şimdiye kadar, beynelmilel pazarlıklarda kendilerini pek pahalıya satan, bu kıymetlerini idarecilerinin ve kendi kuvvetlerinin üstünlüğüne değil, stratejik mevkilerinin ehemmiyetine borçlu olan memleketler, artık ikinci plâna düşmeğe başlıyacaklardır. Amerika şimdi, Rusyayı vurabilmek, Sovyetler Birliğindeki sanayi merkezlerini tahrip edebilmek için, muhakkak bu memlekete komşu bölgelerde üs tesis etmek mecburiyetinde değildir. Bu serbestlik, Amerikanın dış politikasına ve beynelmilel | münasebetlerine daha fazla vuzuh ve temizlik getirecektir. Meselâ bir General Pranco, sırf stratejik hava kuvvetlerine üs kiraladığı için. Amerikanın gözdesi olmaktan çıkacak ve böylece Amerikan dış siyasetinin yüz karalan silinecektir. Washington artık, dostlarını kendi demokrasi ideallerine sahiden bağlı olanlar arasından seçmek imkânını kazanmıştır.

Irak

Pijamalı diplomasi

Amerikan Dışişleri Bakanının yardımcılarından Wıllıam Rountree, bu hafta başında, Washington hava meydanına varıp uçaktan indiği zaman, derince bir nefes aldı ve yürekten gelme bir "oh" çekti. Ortadoğu memleketlerine yaptığı tehlikeli seyahatten nihayet sağ salim dönebilmişti. Şimdi, Bağdat sokaklarında olup bitenleri anlatmanın ve siyasi hatalarda hâlâ ayak direyenleri ikaz etmenin sırasıydı.

Mister Rountree, Ortadoğuyu şöyle kolaçan etmek ve Amerikanın o bölgedeki siyasetine yeni esaslar bulabilmek için yola çıkmıştı. Önce Kahireye uğrayıp Nasırla görüşmüş ve nihayet uçağa atlayıp Bağdatın yolunu tutmuştu. Orada da, Kahire-

William Rountree

Ne Şamın, şekeri, ne arabın yüzü

de olduğu gibi soğuk karşılanacağım biliyordu ama, sokaklarda yuhalanacağını doğrusu hiç aklına getirmemişti. Halbuki, daha Rountree'nin uçağı Irak semalarına gelmeden Bağdat sokaklarında kaynaşmalar başladı. Şehrin kenar mahallelerinden sefil kılıklı insanlar merkezdeki meydanlara doğru akıyor, sokaklarda yer yer gruplaşmalar göze çarpıyordu. Kalabalığın bir kısmı da hava meydanına giden yolun etrafına sıralanmıştı. Ellerinde taş, çürük yumurta ve domates sepetleri, sırtlarında yırtık pırtık entariler vardı. Biraz daha iyi giyinenler de, -tam bir Şarklılık timsali olarak- pijamalarıyla arzı endam etmişlerdi.

Abdülkerim Kasım rejimi kuruldu kurulalı mütemadiyen karışıklık çıkaran ve bu suretle birbirlerinin elinden nüfuz kapmağa çalışan Komünist ve Nâsırcı unsurlar, Rountree'yi yuhalıyacak kalabalığı toplamak için "Nuri Saidin adamı geliyor" diye bir lâf ortaya atmışlardı. Rivayete göre, Amerika yeni kurulan rejimi beğenmemişti, şimdi bir adamını gönderip işleri yoluna sokmak ve kendi taraftarlarını işbaşına geçirmek istiyordu. Meselenin bu basit izahına akılları yatan ve Nuri Said sözünü duyar duymaz hiddetten ayaklanan kalabalıklar, Rountree'ye haddini bildirmek için sokaklarda homurdanmağa başladılar.

Ancak , resmi Irak makamları bu durumu haber alır almaz, Amerikalı misafirin hava meydanından şehre gelirken takip edeceği yolu değiştirdiler, Rountree'ye kalabalıkla köşe kapmaca oynatmağa başladılar. Fakat işin tuhafı, şehrin ne tarafına gidilirse gidilsin, pijamalı kalabalıklar sokak köşelerinde birer mantar gibi bitiveriyordu. Otomobilin etrafını saran jiplere motosikletlere rağmen, çürük yumurtalar ve domatesler, Amerikan elçiliğinin simsiyah, pırıl pırıl Cadillac'ını perişan hale soktu. Hattâ, atılan taşlardan biri, şoför mahallinin önündeki camı tuzla buz etti. Halk, bu etkileriyle de kalmıyor, hep bir ağızdan ve İngilizce olarak "git buradan Rountree!" diye bağırıyordu.

Kaybetmek korkusu

Abdülkerim Kasım idaresinin aldığı sıkı tedbirler sayesinde, hadiselerin daha müessif bir hâle girmesi önlendi. Amerikan Büyükelçiliğinin etrafına motorize kıtalar, civardaki sokak başlarına süngülü nöbetçiler dizilmişti. İşte zoraki turist Rcunree hazretleri, böyle bir atmosfer içinde Iraklı liderlerle resmi görüşmelerine başladı.

Amerika, Iraktaki rejimi çoktan, olduğu gibi kabul etmişti. Zaten -eski rejim tekrar geri gelemiyeceğine göre- Amerika için en iyi hâl çaresi de buydu. Yoksa, Abdülkerim Kasım hükümeti devrildiği takdirde, Irak için -ancak iki yol kalıyordu: ya tamamen Komünistlerin eline düşmek, yahut da Nâsırcıların kurbanı olup Birleşik Arap Cumhuriyetine katılmak. Hattâ Amerika, gitgidje kuvvetlenen ve nüfuzlarını her gün biraz daha arttıran Komünist unsurların eline Irak gibi bir memleketi teslim etmektense. Nasır tarafını tutmayı daha uygun,bulmuştu. Ortadoğudaki gelişmeleri takip eden müşahitler, bu bölgeye sızan Komünist nüfuzu karşısında bir nevi Nasır-Amerikan yakınlaşmasının vuku bulduğunu gözden kaçırmıyorlardı. Gerçi bu yakınlaşmanın hemen meydana çıkması ve resmi bir mahiyet alması beklenemezdi ama, Iraktaki rejimin istikrarsızlığı, Komünist ve Kürt unsurlarının faaliyetleri Washington'un bir şeyler yapmasını ve Irakı kurtarmak için yılana bile sarılmasını zaruri kılmıştı.

Rountree, Bağdattaki görüşmelerini bitirip Ortadoğu Hava Yolları

uçağıyla Beyruta gitmek üzere meydana yollandığı zaman basit bir kaptıkaçtıya bindirildi. Bayraksız, plâkasız ve muhafızsız araba, programdan bir gün önce, kimsenin dikkatini çekmeden elçilik binasından ayrılabilmek için en emin vasıta sayılmıştı.

Fransa

Son perde

General De Gaulle hazretlerinin kendi yazıp kendi sahneye koyduğu piyesin son perdesi de nihayet bu haftanın başında Pariste oynandı. Referandum, Anayasa ve milletvekili seçimlerinden sonra, şimdi de sıra cumhurbaşkanı seçimine gelmişti. De Gaulle kendi elceğiziyle hazırladığı Anayasanın hükümlerine göre Besinci Cumhuriyetin başına getirilecekti.

Herşey önceden tasarlandığı gibi oldu. Cumhurbaşkanını seçecek olan milletvekilleri, belediye reisleri ile mahalli meclis azalarından müteşekkil bulunan 75.000 küsur kişilik "Büyük Seçmenler Heyeti", tam De Gaulle'cülerin istedikleri gibi kurulmuştu. Burjuva, muhafazakâr ve esnaf unsurlar elbette De Gaulle'den başkasını seçemezlerdi. Nitekim, "büyük kurtarıcı" reylerin % 75 ini kolayca alıverdi. Geri kalan % 25 ise, Georges Marrane ile Albert Châtelet arasında dağıldı. Georges Marrane Fransız Komünist Partisinin fedayı olarak ortaya çıkmıştı. Paris Fen Fakültesi dekanı bulunan Albert Châtelet ise, Demokratik kuvvetler Birliğinin adayı sıfatıyla seçimlere katılmıştı. Kazanamıyacağını bile bile seçimlere girişinin sebebi de. De Gaulle'ü istemiyen, fakat Komünistlere de rey vermeyen unsurların reylerini ifade edebilmelerine imkan hazırlamaktan ibaretti.

De Gaulle — Coty

Halef ve selef

Yeni Cumhurbaşkanı, kendisinden önce gelip geçmiş onaltı Fransız Cumhurbaşkanından çok daha kuvvetli olarak vazifesine başlamaktadır. De Gaulle, ileride bu mevkie geleceğini gayet iyi bildiği için, Anayasayı hazırlarken cumhurbaşkanlığı selâhiyetlerini geniş tutmağa bilhassa itina göstermiştir. Beşinci Cumhuriyet esaslarına göre, De Gaulle hazretleri başbakanı bizzat tayin edebilecek, hattâ, nüfuzu sayesinde öbür bakanların tâyinlerinde de söz sahibi olabilecektir.

Yeni rejime göre, Fransada başbakanlığa kimin getirileceği henüz belli değildir. Fakat, Soustelle'in başbakan olmıyacağına muhakkak nazarıyla bakılabilir; çünkü kendisinin muhalif, muvafık bir hayli düşmanı vardır. Şimdiki hâlde, başbakan olması en çok muhtemel bulunan kimse De Gaulle kabinesindeki Adalet Bakam M. Debre'dir.

Almanya

Hep o eski çıban

«Avrupanın en yakışıklı belediye başkanı" diye tanınan Batı Berlin Belediye" Başkanı Willy Brandt, geçen hafta sonunda, hemşehrilerinin arasına döndüğü zaman, itibarının en yüksek noktasında bulunuyordu. 44 yaşındaki enerjik siyaset adamı Paristeki Nato toplantılarından iyi haberlerle geliyordu. Batı dünyasının dışişleri bakanları, Berlin mevzuunda Sovyetlerin giriştikleri tehditlere boyun eğmeyeceklerini ve taahhütlerine sadık kalarak Berlinden ayrılmıyacaklarını açıkça ilân etmişlerdi.

Sovyetler Birliği, Berlindeki işgal kuvvetlerini ve işgal idaresini geri çekmek istemektedir. Krutçefin söylediklerine bakılırsa, şehrin idaresi Doğu Almanya makamlarına terkedilecektiv. Şehir, zaten bütünüyle Doğu Almanya içinde bulunduğundan, böyle bir devir, Krutçefe göre mühim bir mesele doğurmayacaktır.

Halbuki Batılılara göre, mesele, bambaşka bir mahiyet taşımaktadır. Berlinin dörtlü bir işgal altına konulması, daha harp sona ermeden, 1944 yılında imzalanan anlaşmalarla kararlaştırılmış, Potsdam'dan da nihaî durum tesbit edilmişti. Almanyanın Sovyet işgal bölgesinde kalan Berlin, dört büyük devlet, yani Amerika, İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği tarafından idare edilecekti. Sovyetler şimdi, tek taraflı bir kararla kuvvetlerini geri çekmek, idareyi Almanlara devretmek ve Batı Berlinin de boşaltılmasını istemekle böyle dörtlü bir anlaşmayı ihlâl etmiş oluyorlardı. Amerika, İngiltere, ve Fransa Batı Berlinden çekilmeseler ve yine dörtlü idareyi devam ettirmek isteseler, bu defa da Doğu Almanya temsilcileriyle temasa geçmeleri icabedecektir. Şehrin muhtelif meseleleri, çeşitli komisyonlar kurulmasını, devamlı bir müşterek mesainin yürütülmesini zaruri kılmaktadır. Bu mesai sırasında Doğu Almanya makamlarıyla temasa geçmek demek. Doğu Almanya Devletim tanımak demek olacaktır. Halbuki, Almanyanın birleştirilmesini istemek ve Doğu Almanyanın mevcudiyetini hukuken tanımamak, yıllardan beri Batı politikasının esaslarından birini teşkil etmiştir.

Willy Brandt

Hitler tipinin sevimlisi

Lüzumsuz telâş

Aalına bakılırsa, Batılıların bu görüşlerinde bazı sakat noktalar da yok değildir. Meselâ, Doğu Almanya Devletini hukuken tanımadan da Komünist Almanlarla münasebetleri idame ettirmek pekâlâ mümkündür. Nitekim, Almanyanın her iki yanını da alâkadar eden işlerde Bonn Hükümeti, şimdiye kadar bu şekilde davranmaktaydı. Hattâ, son buhran devam ettiği sırada bile, iki Almanya arasında bazı andlaşmalar imzalanmıştır. Doğu Almanya kendi toprakları içinde bulunan Batı Berlinin iaşesi için bundan sonra daha fazla kolaylık göstermeyi taahhüt etmiştir. Bütün bunlar, Sovyetlerin bütün Berlini tamamen Doğu Almânyaya teslim etmek niyetinde olmadıklarını ve müttefikler çekildikleri takdirde, Batı Berlinin idaresini de Batı Almânyaya devre hâzır olduklarım göstermektedir. Ayrıca, 1949'da olduğu gibi bir ablukaya gidileceğine ve Batı Berlin halkının açlık tehlikesiyle karşı karşıya bırakılacağına dair işaretler de mevcut değildir.

KADIN

Sosyal Hayat

Herkes şikâyetçi

Kadınlar erkeklerden şikâyetçidirler. Birkaç kadın bir araya gelsin, bu konuda derhal anlaşabilirler. Erkekler de kadınlardan şikâyetçidirler! Onlar da bu konuda kadınlar kadar konuşmazlar, bunun için de tepkileri çok daha tehlikeli . ve sinsidir. İşte erkeklerin şikâyetlerini açığa vurmak için, dünyanın birçok memleketlerinde yapılan anketler erkeklerin de bu hususta birbirleriyle çabucak anlaşabileceklerini göstermiştir. Erkeklerin başlıca şikâyetlerini birkaç maddede toplamak mümkündür.

Değişen kadın

Erkekleri evlilikte en çabuk hayal kırıklığına sürükliyen şey, kadınların evlenir evlenmez değişmeleridir. Sessiz, kanaatkar, neş'eli ve müşfik genç kız ev mesuliyetine dalar dalmaz, kavgacı, talepkâr, neş'esiz ve daima hayatından şikâyetçi bir kadın olmaktadır. Bu, kadınların ikiyüzlülüğünden doğan birşey değildir. Bu, genç kızların realiteden uzak hayallerle dolu bir evlilik hayatı tasavvur etmelerindendlr. Ev işleri müşterek hayat mesuliyeti, Hakikati hayal alemindeki genç fazı paniğe uğratmaktadır. O kadar ki, orada kadın sevimli olmayı bile unutmaktadır.

Bozuk plâk gibi

Erkeklerin müşterek bir şikâyet konuları da, karılarının neticede. hiçbir şey söylememek için, makine gibi konuşmalarıdır! Birçok kadın, kafalarına takılan herşeyi, kocaları eve gelir gelmez bozuk plâk gibi tekrar etmektedir ve böylece karıkoca arasındaki konuşma bir muhavere olmaktan çıkmakta, tek taraflı bir monolog şeklini almaktadır. Bazı kadınların bu şekilde kafasına doladığı şey giyimdir. Terzisini anlatır, aldığı kumaşı anlatır; seçeceği biçimi anlatır, daha olmazsa alacaklarından, haklarından bahseder. Bazı kadın ev işleri ile sinire uğramıştır;" yardımcı kadının temizlik teferruatına geçer, derken ayaklarını silmeden giren kocasının ayaklarına dehşetle bakar, yorgunluğunu hissettirmeğe uğraşır. Kimisi erkek eve girer girmez komşuda olup bitenleri bir çırpıda anlatmak, bunlardan ders çıkarmak, kocayı terbiye etmek, kendisine paye vermek merakındadır. Her kadının, akşamları muhakkak arka arkaya sıralayabileceği bir gevezelik mevzuu vardır. Halbuki konuşma karşılıklı olmalıdır. Kadın kocasını adab-ı muaşeret kitabındaki gibi bir arkadaşı karşılar gibi karşılamasını, onun hatırım sorup ona konuşma fırsatı verecek şekilde hareket etmesini bilmelidir. Bundan sonra hem elbiselerinden, hem yardımcı kadının yaptıklarından, hem komşudan bahsedebilir. Bu arada kocasını dinlemesini, aktüaliteden bahsetmesini böylece daima yeni ve ilgi çekici olmasını da bilmelidir.

Pantalonlu kad:n

Kadınların çok dikkât edecekleri birşey de kadınlıklarını muhafaza etmeleridir. Bu işe kıyafetten başlamak lâzımdır. Pantalon, bazı kadınlara cidden yakışır fakat kocasını daima pantalonla, ciddi büro tayyörü veyahut daha fenası, akşamın altısında soluk sabahlığı ile karşılayan kadın, kadınlığından birşey kaybetmiştir. Bugün birçok erkekler kadın gibi giyinen, kadın gibi hareket eden, kadın gibi konuşan kadının hasretini duymaktadırlar. Zamana uymak şarttır. Fare görünce çığlığı atıp masaya çıkmayan kadın hoşa gidebilir ama, fareyi eli ile yakalayan kadım tasavvur etmek hoş değildir.. Kadınların etekler dolusu para vererek aldıkları elbiseleri, erkekler her> dolapta asılı görmekten bıkmışlardır. Kadının en güzel görüneceği yer evidir, en çok dikkat edeceği kıyafeti de ev kıyafeti.

Komşu kadın

Bazı kadınlar da hep başkalarına özenirler. Filancanın elbiseleri, falancanın pırlantaları, evi veya arabası hep dillerindedir. Vakıa ekseri

Siyasete Dokunmak Korkusu

Jale CANDAN

Geçenlerde gazetelerde Londra mahreçli, bizim için hiç te ehemmiyetli olmıyan bir havadis çıktı. İngiliz Hayvanları Koruma Cemiyeti Kraliçe Elizabeth'i, Edinburg Dükünü ve Prenses Margareth'i protesto etmiş. Protestonun sebebi Kraliçe ailesinin at yarışlarına gösterdikleri yakın ilgidir. Hayvanları Koruma Cemiyetinin kanaatine göre bu yarışlarda birçok kazalar olmaktadır. İşte bunun için de, Kraliçenin ve yakınlarının bu yaraları teşvik eder görünmemeleri lâzımdır. Edinburg dükünün, oğlu Veliaht Prens Charles'a yaban ördek avını öğretmesi de ayrıca protesto edilmiştir.

Hayvanları Koruma Cemiyeti belirli bir gaye için kurulmuş bir cemiyettir. Bu ve buna benzer cemiyetler dünyama her yârinde olduğu gibi bizde de mevcuttur. Bu cemiyetler siyasetle uğraşmazlar ve bu husus, tüzüklerde, bilhassa belirtilir: Çünkü bunlar siyasetle uğraşırlarsa veya siyasete alet olurlarsa, gayelerinden uzaklaşacakları, hatta hazan bu gayelere aykırı bir yolda yürüyecekleri aşikardır. Bu bakımdan İngiliz Hayvanları Korura Cemiyetinin Kraliyet ailesine karsı kötü bir propagandaya giriştiği, onların tabiî bir zevkini istismar etmeye kalkıştığı ileri sürülemez. Kraliçe böyle bir protestoya kulak asar veya asmaz, bu kendi bileceği iştir ama, muhakkak olan birşey varsa o da protestonun kötü maksatlarla yapıldığını hiçbir İngilizin hatırına getirmiyeceğidir. Hayvanları Koruma Cemiyeti kırbaçlanan bir at karşısında duyduğu tepkiyi, atı kırbaçlayan Kraliçe de olsa aynı şekilde gösterecektir. Mesele budur ve bu, cemiyetin en tabiî şekilde vazifesini yapmasından ibarettir.

Belirli gayeler için kurulmuş dernekler hakikaten siyasetle uğraşmazlar, fakat bazen gayelerine hizmet ederken şu veya bu siyasi partinin, şu veya bu nüfuslu şahsın, memlekette yürürlükte olan bir zihniyetin hoşuna gitmiyecek şekilde hareket etmeğe mecbur olabilirler. Hele o memlekette siyasi kanaatler ve siyasi mücadeleler belirli prensiplere dayanmıyorsa, cemiyetlerin tabii vazifelerini yaparken medeni cesaret göstermeden başarıya ulaşmaları beklenemez

Memleketimizde de dernekler tüzükleri ve Cemiyet Kanunu hükümleri gereğince siyasetle uğraşamazlar. Üstelik böyle bir zan altında kalmaktan, geçici bir zaman için de olsa şimşekleri üzerine çekmekten korkarlar. İşte hu sebeple, meselâ bugün memleketimizdeki birçok kadın teşekkülleri devrimlerimizi korumak hususunda ciddi bir gayret sarfetmekten çok uzaktırlar. Dünyanın her yerinde büyük işler başaran Kadın Birlikleri bizde sembolik bir isimden ibarettir. Aynı şekilde, birçok sosyal dâvaların yürütülmesinde, medeni cesaret noksanı birçok dernekleri köstеklemektedir. Bugün memlekette siyasi vehimler öylesine almış yürümüştür ki, doğrusu derneklere hak vermeli değilse de, onları bir dereceye kadar mazur görmek mümkündür. Herhangi bir hadiseyi en evvelâ siyasi yönden ele almak, siyaset bulunmayan yerde dahi siyaset aramak hepimizde adetâ bir hastal k halini almıştır. Bu faydalı birşey değildir. Çünkü hakiki maksadın orada kaybolup gittiği görülmektedir. Demokrasi rejiminde, pek tabii birşey olan partiler arası siyasi mücadeleyi vehimlerden kurtarmak şarttır. Bu vehimler yalnızca siyasi hayatı çıkmaza sokmakla kalmamakta, bütün içtimai müesseselere, hatta fertlere ayrı ayrı tesir etmektedir. Londra mahreçli küçük havadis bu bakımdan ilgi çekicidir!

Yeni moda bir ceket

Zerdüşt palan...

bu kadınların hayattaki tutumunu da tenkid ederler ama, aynı şeyleri yapmamış olmaları istemediklerinden midir, yoksa beceriksizliklerinden mi? anlayamazsınız. Kadınlar böyle hareket ederek belki fedakarlıklarını tebarüz ettirmek isterler ama bu yol yanlış bir yoldur. Mütemadiyen tekrar edilen fedakârlıklarla kıymeti kalmaz, çok fazla fedakâr olup etrafa özenmektense, ölçülü hareket etmek çok daha mesut bir netice verecektir.

Çocuk inkisarı

Birçok kadın kocalarının çocuklarla kâfi derecede meşgul olmadığından şikâyetçidir. Aslında bu şikâyet samimi değildir. Erkek çocuğa karışır karışmaz, kadın ekseri bunu önleyecek bir bahane bulur. Çocuklar kadına aittir. Kadınlar çocuklar üzerindeki mutlak nüfuzlarını baba ile bile paylaşmaktan hoşlanmazlar. Böylece birçok babalar çocuklarından uzaklaşırlar ve hattâ beğenmedikleri çocuklarını tenkitten bile çekinirler. Birçok kadının, baba-çocuk sevgisini çaldıklarını söylemek pek te mübalağalı sayılmaz.

İş buyuran kadın

Erkeğin, kadının ağır işini hafifletmeğe bakması, ona yük olmaması, yardım etmesi tabiidir. Bilhassa dışarda çalışan bir kadının eve gelip bütün ev işlerini yüklenmesi haksızlık olur. Ancak oturan bir erkeği tam gazetesini okurken yerinden kaldırarak rahatını bozmak ister gibi ona mütemadiyen iş buyurmak nezakete sığmaz. İşlerin yapılmaması bile bu şekilde yapılmasından iyidir.

Moda

Evi yapan dişi kuş

Birçok evde erkeğin giyinmesi hakiki bir problemdir. Kadın giyimi yılın modası hakkında çok şey bilindiği halde, erkek giyimi hakkında kadın, erkek pek az kimsenin bilgisi vardır. Vakıa erkek modası pek ağır değişir ve erkekler daima en son modayı takip etmeye de hevesli değillerdir. Bu bakımdan terziler onları kâfi derecede aydınlatabilir ama, buna mukabil bir erkeğin nereye ne giyeceğini bilmesi ve ne gibi kumaşların hangi ihtiyaçları karşılığacağını hesaba katarak alış veriş etmesi gayet faydalıdır. Bilgi ile giyim herşeyden evvel ekonomiktir. Kadınların bu hususta erkeklere yardımcı olabilecekleri aşikârdır.

Adama göre kumaş

Birçok erkek vitrinlere bakar, desen ve renk bakımından hoşuna giden kumaşı zevkinden başka birsey düşünmeden derhal satın alır. Veyahut yalnızca eşantiyonlara bakar hattâ bazan terzisinin getireceği bir kuponu, görmeden ayırtıverir! Halbuki bir kumaşı almadan, ayna karşısında, üstüne koyup iyice bakmak lâzımdır. Kumaşın deseni, cinsi erkeğin vücuduna; rengi tenine uygun olmalıdır. Bu kadar da olsa bir merak erkekte de bulunmalıdır. Zaten tecrübe ile her erkeğin kendisine giden deseni ve rengi aşağı yukarı Minesi lâzımdır.

Toplu erkeklere gabardin gibi, alpaga gibi, sıkı dokunmuş penye gibi, filâfil gibi düz satıhlı kumaşlar çok daha iyi gider. Fakat bu kumaşlarda da bazı desenlerden kaçınmak şarttır. Meselâ kareliler prens dö gal ve çok bariz desenliler toplu erkekleri çok daha toplu ve çirkin gösterir. Bunlar düz kumaşları, uzun çizgilileri ve daima az göze çarpan renk ve şekilleri tercih etmelidirler.

Uzun boylu erkekler yumuşak, tüylü, seyrek dokunmuş, hacmi çok kumaşları. tweed'leri. karelileri, piedöpul, prens dö galleri rahatlıkla giyebilirler. Bilhassa spor elbiseler için bu tip kumaşları seçmelidirler.

Verine göre kumaş

Bir kostüm yaptırırken, bu kostümün nerelerde giyilebileceğini düşünerek evvelâ bunu tespit etmek lâzımdır. Kostüm a'biye bir kostüm olacaksa, şehirde ve merasimlerde giyilecekse en iyisi penyelerdir. İpek ve yünle karıştırılmış abiye kumaşlar varsa da, bunlar çabuk parladığı için ancak çok az giyilebilecek kostümler için tavsiye edilebilir. Büro ve iş elbiselerine gelince gabardin, şeviot, gibi parlamaya müsait olmıyan kumaşları seçmek lâzımdır.

Hafif kumaş modası

Ağır kumaşların insanı daha iyi ısıttığı çok yönlü bir kanaatti Kumaş ağırlığına göre değil, kalitesine göre ısıtır. Üstelik ağır kumaş insanın ağırlığına ilâve olur ve insanı yorar. Şık dokunmuş, iyi kaliteli güzel bir ince kumaş hem daha şık durur hem insanı daha çok ısıtır.

Bu sene erkeklerde bronz yeşili kumaş çok modadır, fakat bu daha ziyade renkli sıhhatli erkek tipine gider. Kumaşların rengini seçerken ten rengini göz önünde bulundurmak şarttır. Meselâ soluk benizli bir erkeğe bronz yeşili, bir ölü rengi verir. Renklerin yüze gitmesi ve insanı açması maneviyat üzerinde çok rol oynar. Neşeli, sıhhatli mesut göründükçe insan neşeli, sıhhatli mesut olur.

Pantolonlu kadın

Ama kadın...

C E M İ Y E T

Ankara Hipodromunda Jokey Kulübü tarafından verilen meşhur yılbaşı balosu, bu sene eskisi kadar alâka çekeceğe benzemiyor. Gözler, birçok alışılmış simayı boş yere arayacak! Meselâ yarış işlerinin 1 numaralı otoritesi Ziraat Bakanı Nedim Ökmen'in baloda hazır bulunmayacağı şimdiden belli oldu. Ziraat Bakanının yarış işlerinin idaresini Jokey Kulübünden geri almak teşebbüsünün bir ince manevrayla suya düşürülmesinden sonra, Nedim Ökmen'in istifası bile beklendi; ama balkan, şimdilik sadece Sadık Giz ile karşı karşıya gelmemekle iktifa ediyormuş...

*

Baş döndürücü tarifesi yüzünden bu yılbaşı gecesi İstanbul Hlitona girmek biz yerlilerin pek harcı olmıyacak. Ama memleketimizdeki güzel bir yerde sade yabancılar mı eğlenmelidir diye hayıflanmaya lüzum yok... Bir sevimli sıpa, yılbaşı gecesi Hilton'un geniş salonlarında, keyfince dönüp dolaşacak ve cam çektikçe doya doya anıracaktır.

*

Fatin Rüştü Zorlu'nun, seyahat aralarında tertip ettiği basın toplantılarına gazeteciler koşa koşa giderler. Zira Dışişleri Bakanı ister Paristen dönsün, ister dünyanın öbür ucundan, basın toplantılarının sonunda daima şampanya ikram eder. Şampanyalı basın toplantısını da küçümsiyecek gazeteci bu sırada pek fazla değil...

Boşanmaları şerefine parti verenler artmaya başladı... Halbuki Karabuda'ların partisi aslında hiçte gözüktüğü gibi "yıkılan yuvayı" değil, mecburen boşanan ve 6 ay sonra ikinci defa nikâhlanacak olan bir çiftin partisiydi. Yabancı gelinlerin alışık okluğu bu mecburi boşanma ile ikinci nikaha Ankara az mı şahit oldu? Bu neşeli partinin en eğlenen davetlisi de karısı ile sık sık kadeh tokuşturan Turan Güneş'ti.

*

Harika Yardımcı"nın İsmetpaşa Kız Enstitüsünde diktirdiği nefis gece elbisesini giyerek geldiği öğretmenler Derneği balosunda, Brüksel defilesinin tekrarı, İstanbuldan getirilen Deniz Harb Okulu Bandosu, Refik Koraltan'ın iki ayrı salonda yaptığı konuşmalar, balonun en alâka çekici olaylarıydı... Defile için 6 manken angaje edildiği halde, son dakika çıkan bâr ihtilâftan dolayı 3 mankenin gelmemesi, orkestranın "bekledim de gelmedin" parçasını çalmasına sebep oldu.

*

Türkiyede anılma programları mütemadiyen sekteye uğrayan kıymetli şair Yahya Kemal, New Yorktaki Türk öğrencileri tarafından anılmış. Colombia Üniversitesinde yapılan toplantıyı Birleşmiş Milletler Başdelegesiinin eşi Emel Seyfullah güzel bir konuşma ile açmış ve talebeler şiirler okumuştur... Şubatta İngilizce olarak tekrarlanacak olan Yahya Kemal gününden sonra, Yahya Kemalin şiirlerinin İngilizceye çevrilerek, edebiyattan fazla hoşlanmayan Amerikalılara satılması tasarlanmaktadır.

Nedim Ökmen

"Bol var bîr kişiyi bile çekemez"

*

Tren fiatlarının artmasına rağmen İstanbulda millî maç olduğu zaman Ankarada yerli yerinde bir memur bulmak mümkün olmuyor. Herkes ya rahatsızlanmış veya çok mühim şahsi bir işi için izin almiş oluyor... Maç sevgisinin bu derecesini anlamak güç doğrusu...

*

Sevimli hariciyecilerimizden Ercümend Tatarağa'yı pek sık bir sarışın güzelle Süreyyada görenler, "bir hariciyeci yabancı kızla evlenemez ki, vah vah" diye hayıflanıyorlarmış... Halbuki herkesin yabancı zannettiği güzel manken doğma büyüme Ankaralıdır, upuzun boyu, sarı saçları ve nefis vücudu ile daima "hayranlık" toplar. Üstelik bir hariciyeci karısı olmak için biçilmiş kaftandır.

Hiltonda bir sıpa
Bir tanecik mi?

S İ N E M A

Filimler

"Le grand Melies"

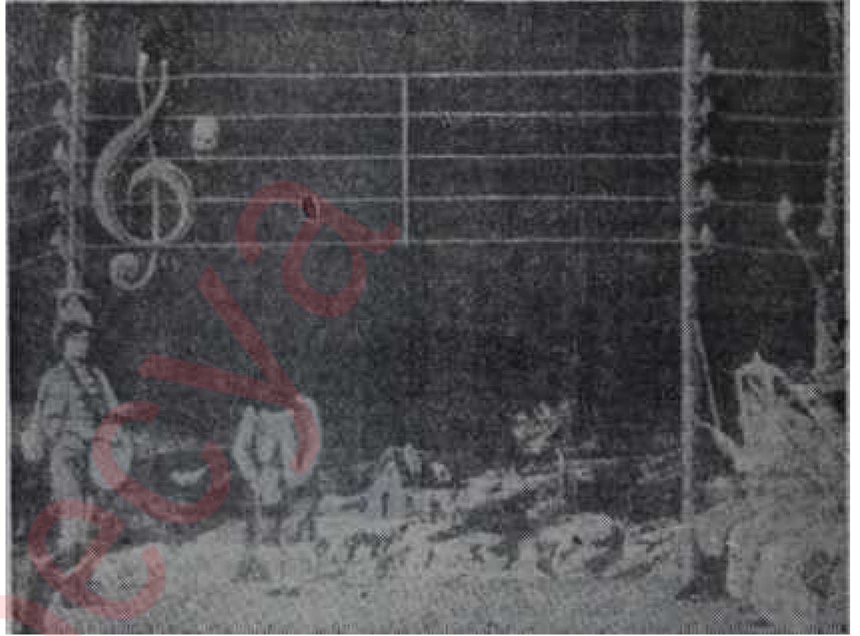
Film ithalcilerinin vs sinema salonu işletenlerin program düzentemekteki acayip zevkleri, son alınan iktisadî kararların neticeleriyle birleşince, Türk sinema seyircisinin durumu eskisinden daha fena oldu. Bu yüzden, sinema derneklerinin ve Özel sinemaların lüzumu, gün geçtikçe daha şiddetle kendini duyurmaktadır. İki yıldan beri, Galatasaray Lisesi öğrencilerinin kurdukları sinema derneği, İstanbulda bu ihtiyacı pek az da olsa karşılamaktaydı. Geçen yıldan beri çalışmalara başlıyan ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin kurdukları "Sinema - Tiyatro Derneği" nin sinema kolu, aynı işi Ankarada yapmaktadır. Tabiatiyle bu işe ilk başlamadan doğan acemilikler, bilhassa film ve salon sağlamakta karşılaşılan güçlüklerden dolayı bu çalışmalar henüz istenilen durumda olmaktan uzaktır. Derneğin Ankarada oluşu, İstanbuldaki ithalcilerin depolarında saklı eski filmlerden faydalanmayı imkânsızlaştırmaktadır. Buna karşılık yabancı büyükelçiliklerin bulunduğu bir şehirde oluşu, bilhassa çeşitli memleketlerin yeni filmlerinin sağlanmasını kolaylaştırabilir. İlk programların gördüğü rağbet de ilerisi için ümit vermektedir.

Derneğin son gösterilerinde yer alan filmlerden ikisi, yarın 63 üncü yasım dolduracak olan sinemanın ilk sanatçılarını ve ilk eserlerini tanımak bakımından, seyircilerin her zaman ele geçiremiyeceği bir fırsat sağlıyordu. Bu iki filmden biri, geçen ay gösterilen "Cinéma Lumiére - L. sineması", öbürü de geçen hafta gösterilen "Le grand Méliés - Büyük M" idi.

Lumiére'den Méliés'ye

Sinemanın ilk eserlerini veren Lumiere sineması ile Melies sineması arasında ancak birkaç aylık bir fark vardı. Ama böyle olduğu halde, bunlar bugünkü sinemanın iki ana kolunun esaslarını ortaya koymuştu. Lumiere'in sineması, olayları meydana çıktıkları anda, meydana çıktıkları şekilde tespit eden doküманter kolu meydana getirmişti; Melies sineması ise gerçek hayali olayları, sonradan kamera önünde belirli bir anlayışa göre yeniden kurarak tespit eden hikâyeli filmi, bir temsil ve temaşa sanatı olarak sinemayı meydana getiriyordu.

Lumiereler Fransanın en büyük fotoğraf malzemesi hazırlıyan fabrikalarından birine sahiptiler. Sinemayı da fotoğrafın bir başka çeşidi olarak görüyorlardı; onlar için bu iki makina, dış dünyadaki her hangi bir sahneyi biri hareketsiz biri hareketli olarak tespit eden araçtan başka birşey değildi. Zaten yaptıkları makinaya "cinematographe - hareketi yazan" adını vermeleri de bunu göstermekteydi. Lumiere'lere göre, sinema, birkaç ay, halkın merakı tükenene kadar gösterilebilir, daha sonra bazı ilmi çalışmalarda kullanılabilirdi ama, bunun dışında bir istikbali yoktu. Nitekim "Grand Cafe" deki ilk programı görüp heyecanlanan ve Lumiere'lerin makinasını satın almak istiyen Melies'ye, Lumiere'lerin babası Antoine şöyle demişti: "Delikanlı, bu makineyi sana satmadığım için bana ilerde dua edeceksin. İnan bana, sinemanın hiç bir ticari istikbali yoktur." Ama Melies tamamiyle aksi kanaatteydi* bu da onun Lumiere' lerden ayrı olan yetişme tarzından ileri geliyordu. Melies, bir tiyatro adamıydı.

"Melomane" dan bir sahne

Her taşın altından Mielees çıkıyor

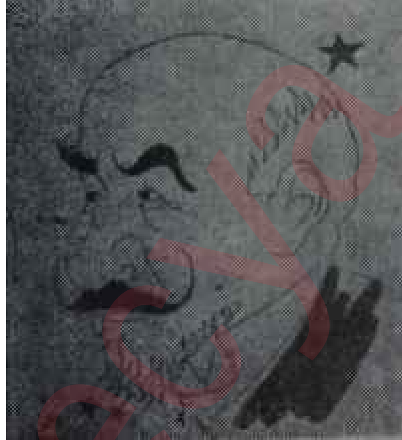
"Tiyatro -sinema"

Lumiere'lerden red cevabı alan Melies yılmadı. İngilterede Wilham Paul'den bir başka sinema makinesi olan "bioscope" u satın aldı. Makineyi uzun uzadı ya inceledi, bacı değişiklikler yapıp kendi makinesini meydana getirdi ve 1896 yılının ortalarına doğru ilk filmlerini çevirmeğe başladı. Bu ilk eserler. Lumiere filmlerinden pek farklı değildi. Fakat bilhassa ertesi yıl Paris yakınındaki Montreuil'de bugünkü modern stüdyoların ilk örneğini kuruduktan sonra Melies, Lumiere'lerin tarzından tamamiyle ayrıldı. Tiyatronun birçok unsurlarınu (dekor, aydınlatma, aktör, makyaj, metin) sinemaya tatbik etmeğe başladı. Filmlerinin rejisörlük,prodüktörlük, dekorculuk. makyajcılık ve ekseriya aktörlük ve kameracılığını kendisinin yaptığı filmler çevirdi. "Robert - Houdin" deki bütün illüzyonizm numaralarım filmlerinde tekrarladı. Bundan dolayı, bugün kullanılan hemen bütün sinema hilelerini de buldu. İlk büyük film şirketi olan "Star Film" i kurarak, Avrupa ve Amerikada geniş pazarlar elde etti. Ama Melies'ye sinemanın başlangıcındaki en önemli yerlerden birini sağlıyan bu özellikleri, bir yandan da onun zamanla eskimesine, geri kalmasına, nihayet sinema alanından süinmesine yol açtı. Zira, Melies, sinemayı tiyatrodan ayıramıyordu. Melies'nin sinema anlayışına tiyatro sanat ve tekniği hâkimdi. Montreuil'deki stüdyoda bir tiyatro sahnesinden hiçbir farkı olmıyan perdeli bir sahne vardı. Mélies, kamerasını bunun önüne dikiyor ve kameranın önünde tiyatro temsili hazırlıyordu. Melies'nin Kamerası tiyatro seyircisi gibi. bulunduğu yerden hiç ayrılmıyordu. Sahneyi hep aynı noktadan, aynı açıdan ve aynı mesafeden seyrediyordu. Filmlerinin bölümleri de bir sahne eserindeki "tablo" lara benziyordu. Montaj, Melies için Sadece bu tabloları birbirine eklemekten ibaretti. Plân değişmesi, kamera hareketi, montajın çeşitli usulleriyle plân birleştirmesi diye birşey Melies için mevcut değildi. Sinema hilelerini de. muayyen bir maksadı ifadeye yarıyan bir vasıta olarak kullanmıyordu, bunlar Melies için bir gaye idi, bundan dolayı da filmlerinden çoğu bir sinema hileleri antolojisini andırır. Tek başına çalışması bir bakıma sonradan sinemada tek tük örneklerine rastlanan (mesela Chaplin gibi)

dört başı mamur sinema yaratıcılarını hatırlatıyorsa da, bu özellik de Melies'in sinemacılıktan silinmesine yol açan sebeplerden biriydi: Zira' sinema artık tek kişinin sanatı olmaktan çıkmış, elbirliğiyle çalışılın bir kollektif sanat haline gelmişti, aynı zamanda endüstrileşmeğe başlamıştı. Pathe, Gaumont gibi büyük sinema şirketleri kurulunca Melies, büyük bir fabrikaya el emeğiyle rekabete kalkışan işçi durumuna geçmişti. Bundan dolayı "Star Film" 1914 te iflâs etti, Melies sinemadan ayrıldı. Uzun bir müddet ortadan kayboldu. Sonra 1928 de gazetecinin biri onu Montparnasse garında küçük bir oyuncakçı dükkânı işletirken "keşfetti". Şerefine büyük bir Jübile yapıldı. Birkaç yıl sonra, artık 70 yaşını aşmış olan Melies, Orly'de sinema emeklileri için açılan bakımevine girdi. Ölümüne kadar da (1930) orada kaldı. Bu arada hatıralarını, kaleme aldı.

Bugünkü sinemanın öncüsü

Fransanın tanınmış dokümantercisi Georges Franju'nun filmi, Georges, Melies'nin bu hareketli ve meraklı hayatının en önemli olaylarını anlatıyor. Fakat "Büyük Melies "nin çekici tarafı, oğlu Andre Melies tarafından canlandırılan Melies'nin hayatından alınma sahneler değil, Melies'nin filmlerinden aktarılmış parçalardı. "Büyük Melies" de-, "Star,Film" in 1896-1914 arasında meydana getirdiği 400 • 500 filmden bugün elde kopyalan mevcut 100 tanesinin sadece dördünden alınma parçalar var. Ama bunlar bile Melies'nin bugünkü sinemanın öncüsü olduğunu ve "büyük" sıfatını gerçekten hakettiğini ortaya koymaktadır. Meselâ basit bir sinema hilesine dayanan "L'Homme â la Tete de Caoutchouc - Kauçuk başlı adam" dan (1901) seçilen parçada, Melies, bir masa üzerine yerleştirdiği kendi kafasını körükle şişirirken görülmektedir. Masa üstündeki kata gittikçe büyür, nihayet bütün perdeyi kaplar. Bu kısa sahnede perdeyi kaplıyan Melies'nin mimikleri akla derhal, "Modern Times - Asri zamanlar" da yemek yeme makinesinin azizliğine uğrayan Chaplin'in suratını hatırlatmaktadır. Melies'nin en uzun (16 dakika) ve en ustaca eserlerinden biri sayılan "Le Voyage dans la Lune - Aya seyahat" (1902) herşeyden önce bugünkü "science - fiction" filmlerinin ilk örneği olarak önemlidir. Sun'i peyklerin semalarımızda dolaştığı bugünlerde, Melies'nin büyük bir mizah duygusuyla islediği bu konu, tazeliğini tamamiyle muhafaza etmekteydi; Bundan başka, füzenin atılışında, çok Ciddi bir subayın idaresindeki mayolu kızlardan meydana gelen ihtiram kıtası. Mack Sennett'in meşhur "Bathing Beuties - Plâj güzelleri" nden bizim operet filmlerimize kadar kullanılagelen unsurlara ilk defa yer veriyordu. Ayın mızraklı sakikleri tarafından kovalanan âlimler sahnesi, bir Tarzan filmini hatırlatmaktaydı. Aya atılan füzenin yol alışı, ayın gittikçe yaklaşması ve nihayet aya düşüş, Melies'de sinema hilelerinin bazan bir ifade vasıtası olarak da ustalıkla kullanıldığım göstermekteydi. 1903 tarihli "Melomane", müzik öğretmeni Melies'nin öğrencileriyle kırda gezerken iki telgraf direği arasında gerili beş paralel telgraf teli önündeki buluşunu anlatıyordu: Müzik öğretmeni elindeki kocaman bir sol anahtarını tellere fırlatıp porteyi kuruyordu. Sonra, kendi başını kopararak porteye atıp yerleştiriyor, kopan başının yerine gelen öbür başları da portenin muhtelif yerlerine yerleştirip "God Save the King" in notasını meydana getiriyordu. Eksik olan, bu film oynatılırken çalınması âdet olan "God Save the King" parçasıydı. Bu film, Melies'nin, öbür birçok eserlerinde da, olduğu gibi, bugünkü canlı - resimcilerin başvurdukları bir çok

Georges Melies

Sihirbaz sinemacı

"gag"ları daha 60 yıl önce tatbik ettiğini açıkça ortaya koyuyordu. 1906 tarihli "Les 400 Farces du Diable -Şeytanın 400 düzeni"nde canlı • resim özelliği daha da 'fazlaydı.

"Günahkârlar Cenneti"

Melies'nin, sinemanın emekleme yıllarında ortaya koyduğu bu "primitive" fakat bugün bile sevimliliklerinden, önemlerinden birşey kaybetmiyen filmlerinden 60 yıl sonra bu alanda ne kadar "ilerlediğimizi" görmek için, Sanat Sevenler Kulübünden bir sokak aşırı yerdeki sinemaya girmek yeterdi. Burada "Günahkârlar Cenneti" adında bir yerli film oynuyordu. Tuhaf bir tesadüf, tıpkı Melies'nin "Şeytanın 400 düzeni" gibi, "Günahkârlar Cenneti" de "asırlar boyunca şeytanın düzenleri" ni anlatıyordu.. Ama Mailesinin filminde sevimli oyunlar düzenliyen şeytanın aksine, yerli şeytan -pek korkunçtu. Filmin siyahlık dolu ilk görüntülerinden sonra birkaç şimşek çakıyor, radyofonik temsillerimizin acemi efektlerini andıran bu gürültülerden sonra yine radyofonik temsillerimizin sinir bozucu kahkahalarından birini atan yerli şeytan kendini şöyle tanıtıyordu: "Ben iblis, Şeytan'ın ta kendisi. Âdem ile Havvaya ilk günahı ben işlettim. Siz beni görmezsiniz ama, ben sizin içinizde yaşarım. İşlediğiniz bütün hatalar benim eserimdir...". Bunup ardından filmin "prolog" u geliyordu: Bir göl kıyısı, acayip bir lir çalan kadın. Hangi arkeolojik çağa ait olduğu kestirilemiyen sütunların arasında duran bir genç kız. Yunan ile Roma kırması bir kıyafete bürünmüş (fakat Douglas bıyıklı) bir delikanlı kıza koşuyor; altın veriyor. Kız altını görünce kendinden geçiyor, "Kadın altına, erkek de kadına mağlûp oluyor". O sırada kıyıya yaklaşan bir tekneden Viking kıyafetli, e-, li baltalı bir adam çıkıyor, soldan savurduğu balta ile Douglas bıyıklı Romalı veya Yunanlı genci sağdan vuruyor. Genç kız, attığı bir korku çığlığından sonra bu yeni "kudret" e baş eğiyor, "Kadın kuvvete, erkek. de kadına mağlûp oluyor". Bu prologtan sonraki görüntüleri anlatmak değme babayiğitin harcı değil. Hülâsası: Prologtaki olaylar hangi devirde, nerede yaşadığı anlaşılmıyân, Meksika köylüleri kıyafetinde insanların bulunduğu bir balıkçı köyünde tekrarlanıyor. Şeytan; para, kadın ve kudret yoluyla insanları birbirine düşürüyor. Sarhoşlar, katiller, hırsızlar, zalimler, büyücüler, delilerin karıştığı kalabalık arasında facia faciayı takibediyor. Bu arada, gazetedeki reklâmlarda 24 büyük yıldızın bulunduğu belirtilen filmde bunların yarıya yakını ölüyor. Vaktiyle Hollywood'un ücretli bestecilerinden biri "Wagner'le benim aramda ne fark var yani? O da leit - motif kullanır, ben de" demiş. "Günarkârlar Cenneti" nin rejisör ve senaryocusu da kendilerini Shakespeare'le bir tutabilir ve "Hamlet de cesetlerle do: lu, bu film de" diyebilirler. Muhakkak olan birşey varsa şeytanın en kötü oyunu, bu filmi meydana getirenlere oynadığıdır. Zira bu yüzden, "Günahkârlar Cenneti", yerli filmciliğimizin büyük fiyaskolarından "Hollyvvood rüyası" ile "Kamelyan kadın"arasındaki yerini rahatça alıyor. Belki yerli filmlerin umumi seviyesi çerçevesinde bu fiyaskoya fazla ehemmiyet verilmiyebilirdi. Halbuki üzerinde durulacak bir Surumu ortaya koyuyordu. Seyirciye, kendi yaşadığı çevrenin günlük olaylarını veremiyen; verdiği zaman da kandıramıyacağını bilenler, şimdi mücerret mekânlar, mücerret kişiler, mücerret hikâyeler peşinde koşmağa başlamış, bir "kaçış sineması" nı hazırlamağa koyulmuşlardı. Bu üç filmin fiyaskosu hiç şüphesiz öbür yerli filmlerden daha göz aliciydi.

TİYATRO

İstanbul

Dört Albayın Aşkı

Peter Üstinov meşhur bir insan, Türkiyede ilk filmi on sene kadar önce oynandı. Sonra Kovadisde Koron rolünde nefis bir kompozisyonunu seyrettik. En son "Benim Üç Meleğim" le de Türk sinema severlerine şöhretinin boş olmadığını ispat etti. Bu genç oyuncunun piyes yazarlığını da denediğini ve bu yolda, başarılı sonuçlara vardığı söylenir dururdu. Hele "Dört Albayın Aşkı" isimli oyunu batının ileri gelen bütün sahnelerinde oynamış ve başarılar kazanmıştır.

Esere bir bakış

Dört Albayın Aşkı"nda yazar - oyuncu çift şahsiyetini Peter Ustinov bağan ile yürütebiliyor. Ne var ki, son yıllarda bu yolu tutanların çoğunun düştüğü hataya düşmekten kurtulamıyor. Yani oyunun esası aktüel esprilere dayanıyor. Tekniği kuvvetli oluyor. Açıkçası, seyirci psikolojisini bilen bir aktörün ilk elde yapabileceği yapılıyor, oyunun esnaflık yönü ağır basıyor.

Dört Albayın Aşkı, söyliyeceği bir şeyi olmayan, amacı yalnız seyirciyi oyalamaktan ibaret bir yazarın oyunu. Müttefik kuvvetlerinin işgal ettikleri bir Alman kasabasında birbiri ile geçinemeyen dört Albay var. Ayrı görüşleri, ayrı dünyaları temsil eden dört Albay. Bir İngiliz; soğuk ve mağrur. Bir Fransız; zarif ve «müsamahakâr. Bir Rus; karşısındaki üç müttefikini de düşman gören kati bir asker. Bir Amerikalı; daima Rusla çatışan klişeleşmiş bir Amerikalı tipi. İşte bu dört insan toplanıp kasaba hakkında kararlar vermek yetkisine sahiptirler. Fakat Rusun daimi şekilciliği, Amerikalının inatçılığı, çoğu zaman işleri karıştırmaktadır. Civardaki bir şato yüzünden yine böyle birbirlerine düştükleri bir anda Alman efsanesinden çıkan Diabolıkov - Şeytan onlara, bu şatoda yatan bir güzelden bahsediyor ve bu masalların dilberi ile kısa bir müddet için aşk serüveni geçirebileceklerini söylüyor. Dört Albay bu teklifi kabul ediyorlar. Fakat bu sefer de, şeytanın karşısına dikilen bir melek, şeytanın her işi istediği gibi yapmasına mani oluyor.

Rüyalar ülkesinde

Suavi Tedü, Dört Albayın Aşkını sahneye koyarken oyunu gerektiği gibi anlamış. Rüya sahneleri ile gerçeği kesin çizgilerle ayırmasını biliyor. Bu, rüya sahnelerinin içinde rüyayı seyredenlerle, rüya kahramanının ayrılmasında bile belirli olarak görülüyordu. Rejisörün en önemli başarılarından biri bu idi. Yalnız Suavi Tedü, bir sahneye koyucunun ilk hamlesi ve başarısının anahtarı olan rol tevziatı kısmında büyük bir yanılmaya düşmüş. İki, üç oyuncüdan başkasına kendilerine uyma; yan, üstelerinden gelemiyecekleri rolleri vermiş. Böyle olunca da mizansenleri, dekoru, ışığı hasılı bütünü ile iyi hazırlanmış denilebilecek piyes maalesef ağır aksak yürüyebiliyor. Ağır aksak yürümek deyince insanın aklına oyunun temposu geliyor. Burada Şehir Tiyatrolarında görmeğe alışılmamış bir başarıya işaret etmeden geçmek haksızlık olur. Oyun, başından sonuna kadar -bazı kötü oynayanlara rağmen- bir an bile aksamadan, rahat bir tempo ile akmaktadır. Bu ise başlı başına Tedünün başarısıdır.

Oyunun en başarılı oyuncuları kısa rollerine rağmen İbrahim Delideniz ve Gülistan Güzeydir. İbrahim Delideniz Alman Belediye Reisi rolünde, Von Papeni hatırlatan makyajına rağmen, çizdiği tipin gerçeğe yakınlığı ve mükemmel diksiyonu ile -herhalde bu oyunda Cyrano da düştüğü hataya düşmemişti- iyi bir oyuncu vasfını taşıdığını ispat ediyor. Gülistan Güzey ise, kısacık rolündeki diksiyonu, pürüzsüz sesi ile seyirciyi rahatsız etmeyen bir "melek" olmayı başarmaktadır. Bu iki iyi oynan rol sahibinden sonra, biraz iyicelerden Toron Karacaoglunu saymak gerekir. Toron karacaoğlu tecrübeli arkadaşları yanında mübalâğasız oyunu ile sivrilmesini biliyor. Gerçi yarattığı Fransız Albayı bütün çizgileri ile doğru değildir ama, gene de ötekilerin yanında gerçeğe en yaklaşanıdır.

Peter Ustinov
Dört başı mamur

Abdurrahman Palay, sarılaştırdığı saçlarına rağmen bir Amerikalı Albaydan çok uzaklarda, alaturka şemalarda uçmakta, Muhip Arcıman İngiliz deyince aklına soğukluk ve sunilikten başka bir şey gelmemiş olacak ki acaip bir burun kurmam yahut dudak büzmesi ile garip tonlar çıkarmaktadır.

Rus Albayını oynayan Turhan Göker oyunculuk hayatında tipine bu kadar uyan rolü kolay kolay bir daha bulamıyacaktır. Fakat ne yazık ki, o da, sadece, sesine düzgün top vermekle halledebileceği problemi, bu düzgün tonları veremediği gibi üstelik garip, sebebi anlaşılmaz, gülünç yüz ve vücut hareketleri ile büsbütün, bozmakta ve kötü oynar inakta devam etmektedir. Turhan Göker gibi artık tecrübeli olması gereken bir oyuncunun, mimiğin niçin kullanıldığını bilmemesi hayretle üzerinde durulabilecek bir mevzudur.

Oyunun on başarısız iki kişisi ise kadım pynayan Perihan Tedü ile Şeytanofu oynayan Necdet M. Ayraldır. Perihan. Tedü dört ayrı milleti temsil" eden Albayların hayallerinde yaşattıkları güzel olmaktan gerek 3esi, gerek fiziği ile çok uzak kalmaktadır. Üstelik buna kötü bir oyun eklenince, rolün başarıya ulaşması imkânsız bir hal almaktadır. Şeytanda Necdet M. Ayral, rolü yanlış anlaması ile kötü bir şeytân çizmektedir. Her kelimesi yapmacık, her hareketi inandırıcılıktan çok uzaktır. Her aktörün kolay kolay elde edemiyeceği böyle bir rolün bu şekilde harcanmasına cidden yazık olmaktadır.

Ankara

Öfke

Bu haftanın başında pazar gecesi Vakıf hanın bodrumunda kamara gibi düzenlenmiş bir odasında yine gözleri ıslak, fenalıklar geçiren şık hanımlara, ısırılmaktan dudakları kanamak raddesinde kızaran heyecanlı erkeklere rastlanıyordu. Her ne hikmetse, Oda Tiyatrosunda -sahneye konan John Osborn'un "Look Back in Anger - Öfke" isimli oyunu beklenmedik bir hava içerisinde başlamış ve beklenmedik bir netice hasıl etmişti. Kızgın bir delikanlının içinde yaşamak zorunda bulunduğumuz şu boş dünyaya olan öfkesi, bir çok insanı şaşkına çeviriyor, bazı kimselere heyecanlı dakikalar yaşatıyordu.

Tiyatro mevsiminin başladığı ilk günler, Tiyatro afişlerinde bu kargın İngiliz delikanlısı John Osborn'un "Öfke"sini gören baza tiyatro müdavimlerinin kafalarında bir istifham belirmişti. Acaba Osborn'un öfkesi dilimize nasıl aktarılacak, İngilizlerin o kendilerine has espirileri Oda Tiyatrosunun sahnesinde nasıl karşılanacaktı ? Hatta nazı kimseler daha da ileri giderek bu oyunun provaya konmasının bir hata olabileceğini İfade etmişlerdi.

Ne var ki, bu haftanın başında

bir pazar gecesi oda tiyatrosunun mütevazı sahnesinde pek çok kimseye heyecanlı anlar yaşatan Osborn'an öfkesi, daha ilk geceden itibaren umulmadık bir alâkaya mazhar olmuştu.

Kızgın bir delikanlı

Öfkenin müellifi John Osborn bu gün 28 yaşındadır ve İngiltere-de kendilerine "kızgın delikanlılar" denilen bir topluluğun en gözde üyesidir. Hayati, 2. Dünya savaşından sonra birçok gençlerde görüldüğü gibi bir macera havası içinde geçmiştir. Okuldan kovulduktan sonra bir müddet gazetecilik yapan Osborn, nihayet selâmeti bir tiyatroya kapılanmakta bulmuştur. 18 yaşında ilk oyununu yazmıştır. Ne çare ki bu, Osborn için bir başarı sayılamaz. Pek çok münekkid onun eserini sıkı bir elemeye tabi tutmuşlar ve neticede menfi puan vermişlerdir.

Ama 1956 da yazdığı öfke, hiç de ilk eseri gibi karşılanmıyacak, bu ilk Osborn'a ve üncüsü bulunduğu "kızgın gençlere" tam bir başarı sağlıyacaktır. Öfke ona bütün kapıları ardına kadar açmıştır. Bu piyes sayesinde Osborn zengin olmuş, Şöhreti dünyanın dört bir yanına ulaşmıştır. Ne var ki, dünün beş sterlin kazanmak için uğraşan delikanlısı, bu gün Amerikada, kendi kurduğu tiyatronun başında olduğu halde hâlâ dünyaya kızmaktadır.

Geriye öfke ile bakanlar

Bütün oyun boyunca durmadan Konuşan Jimmy'in sözleri döner dolaşır bir noktada toplanır: Mazi, yalancı değerlere bağlanmış kalıplaşmış burjuva bir neslin kördöğüşüne benziyen savaşından başka birşey değildir.. Mazinin korkunç anlamsızlığı Jimmy'i öylesine etkilemiştir ki, hiçkimseye ve hiçbir geleneğe değer vermez olmuştur. Boyuna bir boşluk İçinde kızan, niçin kızdığını da bilmiyen Jimmy, bu yüzden de tipik bir burjuva olan karısı Alison'a olmadık eziyetleri yapar, anasına babasına hakaret eder, hattâ doğacak çocuğunu bile nefretle anar. Bir gün Alison evden kaçınca da Jimmy karısının arkadaşı Helena'yı kendisine metres edinir. Oysa Alison, çocuğunu ölü doğurduktan sonra tekrar evine dönecektir.

Bu basit konu içinde Osborn akla gelen her türlü müesseseyi, gelenekleri, alışkanlıkları diline dolamakta, alay etmektedir. Osborn'a göre değer verebileceğimiz, inanabileceğimiz, hiçbirşey kalmamaktadır.

Eski değerlere karşı çıkan Osborn, böylelikle bir çeşit sosyalizme yönelmektedir. Sosyalist muhteva, oyun süresince seyircide birtakım duygular uyandıran imgelerle duyurulmaktadır. Osborn'a göre sosyalizmin ana meselesi, kendi hayatımızla ve başkalariyle olan ilintilerimizdir. İşte bazılarının Osborn'un sol temayüllü olduğunu söylemeleri, yazarın sosyalist dâvalar arkasında koşmasından değil, insanlar arasında birtakım ilintiler kurmıye çalışmasından ileri gelmektedir.

Tiyatromuzun meseleleri:

Bir Tip

Refik ERDURAN

(Bir piyesini gönderen ve 'yapıtım iyiyse yerli oyuna susamış tiyatromuzun bana kollarını açması gerektiği kanısındayım' diye yazan iyim, ser delikanlıya açık mektuptur.)

Kardeşim,

Piyesinizi okudum. Boş bir zamanımda istediğiniz "teknik çözümlemeyi" yapıp adresinize yollıyacağım. Burada başkalarını da ilgilendirebilecek noktaların üstünde durmak istiyorum.

Bugüne kadar size kollarını açmamış kimseler hakkında kullandığınız dilden anlıyorum ki herkesten yüzde yüz iyi niyet bekleyen ve bunu bulamayınca kolay sinirlenen bir insansınız. Tahminim doğruysa, "yapıt"ınızın teknik çözümlenmesi falan bir yana, oyun yazarlığını meslek edinmeden önce bir kere daha iyice düşünmeniz gerek.

Her mesleğin belâlı tarafları vardır. Gece uyandırılmak istemezseniz doktor, kadın kaprisine dayana mazsanız jigolo olamazsınız. Eğer kol açmayanlara herzaman bukadar öfkelenecekseniz sanat hayatına atılmaktan, hele oyun yazan olmaktan vazgeçin dostum. Günün birinde gazetelerde sizin adam boğduğunuzu okumak istemem.

Bakın, yerli oyuna susamış dediğiniz tiyatromuzla ilgili çevrelerde karşılaşabileceğiniz tiplerden birini size kısaca çizeyim de bir fikriniz olsun. Diyelim ki sizin bir işiniz var; mesela bir yayınevi kurmuşsunuz. Niyetiniz bir yandan çok satan macera romanları, bir yandan da değerli yerli eserler basmak. Bir gün Bay Tip tercüme ettiği bir romanı size getiriyor: Başladığınız İki serinin dışında kalan bir eser, üstelik kaskatı ve yavan bir tercüme. Uygun olmadığını belirterek müsveddeyi nezaketle geri veriyorsunuz. Tip hemen selâmı sabahı kesiyor.

Gel zaman git zaman sizin biryerde bir piyesiniz oynanıyor. Tip o sıralarda tiyatro tenkidi yazmakta değildir ve mevsim sonuna kadar bir daha da piyes tenkid etmiyecektir. Ama sizin piyesinizin ilk gecesinde salona ilk girenler arasındadır. Ertesi gün eseri batıracağını tahmin ediyorsanız sandığımızdan da iyimsersiniz: eseri değil, sizi batıracaktır. Nasıl mı? Piyesteki sözlerden birini bir yabancı karikatürünün lejandına benzetmiş ve sizin fütursuzca espri aşırdığınız sonucuna varmıştır. Ya bu karikatürün çıktığı yeri tarihiyle birlikte açıklamasını, yahut ta sözünü geri aldığını bildirmesini rica edersiniz. Cevap vermez.

Önceki roman meselesini duymuş olan iyi niyetli bir tenkidcimiz -öylesi de var- işi ele alır, duruma açıklar ve sanat tenkidlerinin öç konusu yapılmasındaki tersliği belirtir. Bay Tipten yine tıs çıkmaz.

Derken sıra sizin başka bir piyesinizin oynanmasına gelir. Temsile birkaç hafta kala kulağınıza bir tenkid ulaşır:bundan evvel yazılana kızdığınızı duymuş, bakın bu sefer ne olacakmış! Tabii temsilden sonra hazretin bağlı bulunduğu gazeteyi endişeyle takip edersiniz. Hayret! Ses seda yoktur. Gelgelelim birkaç gün sonra bir arkadaşınız koşa koşa bir dergi getirir. Dergide bir yazı ki... okuyanın dudağı yarılır* halkın oyuna beğenmesi sizin ruhunuzu şeytana sattığınızın ve piyesin her satırını liracıklarla ilgili ince hesaplardan sonra yazdığınızın en açık delilidir, böyle bir rezalete sahne olan tiyatro derhal kapatılmalıdır! "Espri aşırırdı ama bu tenkidciler varken onu da yapamaz ki" kabilinden, insana hırsız demeden hırsız diyen lâkırdılar da caba! Tazının altında imza olmadığı gibi, derginin ilk sayfasında açıklanan yazı ailesi içinde de size karşı kan dâvası güden bir kimsenin adı yoktur. "Bre aman, bu iş nedir?" demeğe kalmaz, mesele anlaşılır: bu gerilla taktiklerinin kahramanı eski dostunuz Tip'dir.

Tabii bukadar enerjik bir hıncın roman meselesi gibi tek bir olaydan daha derine giden bir kökü olmalı, değil mi? Onun da anahtarını bir ankette sorulan "Şimdi neyle meşgulsünüz ?" sualine Tip'In verdiği cevapta bulacaksınız: "Birkaç senedir bir piyes yazıyorum, Önümüzdeki sene biteceğini de ummam".

Kısacası kardeşim, yalnız yapıtınıza değil, sabrınıza da güvenmeniz gerek. Ona göre.

Bir ipte iki cambaz

İlk olarak Devlet Tiyatrosu sahnesinda sahneye koyuca olarak görünen Yıldız Kenterin "Öfke"deki başarısı büyük olmuştur.Gerçekten bizim meselelerimizle pek ilgisi olmıyan, daha çok fikri plânda kalan "öfke"ye Yıldız Kenter, daha çok beşeri bir yön kazandırmak istemiştir.

M U S İ K İ

Konserler

Son haftaların panoraması

Geçen yılın piyanist akınından sonra İstanbulun bu yıl, hiç olmazsa kemancılar bakımından, şansı biraz daha açılmışa benziyor. Mevsimin başından beri geçen üç ay şiiresince, biri Macar, öbürü Fransız, iki kemancının İstanbulda verdiği konserlerden sonra, önümüzdeki aylar içinde, en az üç kemancının, şehrin başlıca konser salonu Saray Sinemasının sahnesine çıkacağı biliniyor. Bunlardan ikisi Türk -Ayla Erduran ve Suna Kan- biri de Amerikalı: Jean Mitchell.

Macar kemancı György Garay, herşeyden önce kusursuz tekniğiyle önem kazanan bir çalgıcıdır. Yurdumuzda dinlediğimiz yabancı kemancılar arasında ancak David Oystrah'ınkiyle kıyaslanabilecek bu olağanüstü teknik, ne yazık ki György Garayı zevkle dinlenen bir musikişinas yapmaya yetmemiştir. Buna sebep de Macar kemancının sönük şahsiyetidir. Güvenli, sallantısız yayı, çift tel çalışının temizliği, usta bir flütçünün üfleyişindeki rahatlıkla çıkan armonik notaları, pasaj çalışmasındaki kolaylık ve seçiklik, György Garayı bu teknik başarısının seviyesinde bir müzikal başarıya ulaştıramamaktadır. Gerçi bayağı bir çalış tutturduğu söylenemez, hele milliyetine bakarak, tarzım çingene kemancılara yakıştırmak haksızlık olur. Fakat dinleyicinin neredeyse "şu adam biraz kabalık, bayağılık etse de daha bir yaşıyan, kalbi daha bir çarpan çalışlar verse" diyeceği geliyor.

Geçen hafta hem İstanbulda hem de Ankarada konserler veren Fransız kemancı Michel Chauveton işe, her bakımdan Garayı aratmıştır. Tekniği kusursuz olmaktan uzaktı. Kemanından çıkardığı ses dik, küçük ve cılızdı Virtüöz gösterisine kaçmıyan çalışı, yorumlarında eserlerin aşikâr unsurlarım şişirmesi yerine göze çarpmaz inceliklerini araştırmıya çalışması genç Michel Chauveton'un Fransız - Belçika okuluna bağlı bir kemancı olduğunu düşündürmektedir ama, bugünkü seviyesinde, bu okulu temsil etmediğinde şüphe yoktur. Virtüöz gösterişine kaçmayışı daha çok teknik yeterliksizligindenmis intibaını veriyor, tonunun küçüklüğü, cılız bir kesici----e birleşince bu okulun Thibaud gibi, Kreisler gibi ileri gelen en son temsilcilerine aykırı düşüyor, hele melodik çizgilerindeki kopukluk, bir cümle tertip etme anlayışından çok, düzgün bir "legato" ya henüz muktedir olamadığını gösteriyor. İstanbul Filarmoni Derneğinin, bu mevsim Türkiyeye gönderilemiyeceği bildirilen Rus piyanisti Emil Gilelsin yerine dinleyicilere sunduğu Michel Chauveton ise, bugüne kadar Filarmoni Derneğinin listesine girmiş en zayıf musikişinaslardan biridir.

Piyanistler

Bu sıralarda konser veren piyanistlerin sayısı kemancılardan daha yüksektir. Kemancı Gârayla birlikte gelen Macar piyanist Endre Petri, Chopin'in Fa Minör konsertosunu, bestecinin duygularıyla paylaşmıyan, eseri dıştan inceliyen bir çalışla sundu. Fakat böyle bir yorum, Chopin musikisinin varoluş sebebine aykırı düşmektedir.

Öte yanda, beyninden ve kalbinden çok parmaklarına güvenen Raffi Petrosyan, ancak parmak çevikliği yoluyla tesir edebilecek eserlerde -meselâ Lisztin altıncı Macar Rapsodisinde- zevkle dinlenebildi. Haydn, Scarlatti, Schuhert ve Debussy'nin musikisi ise sadece birer virtüöz gösterisi olarak takdim edildiler. Anlamlarından, özelliklerinden çok şey kaybettiler.

Rafff Petrosyanın çalışına mal edemediği musikişinaslık değerleri -teknik gücü ile birlikte- Amerikalı piyanist Joel Rosende vardı. "Piyanonun şairi" denen tipte bir sanatçı olan Joel Rosen, gelişmiş teknik imkânlarını, ham duygu, hem da sikin çalışması mahsulü yorumlarla birleştiriyor, Haydin olsun, William Schumanı olsun, Chopini olsun, Raveli olsun, herbir bestecinin üslûp özelliklerine uygun davranışlarla dinleyiciye aktarıyordu. Üç yıl önce New Yorkta Town Hallda ilk konserini veren Joel Rosen, genç nesil Amerikan piyanistlerinin en seçkinlerinden biridir. Rockefeller Vakfının maddi yardımıyla Orta ve Uzak Doğu turnesine çıkmıştı. Ne yazık ki Türkiye seyahat programına pek geç olarak katılmıştır. Bu yüzden bu değerli piyanist memleketimizdeki tek konserini Robert College'de, yüz kişiyi aşmıyan bir dinleyici topluluğu önünde vermek zorunda kaldı.

Bu usta piyanist gelecek yıl bu zamanlar gene Türkiyeye gelmek tasavvurundadır. O zaman, menacerlerin de onunla ilgilenmesi beklenir..

S P O R

Futbol

Beklenilmeyen netice.

«Demek 5 - 0 ha, hayret doğrusu, rüyamda görsem inanmazdım." Bu sözleri söyleyen iyi giyinmiş genç, bir maç hastasıydı. Habere inanmak istemiyordu. Zira senenin en liri. takımı kabul edilen Karagümrük'ün Beykoza yenilmesi, hem de 5 adet gol yiyerek yenilmesi hakikaten inanılmayacak şeydi. Gerçi son seneler içinde hangi takımın daha kuvvetli olduğu veya hangi takımın avantaj ve dezavantajının biribirine faikiyeti hakkında kat'i bir şey söylenemezdi, söylenemezdi ama yine Karagümrük karşısında Beykozun durumu pek iyi addedilemezdi.

Ligin iİlk devresine büyük bir hız ve şevkle giren Karagümrük'ün üst üste aldığı galibiyetler taraftarlarına ilerisi içini büyük hayaller kurmaçın kulisi bir hayli alâka çekici olmaya başladı. Bazı taraftarlar bütün kabahati Kadrinin omuzlarına yüklemek için âdeta binbirleriyle yarış ediyorlardı. Onlara göre Kadri takımı yatırmıştı. Eğer Kadri maçın başından sonuna kadar şahsi akınlar yapmamış olsa idi netice hiç de böyle olmayacaktı. Hiç kimse bir türlü bunu kabule yanaşmak istemiyordu. Ama artık kabul edilmesi gereken bir hakikat mevcuttu ki o da ligde eski senelerde olduğu gibi birinci, sınıf, ikinci sınıf takım tasnifinin yapılamayacağıydı. Artık bütün takımlar müsavi addedilmeli ve meselâ bir Karagümrük - Beykoz maçının neticesinin pekâlâ 5 - 0 olabileceği kabul edilmeliydi.

Kendi düşen ağlamaz

Akis'in çıkmaya fırsat bulamadığı günlerin birinde, Bulgaristânın Filibe şehrinde saha doktorunun yüzüne atılan tekine, aslında Türk futbolüne indirilen şiddetli bir darbeydi.

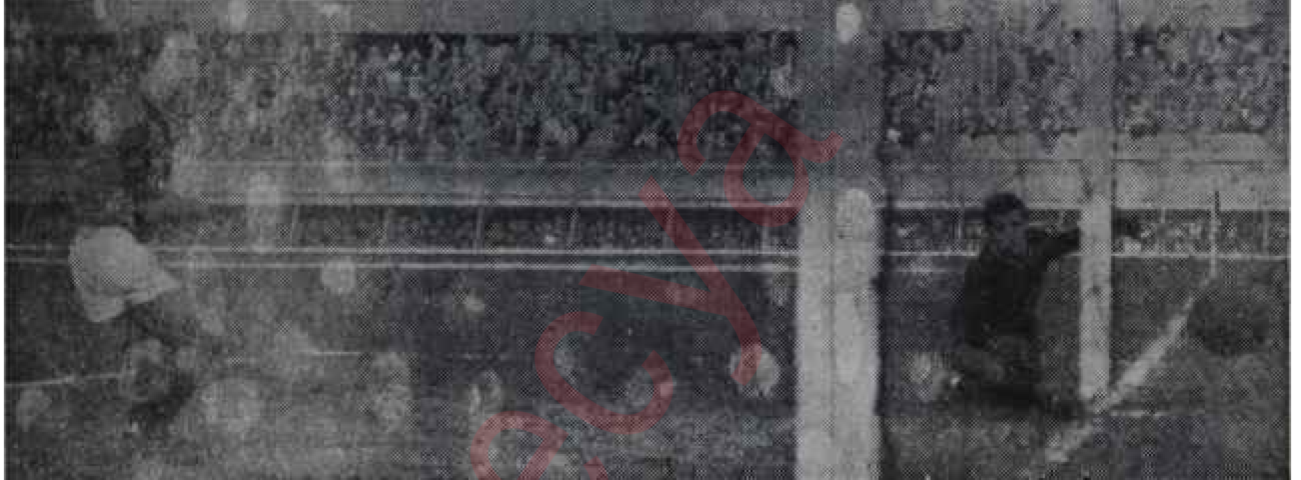
Türk spor tarihinde ilk defa bir spor ekibimiz, ecnebi diyarlarda linç edilme tehlikesi içinde kalıyor ve ancak hoparlörlerden yükselen şiddetli ihtarların yardımıyla korkunç tehlikeden kazasız sıyrılıyordu!.. İşte tam bir fiyasko ile neticelenen mâli maçta cereyan eden bu hâdiseler, bütün çıplaklığı ile umumi efkâra aksettirilince, beden terbiyesi teşkilâtının başı olan Millî Eğitim Bakanı ilk defadır ki harekete geçmenin lüzumunu hissetti. Fakat hepsi o kadar.. İlk ağızda mesullerin şiddetle cezalandırılacağı ifade edilirken, kafilenin yurda dönmesi bekleniyordu. Acaba kafilenin sevk ve idaresine memur edilen kimse olanları büyüklerine ne şekilde nakledecekti?.

Semplon ekspresi, Halkalı istasyonuna yaklaştığı zaman kafilenin başkam Niyazi Sel, futbolcuları etrafına toplayarak sanki bir maça çıkar gibi sıkı sıkıya talimat veriyordu. İstediği tek şey vardı: Gazetecilerin suâllerini cevapsız bırakmak. Basınla sadece kafilenin başı konuşacak ve olup bitenleri o anlatacaktı.

Nitekim, Sirkeci istasyonunda Niyaza Sel etrafına toplanan gazetecilere hâdiseleri izah etmiş; "Filibede hiç bir hâdisenin vuku bulduğunu görmedim" demek cesaretini göstermişti. Halbuki bizzat tekmeyi sallıyan futbolcu bile yaptığı hareketi kolay kolay inkâr edemiyordu. Niyazi Sel, kuyusunu kendisi kazıyordu.

Türk futbolüne hizmet etmek için vazife almış olan bir kimse hâdiseleri tahrif etmekle hakikatte memleketinin sporuna kötülük yaptığım acaba kestiremiyor mu idi?. Belki de her zaman olduğu gibi hâdisenin hasır altı edileceğini sanıyordu. Ama bunun böyle olmadığım ilk anlayanların başında bulunan meşhur Filibe kafilesinin reisi "iki cami arasında" kalmanın şaşkınlığından kolay kolay sıyrılamıyarak bir istifa mektubu ile işin içinden çıkmak istedi. Hattâ istifaya kendine göre uygun bir sebep de buldu. Çekoslovakya maçından önce Apak, Federasyon azalarına takım teşkili mevzuunda akıl danışmamıştı! Sel, bunu fırsat bildi. Halbuki Federasyon çevrelerine yakın kimselerin bildiği bir hakikat vardı. "Orhan 8eref. hiç bir maçta kimsenin fikrini almayı düşünmez..." O kadar ki, Filibede oynayacak takımı bile bizzat o seçmişti. Niyazi Sel sadece idari işlerle vazifeli idi.

Federasyon kıymetli bir azasını kaybetmişti. Sele göre, istifaların arkası gelecekti.

Karagümrük - Beykoz maçından bir enstantane

Bir sıçrarsın çekirge...

durmuştu. Bu hayallerin bir gün, hiç de ümit edilmeyen bir takım karşısında hüsrana döneceğini kim tahmin edebilirdi. Ama futbolda neticeler tahmin edildiği gibi çıkmıyordu. İşte ligin ikinci devresinde Karagümrük'ün hali bunun en güzel misaliydi. Bütün maç boyunda şans, bu. taraftarı pek bol kulübe pek az gülmüş ve nadir fırsatlar da neticesiz kalmıştı. Ne oluyordu Karagümrük'e?. Sanki bütün for hattı netice almamakta kararlıydı. Ne Kadrinin şahsi akınları ne üçüncü golden sonra tribünlerde şiş kebap dansını moda haline sokan o meşhur Gardrop Fuatın ve bütün Karagümrük taraftarlarının bağırıp çağırmaları fayda vermiyordu. Beykoz, sanki bu takıma iyi bir ders vermek istermişçesine gol üstüne gol sıralıyordu. Hakemin maçın bittiğini bildiren düdüğü öttükten bir kaç dakika sonra

Herkes Aynı fikirde:

VATAN

okumak bir ihtiyaçtır